

**Zpráva o stavu romské menšiny
v České republice
za rok 2018**

Obsah

Úvod.....	3
1. Soužití Romů a většinové společnosti	4
2. Institucionální a finanční zabezpečení romské integrace	10
2.1. Institucionální zabezpečení romské integrace.....	10
2.2. Financování romské integrace	16
3. Situace Romů v jednotlivých tematických okruzích.....	25
3.1. Vzdělávání.....	26
3.1.1. Předškolní vzdělávání.....	27
3.1.2. Základní vzdělávání	28
3.1.3. Sekundární a terciální vzdělávání	31
3.2. Zaměstnanost.....	33
3.2.1. Aktivní politika zaměstnanosti	34
3.2.2. Sociální podnikání	36
3.2.3. Diskriminace na trhu práce	37
3.3. Bydlení	37
3.4. Zdraví	40
3.5. Romská kultura, jazyk a dějiny	43
3.5.1. Romský jazyk, jeho výuka a podpora.....	47
3.5.2. Dějiny Romů a správa pietních míst romského holocaustu	48
3.5.3. Muzeum romské kultury, příspěvková organizace.....	50
Závěr a hlavní zjištění za rok 2018	54

Seznam tabulek

Tabulka 1 Vztah české veřejnosti k národnostním skupinám žijícím v České republice – vývoj v čase (%)	4
Tabulka 2 Výbory pro národnostní menšiny a další komise či pracovní skupiny na úrovni kraje	13
Tabulka 3 Srovnání finančních prostředků (v Kč) vynaložených ze státního rozpočtu na podporu romské integrace v letech 2014-2018.....	17
Tabulka 4 Přehled finančních prostředků za rok 2018 použitých ze státního rozpočtu na podporu romské integrace.....	18
Tabulka 5 Dotační program na podporu sociálně znevýhodněných romských žáků SŠ, konzervatoří a studentů VOŠ v období leden – červen.....	19
Tabulka 6 Dotační program na podporu sociálně znevýhodněných romských žáků SŠ, konzervatoří a studentů VOŠ v období září – prosinec.....	19
Tabulka 7 Kvalifikované odhady počtu romských žáků v základních školách podle rámcových vzdělávacích programů	30
Tabulka 8 Přehled nejvýznamnějších kulturních akcí, na kterých byla prezentována romská kultura	44
Tabulka 9 Přehled vysokých škol, na kterých jsou vyučovány předměty týkající se romistiky a romštiny	47
Tabulka 10 Přehled dočasných výstav v roce 2018 pořádaných MRK.....	51
Tabulka 11 Aktivity pro veřejnost pořádané MRK v roce 2018.....	52

Seznam grafů

Graf 1 Lidé, kteří nechtějí mít za souseda Roma (%)	5
Graf 2 Průměrná výše úvazku romského poradce v ORP v daném kraji.....	15

Graf 3 Podíl počtu ORP na jejichž území se vyskytuje alespoň 1 sociálně vyloučená lokalita k celkovému počtu ORP v kraji.....	26
---	----

Seznam obrázků

Obrázek 1 Terénní pracovníci v obcích podpoření z dotačního programu Úřadu vlády ČR Podpora terénní práce.....	16
Obrázek 2 Geografické rozmístění počtu dětí, kterým byla v rámci projektu Obědy pro děti poskytnuta pomoc (stav k 30.06.2018).....	31

Úvod

Na základě usnesení vlády č. 539 ze dne 22. srpna 2018 ke Zprávě o stavu romské menšiny v České republice za rok 2017 předkládá předseda vlády a předseda Rady vlády pro záležitosti romské menšiny ve spolupráci se zmocněnkyní vlády pro lidská práva Zprávu o stavu romské menšiny v České republice za rok 2018 (dále jen „Zpráva“).

Jak název materiálu napovídá, Zpráva by měla podat obraz situace Romů v České republice v uplynulém roce. Problémem, na který je každoročně upozorňováno, je však nedostatek dat, která jsou pro komplexní zachycení situace Romů v České republice potřebná. Počty Romů, které jsou ve Zprávě vykazovány, jsou vždy pouze kvalifikovaným odhadem a mohou tak být do jisté míry zkreslující. Nedostatek dat souvisí s nemožností evidence etnicity osob orgány veřejné správy, která plyne ze zákona č. 271/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, jelikož dle § 4 odst. 2 uvedeného zákona: „*Orgány veřejné správy nevedou evidenci příslušníků národnostních menšin.*“ Absence dat je navíc umocněna v oblasti situace integrovaných Romů, kteří jsou tzv. „neviditelní“, tj. neodlišují se zřetelně od většinové populace. Data, která jsou pro zpracování Zprávy k dispozici, jsou zpravidla získávána z nejnižších úrovní institucionálního zabezpečení politik integrace Romů. Na těchto úrovních jsou tak nejčastějším zpracovatelem podkladů pro Zprávu terénní pracovníci, poskytovatelé sociálních služeb, případně romští poradci. Ti se v rámci své činnosti setkávají především s Romy, kteří se nachází v tíživé situaci a jsou příjemci poskytovaných služeb a pomoci. Zpráva tak často hovoří právě o těchto Romech, a nikoli o těch, kteří jsou integrováni do většinové společnosti.

Zpráva je zpracována na základě podkladů, které poskytly jednotlivé resorty státní správy a především krajské úřady, potažmo krajsí koordinátoři pro romské záležitosti. Všechny krajské úřady, včetně magistrátu hl. m. Prahy, každoročně zpracovávají Zprávu o stavu romské menšiny v kraji, a to na základě osnovy ke Zprávě o stavu romské menšiny, kterou připravuje Oddělení kanceláře Rady vlády pro záležitosti romské menšiny a sekretariátu Rady vlády pro národnostní menšiny. Ve Zprávě jsou rovněž zahrnuty reflexe účastníků projektů „Aktivizace a zmocňování romských aktérů prostřednictvím Národní romské platformy II a III“ (dále jen „Národní romská platforma“), které Úřad vlády ČR v roce 2018 realizoval, a reflexe občanských členů Rady vlády pro záležitosti romské menšiny. Jednotlivé části textu jsou navíc doplněny relevantními zahraničními výzkumy, statistikami a publikacemi, které byly v roce 2018 publikovány.

Zpráva se v první kapitole věnuje obecnému soužití Romů a většinové společnosti s důrazem na objasnění a vysvětlení pojmu „anticiganismus“. Ve druhé kapitole je představeno institucionální a finanční zabezpečení romské integrace, a to na úrovni mezinárodní i národní. Třetí kapitola se věnuje tematickým okruhům, které jsou v politikách integrace Romů stěžejní. Postupně je tak představena oblast vzdělávání, zaměstnanosti, bydlení a zdraví. Tato kapitola je zároveň doplněna o téma romské kultury a jazyka.

1. Soužití Romů a většinové společnosti

V soužití Romů a většinové společnosti nedošlo v roce 2018 k výraznějším změnám, nadále přetrvávají negativní jevy, popsané v předchozích zprávách.

Na základě kvalifikovaných odhadů uvedených ve Zprávě o stavu romské menšiny za rok 2017 žilo v roce 2017 na území České republiky 240.300 Romů, což představovalo 2,2 % z celkové populace České republiky. Pro srovnání je však důležité uvést, že při Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011 se k romské národnostní menšině přihlásilo pouze 5.135 osob, což činilo méně než 0,1 % populace.¹ I přesto, že se jedná o již značně zastaralý údaj, jde o poslední oficiální statistiku počtu romského obyvatelstva v České republice. Důvodů pro nízkou míru sebedeclarace Romů může být několik, jako např. strach ze stigmatizace, diskriminace až po nevnímání vlastní osoby jako příslušníka národnostní menšiny.

Soužití Romů a většinové společnosti není ideální ani bezproblémové a ani uplynulý rok tuto situaci výrazněji nezměnil. V každodenním životě se na obou stranách objevují předsudky, neporozumění, nedůvěra a výjimkou není ani diskriminační chování a projevy nenávistného chování.

Podle Centra pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu Akademie věd České republiky vyvolávají Romové, společně s Araby, u oslovených respondentů největší antipatie. Za "spíše" či "velmi nesympatické" považovalo Romy okolo 70 % dotázaných.² Časové srovnání uvedené v tabulce 1 potvrzuje, že míra sympatií či antipatií k uvedeným národnostem je více méně stabilní v celém sledovaném období. Mírný pokles antipatií vůči Romům lze sledovat od roku 2017, kdy se nejvíce nesympatickou národnostní menšinou stali Arabové. Příčinou tohoto výsledku může být především migrační krize, která v předchozích letech mohla velmi ovlivňovat veřejné mínění.

Tabulka 1 Vztah české veřejnosti k národnostním skupinám žijícím v České republice – vývoj v čase (%)

	III/2013	III/2014	II/2015	III/2016	III/2017	III/2018
Češi	1,69	1,58	1,59	1,66	1,75	1,69
Slováci	1,79	1,72	1,76	1,88	1,91	1,85
Poláci	2,47	2,40	2,47	2,61	2,59	2,52
Řekové	2,72	2,58	2,72	2,88	2,74	2,69
Maďaři	2,96	2,80	2,88	2,93	2,86	2,85
Vietnamci	3,26	3,09	3,11	2,96	2,97	2,85
Židé	2,80	2,67	2,83	2,91	2,86	2,83
Němci	2,87	2,83	2,82	2,87	2,89	2,91
Bulhaři	2,98	2,88	2,95	2,98	2,93	2,97
Rusové	3,11	3,27	3,31	3,18	3,16	3,15
Číňané	3,35	3,28	3,25	3,27	3,27	3,15
Srbové	3,16	3,07	3,19	3,21	3,20	3,08
Ukrajinci	3,57	3,36	3,44	3,26	3,30	3,29
Rumuni	3,60	3,56	3,55	3,59	3,52	3,50
Albánci	3,66	3,65	3,74	3,86	3,80	3,68
Romové	4,24	4,21	4,30	4,26	4,15	4,07
Arabové	-	3,79	4,02	4,20	4,19	4,09

Zdroj: tabulka převzata z tiskové zprávy Centra pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu Akademie věd České republiky „Vztah české veřejnosti k národnostním skupinám žijícím v ČR – březen 2019“

¹ Při součtu osob, které uvedly dvojí národnost (českou a romskou), činil počet osob hlásících se k romské národnosti 12.161 osob. Zároveň více než 36.000 osob uvedlo, že mluví dvěma jazyky, z nichž jeden je romský. Dostupné na: <https://www.czso.cz/documents/10180/20551765/170223-14.pdf/d0d27736-ef15-4f4f-bf26-e7cb3770e187?version=1.0>

² Dostupné na:

https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4905/f9/ov190415.pdf

Negativní postoje společnosti vůči Romům potvrzuje také další šetření Centra pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu Akademie věd České republiky z roku 2017 s názvem „Romové a soužití s nimi očima české veřejnosti“.³ V roce 2017 považovalo soužití Romů a ostatních obyvatel České republiky za „špatné“ 47 % dotázaných a 27 % dotázaných dokonce za „velmi špatné“. Z výsledků šetření však plyne, že došlo k poklesu hodnocení soužití jako „špatného“ oproti předchozím rokům a potvrzuje se tak trend z minulých několika let, kdy z propadu pozitivního vnímání na historické minimum (a maxima v případě negativního vnímání) zjištěného v roce 2013, se hodnocení soužití Romů a většinové společnosti mírně zlepšuje. Podle uvedeného šetření má vliv na odpovědi respondentů především jejich osobních zkušenost, zda v jejich okolí Romové žijí, či zda mají mezi Romy své přátele. „Ti, kteří mají v sousedství Romy, z jedné třetiny uvádějí, že soužití je „velmi špatné“, ti, co nemají, tak jen v pětině odpovědí. Naopak, ti, co mají známé mezi Romy, více než v jedné třetině odpovědí uvádějí, že soužití je dobré, kdežto ostatní toto uvedli jen v šestině odpovědí.“⁴

Vztahy mezi Romy a většinovou společností se zabývá také řada mezinárodních lidskoprávních organizací, které upozorňují na projevy negativního vztahu většinové společnosti k Romům, jež představují vážnou překážku účinnější integrace Romů. Příkladem může být Agentura Evropské unie pro základní práva (FRA) (dále jen „FRA“), která ve své publikaci z roku 2018 s názvem „A persisting concern: anti-Gypsyism as a barrier to Roma inclusion“⁵ odkázala na výsledky šetření European Values Study z roku 2008, podle kterého 55 % v České republice dotazovaných uvedlo, že by nechtěli mít za souseda Roma. Z grafu 1 plyne, že se jedná o nejvyšší procentuální výsledek napříč zeměmi, ve kterých šetření probíhalo. I přesto, že se jedná o značně zastaralé výsledky, podle FRA k žádnému významnému posunu ve vnímání Romů nedošlo. Naopak ve zmíněné publikaci FRA jsou uvedeny také výsledky šetření Eurobarometr z roku 2015, podle kterého v průměru (v EU-28) 20 % respondentů uvedlo, že by se cítili nepříjemně, pokud by měli za kolegu v zaměstnání Roma. Nejvíce negativní postoje v této věci byly navíc zaznamenány právě v České republice, kdy 52 % oslovených respondentů odpovědělo ve věci pracovního soužití s Romy negativně.

Graf 1 Lidé, kteří nechtějí mít za souseda Roma (%)

Zdroj: graf převzat z *A persisting concern: anti-Gypsyism as a barrier to Roma inclusion*, FRA 2018.

³ Dostupné na:

https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4450/f9/ov171110.pdf

⁴ tamtéž.

⁵ Dostupné na: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2018-anti-gypsyism-barrier-roma-inclusion_en.pdf

Výše uvedené výsledky českých i zahraničních šetření potvrzují, že v České republice stále přetrvávají předsudky a stereotypy vůči romské menšině, které mohou vyústit až k projevům nenávisti a rasismu. Instrukce Evropské unie, Rada Evropy a další mezinárodní organizace působící v oblasti lidských práv používají pro označení projevů rasismu a nenávistných projevů vůči skupinám označovaných jako Romové, Cikáni, Sintové, traveleři atp. termín "anti-Gypsyism".⁶ V českém překladu se nejčastěji používá slova "anticiganismus", které se objevuje ve vládních dokumentech přibližně od roku 2009.⁷

V roce 2017 bylo přijato usnesení Evropského parlamentu ze dne 25. října 2017 o aspektech týkajících se základních práv v integraci Romů v Evropské unii: boj proti anticiganismu (2017/2038(INI)). Tímto usnesením byly Evropská komise a členské státy Evropské unie vyzvány, aby navrhly strategie zahrnující jak proaktivní, tak reaktivní opatření, které by konstruktivně řešily neutěšenou problematiku integrace Romů a projevů anticiganismu jak na centrální, tak lokální úrovni. Uvedené usnesení definuje anticiganismus jako: „*zvláštní druh rasismu, ideologie založená na rasové nadřazenosti, forma dehumanizace a institucionálního rasismu živeného historickou diskriminací a projevující se mimo jiné násilím, slovními projevy nenávisti, vykořisťováním, stigmatizací a těmi nejostudnějšími formami diskriminace*“.⁸ Z dokumentu Evropského parlamentu zároveň vyplývá, že i přes snahy mezinárodních i vnitrostátních politik „*lze trvalý a strukturální anticiganismus zaznamenat denně na všech úrovních evropské společnosti v celé Evropě, přičemž se projevuje např. v podobě individuálního a institucionálního zanedbávání, diskriminace, nerovnosti, zhoršování postavení, ponižování, distancování se a svalování viny, stigmatizace a nenávistných slovních projevů a ze svých terčů činí oběti násilí, extrémní chudoby a hlubokého sociálního vyloučení*.“ Usnesení Evropského parlamentu ve svém vysvětlujícím prohlášení zároveň uvádí několik příkladů vztahujících se přímo k České republice a projevů anticiganismu v ní. Příkladem může být v usnesení uvedená diskriminace v oblasti důchodů, díky čemuž je přibližně 100.000 Romů nuceno žít v podprůměrných hostelech a ubytovnách nebo tvrzení, že v České republice se 32 % Romů setkala s nenávistnými verbálními projevy a násilím; dvě třetiny obětí tyto trestné činy nikdy nenahlásily.⁹

Detailnějším rozpracováním termínu anticiganismus se zabývala organizace Ergo Network Alliance, která sdružuje romské a proromské organizace. Česká republika je v této organizaci zastoupena organizacemi Slovo 21, z.s. a Vzájemné soužití, o.p.s. Ergo Network Alliance v roce 2016 vydalo publikaci s názvem „ANTIGYPSYISM - A REFERENCE PAPER“¹⁰, ve které její autoři definovali a upřesnili pojem anticiganismus. Pracovní definice pojmu anticiganismu poté v překladu zní: „*Anticiganismus je historicky konstruovaný a stále přetrvávající soubor projevů rasismu proti sociálním skupinám, jejíž členové jsou identifikováni pod stigmatizujícím označením „cikáni“ nebo jiných podobných označení*.“ Za projevy anticiganismu jsou následně považovány především homogenizující a zjednodušující zobrazení uvedených skupin, stereotypní předurčování specifických vlastností těmto skupinám osob a diskriminační a násilné projevy, které vytěsňují tyto sociální skupiny mimo společnost a reprodukují tak strukturální nerovnosti.

Na tuto rezoluci následně reagovala FRA již výše zmíněnou publikací, ve které uvedla zásadní zjištění založené na vlastních statistických šetřeních. Ve vztahu k anticiganismu není dle FRA Směrnice o rasové rovnosti (2000/43/EU) efektivní, nebo alespoň ne ve vztahu k Romům. Podle FRA by měly členské státy a Evropská unie více investovat do monitorování a porozumění projevům anticiganismu, měly by zavést konkrétní opatření proti

⁶ Poprvé se tohoto pojmu užilo v roce 2005 v rezoluci Evropského parlamentu o situaci Romů v EU.

⁷ zdroj: Monitorovací zpráva občanské společnosti o implementaci národní romské integrační strategie v České republice

⁸ Dostupné na: http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2017-0294_CS.html?redirect#title1

⁹ tamtéž.

¹⁰ Dostupné na: <http://antigypsyism.eu/wp-content/uploads/2016/10/Antigypsyism-reference-paper-Layouted-version.pdf>

násilí z nenávisti a projevům nenávisti, a také by se měly snažit odbourat sociální konstrukt "cikán" a změnit vnímání Romů jako marginalizované skupiny. V souvislosti s posledně jmenovanou výzvou uvedená publikace mimo jiné uvádí: „Desítky tisíc Romů jsou kvalifikovaní odborníci, ale zůstávají nevyužití jen kvůli tomu, že jsou stigmatizováni jako cikáni. Podaří-li se většinovou společnost seznámit s jejich příběhy, pomůže to zvýšit efektivitu osvětových kampaní a bude to motivovat mladé Romy k tomu, aby zapracovali na svém profesionálním růstu.“¹¹

Právě tyto výzvy budou zapracovány také do národní Strategie romské integrace na příští programové období po roce 2020, kde by se měla objevit snaha o změnu mediálního obrazu Romů a jejich vnímání ze strany většinové společnosti a také snaha o vyšší participaci Romů na národní i lokální úrovni.

Projevy anticiganismu, ať už ty zjevné či skryté, ovlivňují každodenní život Romů. Podle organizace In IUSTITIA jsou terčem předsudečného násilí osoby z důvodu své národnosti či etnicity, náboženství, barvy pleti, sexuální orientace nebo identity a také příslušnosti k subkultuře. Podle Průběžné zprávy o předsudečném násilí/násilí z nenávisti¹² z posledního čtvrtletí roku 2018 patří Romové, spolu s muslimy, k nejvíce ohroženým skupinám. Podle průběžných zpráv za všechny čtyři čtvrtletí roku 2018 se událo 37 incidentů, které byly motivovány nenávisť vůči národnosti, identitě či etnicitě, přičemž v 19 případech lze motivaci národnosti či etnicity specifikovat jako nenávisť vůči Romům.¹³ Zajímavé výsledky vykázalo ve Zprávě o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky v roce 2018¹⁴ také Ministerstvo vnitra. Podle této zprávy bylo v roce 2018 zaevidováno dokonce 36 trestných činů motivovaných nenávisť proti Romům. Oproti roku 2017 se tak jedná o nárůst o 9 skutků.

Mezi nejčastější formy útoků patří podle uvedených zpráv slovní útoky následované fyzickým násilím. Často jsou však Romové také terčem útoků ve virtuálním prostředí, zejména diskuzních forech a na sociálních sítích. Asi nejznámějším případem je v tomto ohledu případ zpěváka Radka Bangy (Gipsy.cz), který se stal v roce 2016 obětí slovních útoků na sociálních sítích z důvodu své příslušnosti k romské národnosti. Příklad nejdříve posuzoval Okresní soud v Kladně, který nepřiznal zpěváku Radku Bangovi postavení poškozeného. Na základě stížnosti poškozeného se případem dále zabýval Ústavní soud, který ve svém nálezu TZ 40/2019¹⁵ dospěl k názoru, že je ústavní stížnost důvodná a dodal, že: „Zvláštní povaha a proměnnost tzv. trestných činů z nenávisti ukládá soudům povinnost posoudit povahu každého z takových útoků i z perspektivy jeho potenciálních konkrétních obětí a prostředí (sociální sítě), ve kterém jsou páčány.“

Jedna ze členek Rady vlády pro záležitosti romské menšiny zároveň dodává: „Zanedbatelné není ani šíření fake news a hoaxů na sociálních sítích, které nesporně ovlivňují postoje majoritní společnosti k Romům. Vcelku běžná jsou tvrzení, že Romové jsou příjemci starobních důchodů, i když nikdy nepracovali, dostávají léky zdarma, mají dopravu zdarma, jsou jim vypláceny vyšší dávky apod.“

Mírnit nenávistné projevy vůči Romům mohou pomoci různé intervenující osoby. Příkladem takové osoby může být asistent prevence kriminality (dále jen „APK“). APK je zaměstnancem

¹¹ zdroj: A persisting concern: anti-Gypsyism as a barrier to Roma inclusion.

¹² Dostupné na: <https://www.in-ius.cz/dwn/kvartalni-zpravy/kvarta-lni-zpra-va-o-na-sili-z-nena-visti-1.-10.-31.-12.-2018.pdf>

¹³ Podle předchozích Průběžných zpráv o předsudečném násilí/násilí z nenávisti se v 1. čtvrtletí roku 2018 odehrály 4 případy útoků z nenávisti vůči Romům, ve 2. čtvrtletí 2 útoky, ve 3. čtvrtletí 9 útoků mířených přímo vůči Romům a ve 4. čtvrtletí 4 útoky. Dostupné na: <https://www.in-ius.cz/ke-stazeni/zprava-o-nasili-z-nenavisti/>

¹⁴ Dostupné na: <https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>

¹⁵ <https://www.usoud.cz/aktualne/zvlastni-povaha-a-promennost-tzv-trestnych-cinu-z-nenavisti-uklada-soudum-povinnost-poso/>

samosprávy zařazeným v obecní policii ve smyslu zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů. Není tak strážníkem ani čekatelem. APK se podílí na prevenci kriminality v obci, přispívá k ochraně a bezpečnosti osob a majetku, předchází možnému protiprávnímu jednání svou přítomností a zejména svými komunikačními schopnostmi, vystupuje jako mediátor možných sousedských sporů, monitoruje dodržování čistoty veřejných prostranství, pomáhá občanům v sociálně vyloučených lokalitách. Při své činnosti je APK řízen konkrétním strážníkem v roli mentora, se kterým úzce spolupracuje. Odhadem působí v celé České republice cca 600 APK, a to na území všech krajů včetně hl. m. Prahy. Úspěšnost APK je rovněž umocněna, pokud spolupracuje s romským mentorem nebo jiným romským asistentem při jednání s orgány veřejné správy. Pozice romského mentora či romského asistenta je však v krajích zřizována jen velmi zřídka a dá se shrnout, že se ve více než jedné osobě objevuje tato pozice pouze v kraji Moravskoslezském a Ústeckém, přičemž některé kraje uvedly, že potřeba zřízení této pozice v roce 2018 nevznikla.

Podobnou činnost jako vykonává APK, lze spatřovat také u pracovníků tzv. dohledové služby. Zpravidla se jedná o zaměstnance konkrétního obecního úřadu, kteří napomáhají městské policii. Podle webových stránek Městské policie v Ústí nad Labem: *„Dohledová služba přispívá k eliminaci nežádoucích emocí při případném zjištění občanského sporu, například u ubytoven, a to až do příjezdu městské policie nebo Policie ČR. Dále dohlíží na bezpečnost dětí v okolí základních a mateřských škol nebo dětských hřišť, v době jejich volnočasových aktivit.“*¹⁶ Vzhledem k tomu, že pracovníkům dohledové služby nejsou svěřené žádné pravomoce, je očekávaná jejich úzká spolupráce právě s městskou policií, nebo Policií ČR.

V rámci činnosti Policie ČR lze za velmi efektivní považovat také institut styčného důstojníka pro menšiny, jehož úkolem je systematicky monitorovat výskyt příslušníků menšin, komunit a sociálně vyloučených lokalit, navazovat a prohlubovat spolupráci s dalšími zainteresovanými subjekty (krajští koordinátoři pro záležitosti romské menšiny, lokální poradci Odboru pro sociální začleňování (Agentura) Úřadu vlády ČR, manažeři prevence kriminality, nestátní neziskové organizace, pracovníci Probační a mediační služby ČR apod.) a podílet se na preventivních a intervenčních opatřeních, která policie realizuje v souvislosti s menšinami. V rámci zákonné působnosti nabízí Policie ČR osobám z menšinových komunit pomoc při řešení konkrétních problémů, navrhuje opatření snižující mezietnické napětí a buduje oboustrannou důvěru mezi policií a příslušníky menšin. Také se podílí na tvorbě komunitních a krizových plánů.

Projevy anticiganismu však lze nalézt i v politických projevech a kampaních politických stran, což důvěru Romů ve veřejné instituce jako je Policie ČR, značně snižuje. Příkladem je kampaň do voleb do obecních zastupitelstev v říjnu roku 2018, která ukázala, že pro některé politické subjekty je anticiganismus téma, které jim má zajistit vyšší počet politických bodů. Jednalo se zejména o rétoriku vůči nepřizpůsobivým a jejich vystěhováním z města. Ve Statutárním městě Most například jeden subjekt přišel se sloganem *„Jen deratizační prostředky na tu havěť nestačí“* nebo jiný subjekt s heslem *„Vesnice pro lůzu – vytěsníme nepřizpůsobivé z města, zavedeme bezdoplatkové zóny ve všech ohrožených bytových okrcích.“*

K případům uvedených výroků jedna ze členek Rady vlády pro záležitosti romské menšiny dodává: *„V září 2018 podalo několik romských aktivistů a občanů Mostu trestní oznámení k Okresnímu zastupitelství pro podezření ze spáchání trestných činů podle § 355, § 356, § 402 trestního zákoníku na členy a členky sdružení Mostečané Mostu ve smyslu § 158 trestního řádu za heslo na billboardu „Vystavíme vesnici pro lůzu“. Dle názoru ohlašovatelů se sdružení Mostečané Mostu dopustilo Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci (§ 352 odst. 2 trestního zákoníku); Hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob (§ 355 trestního zákoníku) a Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod (§ 356 trestního zákoníku).“*

¹⁶ Dostupné na: <https://www.mpul.cz/dohledova-sluzba.html>

Dne 25. 11. 2018 podali stěžovatelé (občané Mostu) stížnost ke Krajskému soudu v Ústí nad Labem na politickou stranu Sdružení Mostečané Mostu, ve které tvrdili, že výrok Jen deratizační prostředky na tu havěť nestačí“ je nepřiměřeným zásahem do ústavních práv občanů romské národnosti. Namítali, že takové vedení volební kampaně je proti základním principům demokracie. Ve stížnosti z října 2018 se stěžovatelé domáhali, aby volby byly prohlášené za neplatné. Vzhledem k závěru Krajského soudu v Ústí nad Labem se stěžovatelé obrátili na Ústavní soud, který podanou stížnost zamítl s odůvodněním, že „V posuzovaném případě se Ústavní soud návrhem nemohl vůbec zabývat, neboť návrh jednotlivce na zrušení zákona či vyslovení protiústavnosti právní úpravy má pouze akcesorickou povahu, a proto sdílí osud ústavní stížnosti, jak plyne z § 43 odst. 2 písm. b) zákona o Ústavním soudu (viz např. usnesení sp. zn. IV. ÚS 2162/13 ze dne 24. 9. 2013)“. Rozhodnutí vydané usnesením pod číslem jednacím ÚS 3602/18. Stěžovatelé se se závěrem Ústavního soudu neztotožnili a podali žalobu k Evropskému soudu pro lidská práva. V této věci tak stále běží soudní řízení.“

Projevy anticiganismu nejsou zdaleka vlastní jen komunální politice, ale i té celostátní. Hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura, které je zároveň zastoupeno v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky je podle Zprávy o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky v roce 2018 jedním z nejlivnějších aktérů na poli šíření náboženské či etnické nesnášenlivosti. Podle zmíněné zprávy v roce 2018: „Policisté v průběhu roku prověřovali a odložili trestní oznámení na tři poslance tohoto hnutí, Tomia Okamura, Radka Rozvorala a Miloslava Roznera, za výroky na adresu tábora v Letech u Písku. Městské státní zastupitelství v Praze nicméně v případě Roznera vrátilo věc detektivům zpět. Pražští policisté následně požádali Poslaneckou sněmovnu o zbavení imunity tohoto politika.“¹⁷ V průběhu roku 2018 nebylo o vydání a zbavení imunity poslance Roznera rozhodnuto. V roce 2019 nejprve Mandátový a imunitní výbor Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky vydání poslance nedoporučil, Poslanecká sněmovna poté rozhodla, že poslance k trestnímu stíhání nevydává.

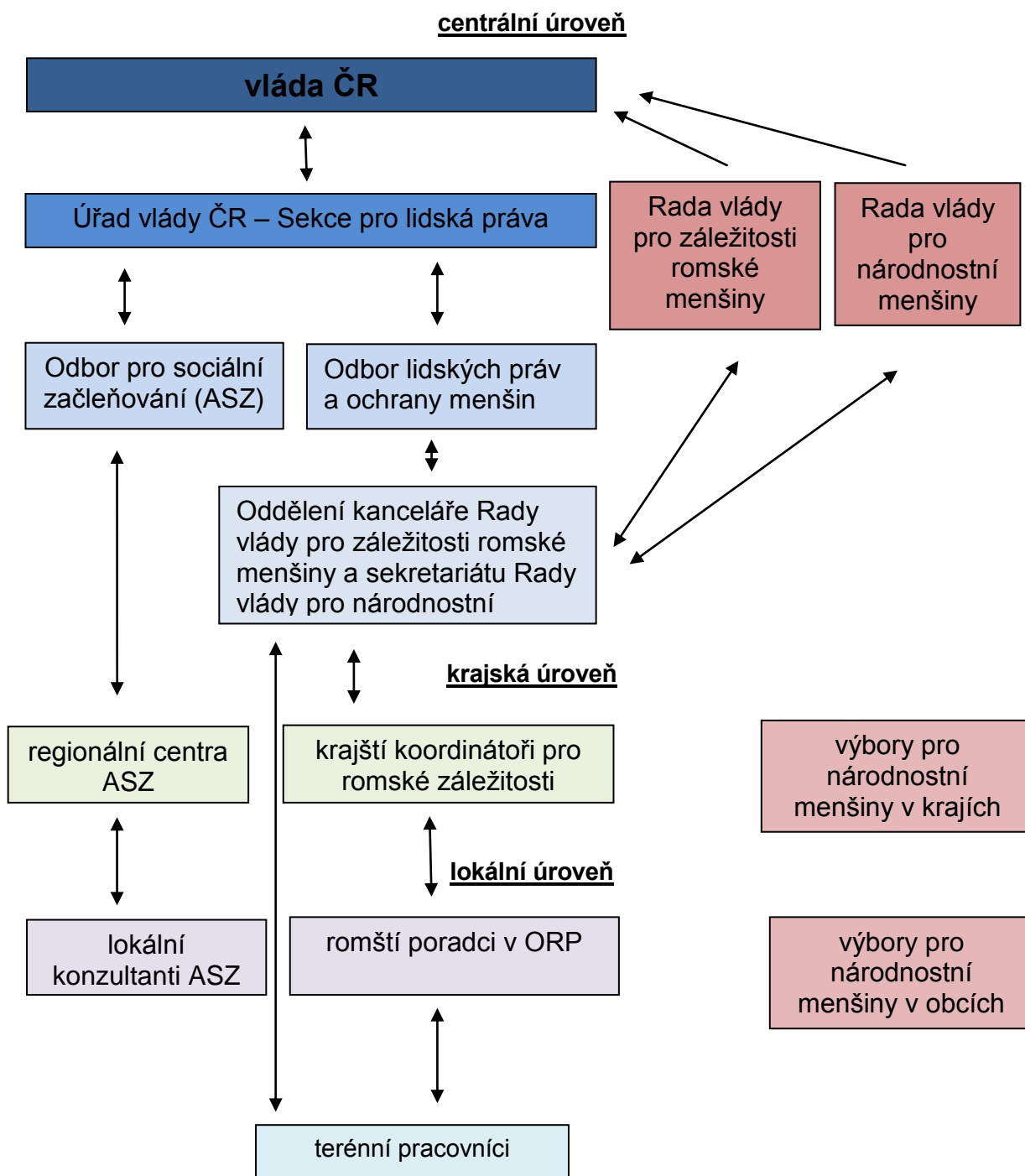
Podle účastníků projektů Národní romské platformy je velkým problémem a důsledkem anticiganismu strach, ve kterém jsou Romové nuceni žít. Podle účastníků projektu je evidentní rozdíl mezi veřejným životem Romů v 90. letech minulého století, začátkem tisíciletí a současností. Podle jejich názoru se Romové v dnešní době neúčastní veřejného života a nechtějí veřejně sdělovat své názory. Podle nich je to také jedna z příčin nízkého počtu Romů hlásících se k romské národnosti ve Sčítání lidu, domů a bytů (viz výše). Podle nich se stigma příslušníka romské menšiny projevuje například v nedůvěře vůči státním institucím, pocitem “nevítanosti“ v některých restauračních zařízeních, a na veřejných akcích pořádaných většinou společností. I z tohoto důvodu se politických setkání a podobných aktivit organizovaných romskými subjekty zpravidla účastní jen velmi malý počet Romů.

¹⁷ Dostupné na: <https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>

2. Institucionální a finanční zabezpečení romské integrace

2.1. Institucionální zabezpečení romské integrace

V roce 2018 nedošlo ve struktuře institucionálního zabezpečení romské integraci k žádným změnám. Diagram níže zobrazuje subjekty a ideální vztahy mezi nimi, které jsou v politikách týkajících se integrace Romů v České republice aktivní. Institucionální zabezpečení romské integrace lze stručně rozdělit na 3 úrovně, a to úroveň centrální, krajskou a lokální.

Centrální úroveň

Jak již bylo avizováno výše, v průběhu roku 2018 nedošlo ve struktuře institucionálního zabezpečení romské integrace k žádným změnám. Hlavním gestorem Strategie romské integrace do roku 2020 je Úřad vlády ČR, který je zodpovědný i za přípravu Strategie romské integrace 2021+. Konkrétně je za přípravu navazující Strategie romské integrace 2021+ zodpovědné Oddělení kanceláře Rady vlády pro záležitosti romské menšiny a sekretariátu Rady vlády pro národnostní menšiny (dále jen „Kancelář Rady“), které je součástí Odboru lidských práv a ochrany menšin Sekce pro lidská práva.

Náplň činnosti Kanceláře Rady je stanovena Organizačním řádem Úřadu vlády ČR. Kancelář Rady zajišťuje činnost dvou poradních orgánů vlády, konkrétně Rady vlády pro záležitosti romské menšiny a Rady vlády pro národnostní menšiny, včetně jimi zřízených výborů a pracovních skupin.¹⁸

Kancelář Rady při své činnosti spolupracuje se zástupci občanské společnosti, především s členy Rady vlády pro záležitosti romské menšiny z řad Romů. Zároveň je Kancelář Rady Národním kontaktním místem pro integraci Romů fungujícím v rámci sítě národních kontaktních míst napříč členskými státy Evropské unie. Platforma Národních kontaktních míst pro integraci Romů umožňuje členským státům a Evropské komisi sdílet zkušenosti a odborné znalosti týkající se politik integrace Romů a zároveň podporuje nadnárodní spolupráci mezi členskými státy Evropské unie.

V rámci programu Evropské komise s názvem Práva, rovnost a občanství realizovala Kancelář Rady v roce 2018 již v úvodu zmíněné dva projekty s názvem „Aktivizace a zmocňování romských aktérů prostřednictvím Národní romské platformy II. a III“. Aktivitu obou na sebe navazujících projektů byly zaměřeny na zahájení konzultačního procesu k připravované Strategii romské integrace po roce 2021+. Zároveň byly také realizovány vzdělávací akce na téma získávání grantů k organizování romských komunit, podpůrné konzultace komunitním lídrům, workshopy k tématu sousedských vztahů a především setkání Národní romské platformy, a to jak na národní úrovni, tak v rámci regionálních setkání.

Kancelář Rady je také administrátorem čtyř dotačních programů, které přispívají k integraci Romů, zajišťují institucionální provázanost mezi jednotlivými aktéry romské integrace a přispívají k rozvoji romské kultury a jazyka. Konkrétně se jedná o dotační program Podpora koordinátorů pro romské záležitosti, Podpora terénní práce, Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce a Podpora implementace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků. Podrobnější informace o financování uvedených dotačních programů jsou uvedené v kapitole 2.2. Financování romské integrace.

Stěžejní úlohu ve vztahu k sociálně vyloučeným osobám, mezi které patří také Romové, plní Odbor pro sociální začleňování (Agentura) Úřadu vlády ČR (dále jen „Agentura“).¹⁹ Svými aktivitami Agentura podporuje obce v integraci sociálně vyloučených osob do společnosti a snaží se zamezit vzniku nových sociálně vyloučených lokalit. K 31. prosinci 2018 pracovala Agentura v 61 lokalitách, které jsou reprezentovány přibližně 114 obcemi.²⁰ Agentura svou činnost provádí v souladu se Strategií boje proti sociálnímu vyloučení na období 2016-2020 a na ní navazujícím Akčním plánem, který je rozdělen do osmi částí, jimiž jsou: *bezpečnost, bydlení, dluhy, vzdělávání, podpora rodin, sociální služby a sociální práce, zaměstnanost*

¹⁸ Bližší informace o činnosti Rady vlády pro záležitosti romské menšiny a Rady vlády pro národnostní menšiny lze nalézt ve Výročních zprávách o činnosti Rady vlády pro záležitosti romské menšiny a Rady vlády pro národnostní menšiny zveřejněných na webových stránkách Úřadu vlády ČR: www.vlada.cz.

¹⁹ Více informací lze získat na <http://www.socialni-zaclenovani.cz/>

²⁰ Projekt je realizován od 1. ledna 2016 s dobou trvání do 30. dubna 2022. Celkový rozpočet projektu činí 298.998.000 Kč.

a zdraví. Klíčové oblasti aktivit Agentury se tak do velké části překrývají se stěžejními tématy romské integrace.

Základem činnosti Agentury je propojování a koordinace místních aktérů s cílem podpořit začlenění obyvatel sociálně vyloučených lokalit. Agentura přitom poskytuje svým partnerským obcím metodickou podporu při vytváření a implementaci lokálních strategií sociálního začleňování a poskytuje jim projektové poradenství. Významnou roli při činnosti Agentury hrají také jí zřízená tzv. regionální centra, která zvyšují efektivitu poskytované podpory.

Agentura je rovněž od roku 2014 realizátorem projektu *Kampaň proti rasismu a násilí z nenávisťi*, který je zaměřen na šíření tolerance a boj proti diskriminaci, stereotypům a nenávisťným projevům. Projekt tak reaguje na nárůst negativních postojů vůči skupinám obyvatel z důvodu jejich etnicity, sexuální orientace, náboženství, subkultury, handicapu nebo jiných odlišností. Projekt přináší a sdílí informace, a prostřednictvím svých komunikačních kanálů také poskytuje prostor příběhům obětí (ale také útočníků) násilí z nenávisťi. Cílem projektu je také vyvracet nepravdivé informace a nenávisťné předsudky vůči různým skupinám obyvatel, včetně Romů. Na webových stránkách projektu²¹ jsou také dostupné manuály pro osoby, které jsou buď obětí násilí z nenávisťi, nebo se staly jeho svědkem. Právě tento projekt by mohl být do budoucna více využit i v boji proti anticiganismu.

Agentura spolupracuje s Odborem lidských práv a ochrany menšin a také se samotnou Radou vlády pro záležitosti romské menšiny a to prostřednictvím Monitorovacího výboru pro činnost Agentury pro sociální začleňování, který je zřízen přímo Radou vlády pro záležitosti romské menšiny. Kompetence Monitorovacího výboru pro činnost Agentury pro sociální začleňování jsou určeny jeho Statutem.

Krajská úroveň

Jak naznačuje diagram výše, na krajské úrovni hrají významnou roli v politice integrace Romů krajscí koordinátoři pro záležitosti romské menšiny, kteří jsou částečně hrazeni také z rozpočtu Úřadu vlády ČR (viz kapitola 2.2. Financování romské integrace). Pozice krajského koordinátora pro romské záležitosti je zakotvena zákonem č. 129/2000 Sb., zákon o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o krajích“), kde § 67 odst. 1 písm. f) přímo udává kraji povinnost funkci krajského koordinátora pro romské záležitosti zřídit.

Funkce krajského koordinátora pro romské záležitosti byla v roce 2018 zřízena ve všech krajích včetně hl. m. Prahy. V roce 2018 zůstala výše úvazků ve většině krajů stejná, s výjimkou krajského koordinátora Moravskoslezského kraje, který vykazoval v prvním pololetí výši úvazku 0,6, v dalších pěti měsících 0,5 úvazku a v prosinci 0,8 úvazku (průměrná výše úvazku za rok 2018 tedy činila 0,58). V roce 2018 pracoval krajský koordinátor na plný úvazek ve třech krajích (Jihočeském, Ústeckém a Zlínském). U krajských koordinátorů, kteří nevykonávali svou činnost na plný úvazek, je důvodem pro tuto skutečnost kumulace úvazku s dalšími funkcemi, zpravidla koordinátorem pro národnostní menšiny obecně nebo agendou cizinců.

Krajští koordinátoři pro romské záležitosti jsou metodicky vedeni Úřadem vlády ČR. Mezi těmito orgány funguje úzká spolupráce, která je založena na sjednocení postupu v procesech romské integrace v jednotlivých krajích. Úřad vlády ČR prostřednictvím nenárokových neinvestičních dotací na spolufinancování pozice krajského koordinátora pro romské záležitosti ukládá jednotlivým krajským koordinátorům základní okruhy činností, které musí vykonávat.

²¹ Více na: <https://www.hatefree.cz/>

V průběhu roku 2018 krajsí koordinátoři pořádali školení a konference, zapojovali se do tvorby strategických dokumentů, účastnili se platform a porad s partnery při řešení romských záležitostí v kraji. Mezi hlavní oblasti činnosti krajského koordinátora patří např.: metodická, analytická nebo koordinační činnost. Krajsí koordinátoři však v roce 2018 uspořádali také akce týkající se vzdělávání romských poradců, terénních pracovníků a dalších aktérů integrace Romů v příslušném kraji. Zároveň jsou také zapojováni do platform, kde vznikají např. strategické dokumenty, a to jak na úrovni kraje, tak na úrovni obce.

Krajsí koordinátoři v roce 2018 také provedli celkem 47 kontrol obcí s rozšířenou působností (dále jen „ORP“) v souvislosti s výkonem přenesené působnosti v návaznosti na plnění úkolů vyplývajících z ustanovení § 6 odst. 8 zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (viz Romští poradci v ORP), což v průměru představuje 23 % navštívených úřadů z celkového množství ORP v České republice.

Krajsí koordinátoři také spolupracují s výbory pro národnostní menšiny, pokud jsou v kraji zřízeny. Podmínky pro povinné zřízení výboru pro národnostní menšiny jsou určeny zákonem o krajích. V roce 2018 byly z celkových 5 ustanovených výborů 4 zřízeny ze zákona a 1 je zřízen na základě rozhodnutí kraje. Dále některé kraje zřizují komise či pracovní skupiny, které svou činnost směřují do oblasti lidských práv. Členy uvedených orgánů jsou zpravidla i Romové (ve výborech pro národnostní menšiny je tomu tak vždy).

Tabulka 2 Výbory pro národnostní menšiny a další komise či pracovní skupiny na úrovni kraje

kraj	název orgánu/počet členů	zřízení ze zákona
Jihočeský	XXX	NE
Jihomoravský	Výbor pro národnostní menšiny (13)	ANO
Karlovarský	Výbor pro národnostní menšiny (15)	ANO
Královéhradecký	Komise pro lidská práva (12)	NE
Liberecký	Komise Rady Libereckého kraje pro národnostní menšiny a sociální začleňování (14)	NE
Moravskoslezský	Výbor pro národnostní menšiny (17)	ANO
Olomoucký	Pracovní skupina Etnické menšiny a cizince	NE
Pardubický	Komise pro integraci romské komunity a dalších etnických skupin (13)	NE
Plzeňský	Komise pro oblast sociálních věcí a národnostních menšin (14)	NE
Hlavní město Praha	Výbor pro národnostní menšiny (19) Poradní sbor pro záležitosti romské menšiny	ANO NE
Středočeský	XXX	
Ústecký	Výbor pro národnostní menšiny (16)	NE
Vysočina	Pracovní skupina poskytovatelů služeb pro národnostní a etnické menšiny, osoby bez přístřeší a oběti trestné činnosti	NE
Zlínský	XXX	NE

Obdobně jako na úrovni krajů jsou zřizovány výbory na úrovni obcí. Podle § 117 odst. 3 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů, obec, v jejímž územním obvodu žije podle posledního sčítání lidu alespoň 10 % občanů obce hlásících se k národnosti jiné než české, zřizuje výbor pro národnostní menšiny, pokud o to písemně požádá spolek zastupující zájmy národnostní menšiny. Nejméně polovinu členů výboru musí tvořit příslušníci národnostních menšin; tato podmínka neplatí, pokud ji nelze splnit pro nedostatek kandidátů z řad národnostních menšin. Vzhledem k tomu, že otázky týkající se výborů pro národnostní menšiny na úrovni obcí nebyly součástí dotazování krajských koordinátorů, nejsou k dispozici bližší informace o těchto orgánech.

Lokální úroveň

Na lokální úrovni hrají významnou roli při integraci romské menšiny 3 aktéři. Jedním z nich jsou lokální konzultanti Agentury, kteří působí přímo v samotné obci. Jak bylo uvedeno výše, k 31. prosinci 2018 pracovala Agentura v 61 lokalitách, které jsou reprezentovány přibližně 114 obcemi. Mapu lokalit, ve kterých Agentura působí, je možné získat na <https://www.socialni-zaclenovani.cz/lokality/>. Zcela logicky je nevíce poskytována podpora obcím v Ústeckém, Moravskoslezském a Karlovarském kraji.

Dalším klíčovým aktérem jsou romští poradci v ORP. Podle § 6 odst. 8 zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, „*Obecní úřad obce s rozšířenou působností ve svém správním obvodu plní úkoly napomáhající výkonu práv příslušníků romské komunity a integraci příslušníků romské komunity do společnosti.*“ Právě tato definice však v praxi způsobuje značné problémy. V zákoně není totiž explicitně zakotveno, že má být zřízena funkce romského poradce. Toto doporučení vzešlo pouze z metodického pokynu Úřadu vlády ČR. V praxi tak často dochází k tomu, že k výkonu § 6 odst. 8 je určen celý odbor či oddělení obecního úřadu, který má ve své gesci sociální problematiku, a není tak zajištěna provázanost mezi Úřadem vlády ČR, krajskými koordinátory a daným ORP. ORP, kterých se tento problém týká navíc zpravidla uvádějí, „*že se věnují všem občanům stejně bez ohledu na jejich etnicitu.*“

Druhým problémem jsou nízké až zanedbatelné úvazky pracovníků, kteří v ORP agendu romské integrace vykonávají, a také problém nesystematického financování pozice romského poradce. Na financování této pozice v současné době neexistují přímé možnosti dotace, jako je tomu např. u financování sociálních nebo terénních pracovníků.

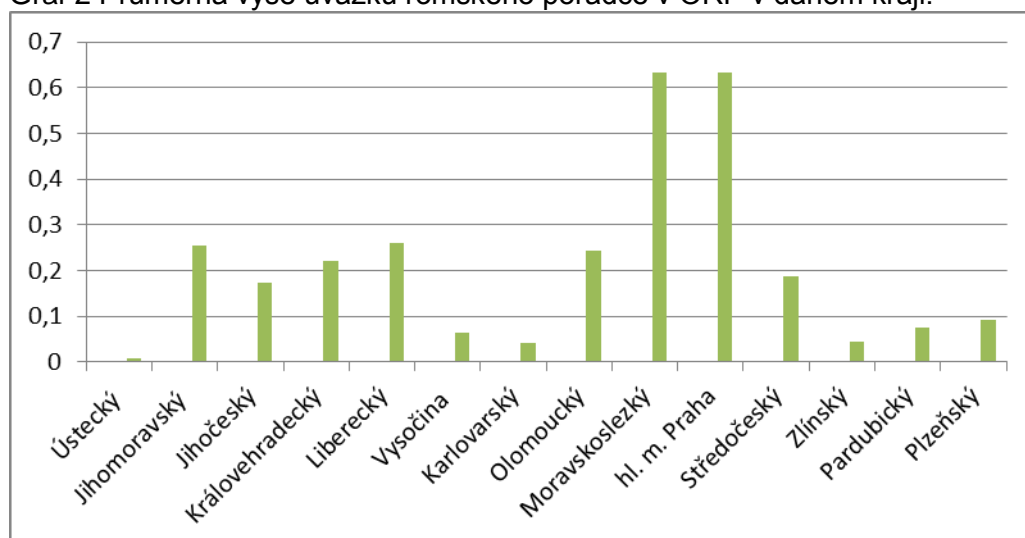
V České republice se nachází 205 ORP, avšak podle statistik Ministerstva práce a sociálních věcí zaměstnávalo romského poradce v roce 2016 pouze 136²² z nich a průměrný úvazek nedosáhl ani 0,2. V roce 2017 byla situace ještě horší, jelikož pozice romského poradce byla zřízena pouze ve 125 ORP. Ze Zpráv o stavu romské menšiny v krajích vyplývá, že i dle informací krajských koordinátorů pro romské záležitosti je situace v této oblasti velmi špatná. Vzhledem k tomu však, že údaje vykazované krajskými koordinátory pro romské záležitosti se od sebe značně liší, nelze brát následující údaje jako oficiální statistiku situace romských poradců v České republice. Nicméně i tak se celkové údaje relativně přibližují oficiálním statistikám Ministerstva práce a sociálních věcí.

Podle údajů krajských koordinátorů byla agenda výkonu práv příslušníků národnostních menšin v roce 2018 zajišťována ve 144 ORP z celkového počtu 205 ORP v České republice²³, přičemž průměrná výše úvazku osob vykonávajících zákonnou povinnost dosahovala hodnoty 0,22. V roce 2018 byla pozice romského poradce pracujícího na plný úvazek v ORP zřízena pouze v kraji Jihomoravském, Jihočeském, Královéhradeckém, Libereckém, Moravskoslezském, Středočeském a hl. m. Praze. Graf 2 uvádí průměrnou výši úvazku romského poradce v ORP v daném kraji. Z grafu vyplývá, že situace je kritická zejména v Ústeckém a Karlovarském kraji. Naopak v Moravskoslezském kraji a hl. m. Praze je průměrná výše úvazku na 1 ORP nejvyšší, a to 0,63. Tento výsledek je však zapříčiněn faktem, že např. v ORP Ostrava pracuje více než jeden romský poradce na úvazek 1,0.

²² Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí MPSV za rok 2016. Dostupné online: <https://www.mpsv.cz/cs/3869>

²³ Do celkového počtu ORP není počítána hl. m. Praha.

Graf 2 Průměrná výše úvazku romského poradce v ORP v daném kraji.

Podle údajů krajského koordinátora pro romské záležitosti v Ústeckém kraji byla pozice romského poradce v ORP zřízena pouze v ORP Louny (úvazek 0,05) a ORP Litvínov (úvazek 0,1). Podle krajského koordinátora „o pozici romského poradce obce dlouhodobě neprojevují zájem. Hlavní důvody lze spatřovat v tom, že obce nemají potřebu vyčlenit „specialistu“ – romského poradce, neboť výkon sociální práce stejně tak jako integrace romské menšiny je zajišťována sociální prací na obcích, a dále v nesystémovém financování této pracovní pozice (oproti výkonu sociální práce).“

Obdobně kritická situace je také v Karlovarském kraji, kde z celkového počtu 7 ORP v kraji byla pozice zřízena pouze ve 3 z nich s úvazky 0,1 v ORP Cheb, 0,1 v ORP Sokolov a 0,1 v ORP Ostrov. Důvody pro nezřízení funkce romského poradce již byly řečeny výše, konkrétně však lze zmínit vyjádření ORP Cheb, které uvedlo „Všichni pracovníci odboru sociálních věcí a zdravotnictví MěÚ Cheb vykonávají sociální práci s příslušníky romské menšiny, není vyčleněn konkrétní pracovník na tuto problematiku. Ke zřízení pozice romských poradců by možná motivovala plně hrazená dotace z MPSV ČR nebo ÚV ČR na jejich činnost a potvrzení o její dlouhodobé podpoře v plné výši.“ K uvedené citaci lze dodat, že v roce 2019 bude možné žádat o dotaci na budování kapacit romských poradců na ORP z finančních prostředků Norských fondů.

Posledním článkem v institucionálním zabezpečení romské integrace, přesto jedním z nejdůležitějších, jsou terénní (sociální) pracovníci. Terénní pracovníci mohou být zaměstnanci obcí či jejich příspěvkových organizací, nebo zaměstnanci nestátních neziskových organizací. V případě nestátních neziskových organizací je terénní práce zpravidla součástí poskytovaných sociálních služeb.

Na terénní práci v obcích poskytuje Úřad vlády ČR příspěvek v rámci dotačního programu Podpora terénní práce (viz 2.2. Financování romské integrace). V roce 2018 byla dotace poskytnuta 36 obcím, v rámci nichž bylo podpořeno celkem 50 pracovních míst s průměrnou výší úvazku 0,88 (viz Obrázek 1). Řada z podpořených terénních pracovníků byla navíc z řad Romů²⁴, což výrazně zvyšuje důvěru mezi terénním pracovníkem a osobami z cílové skupiny. Terénní pracovníci podpoření z dotačního programu Podpora terénní práce při výkonu své činnosti pracovali celkově s téměř 8.500 osobami. Mezi nejčastější témata v rámci terénní práce patřila nezaměstnanost klientů a také problémy s bydlením. V roce 2018 pomohli terénní pracovníci nalézt vhodné zaměstnání pro 393 klientů a nové bydlení díky jejich pomoci našlo 534 klientů. V rámci výkonu terénní práce byla řešena i další témata, jako je školní docházka

²⁴ Tvrzení plyne z individuální zkušenosti zaměstnanců Úřadu vlády ČR, kteří v roce 2018 vykonávali veřejnosprávní kontroly příjemců dotací.

děti a jejich umístění do mateřských, základních či středních škol, řešení problémů s úvěry klientů, exekucemi či problémy s uživateli závislími na gamblerské či návykových látkách.

Obrázek 1 Terénní pracovníci v obcích podpoření z dotačního programu Úřadu vlády ČR Podpora terénní práce

Nestátní neziskové organizace

Důležitou roli v zabezpečení romské integrace hrají také nestátní neziskové organizace působící v jednotlivých lokalitách. Jejich zaměření může být široké od poskytování sociálních služeb, přes realizaci komunitní práce až po realizaci kulturních aktivit. V Příloze 1 je uveden seznam nejvýznamnějších nestátních neziskových organizací působících v daném kraji, které krajsí koordinátoři označili jako romské či proromské, a které aktivně napomáhají integraci romské menšiny. Uvedený seznam není zcela určitě konečným výčtem romských a proromských organizací. Jedná se pouze o nejdůležitější aktéry v každém z krajů.

2.2 Financování romské integrace

Financování romské integrace probíhá jak na mezinárodní úrovni, zejména z fondů Evropské unie, tak na úrovni národní. Na mezinárodní úrovni je financování zajištěno především prostřednictvím Evropských strukturálních a investičních fondů (dále je „ESI fondy“), a to Operačního programu Zaměstnanost (dále jen „OP Z“), Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání (dále jen „OP VVV“) a Integrovaného regionálního operačního programu (dále jen „IROP“). Při odhadu finančních prostředků čerpaných na romskou integraci z ESI fondů však narážíme na již zmíněný problém absence etnických dat. Finanční prostředky v operačních programech uplatňují tzv. „explicitní“ nikoliv „exkluzivní“ přístup, kdy ve vyhlášených výzvách není program primárně určen pouze pro jednu cílovou skupinu, ale zpravidla je výzva určena širšímu okruhu osob, které vykazují některé shodné znaky. Jako příklad lze uvést OP Z, kde cílovou skupinou „*jsou osoby sociálně vyloučené a osoby sociálním vyloučením ohrožené, uchazeči a zájemci o zaměstnání, neaktivní osoby a zaměstnanci místních aktérů.*“²⁵ Mezi takto definované cílové skupiny pak patří např. osoby se zdravotním postižením, osoby ohrožené domácím násilím a závislostmi, oběti trestné činnosti, osoby ohrožené předlužeností,

²⁵ Dostupné na:

<https://www.esfcr.cz/documents/21802/2524297/P2+Podporovane+cilove+skupiny.pdf/78aad84-c929-469a-9408-8511e1bfedba>

osoby ohrožené vícenásobnými riziky, osoby žijící v sociálně vyloučených lokalitách, osoby opouštějící institucionální zařízení, bezdomovci a osoby žijící v nevyhovujícím nebo nejistém ubytování, osoby pečující o jiné závislé osoby, neformální pečovatelé atd. Romové tak mohou být součástí všech takto definovaných cílových skupin, přičemž finanční prostředky nejsou explicitně určeny na romskou integraci.

Vzhledem k tomu, že programové období ESI fondů bude končit v roce 2020, budou dopadové evaluace vypracovávány až po tomto roce. V budoucích evaluacích není bohužel očekáváno hodnocení dopadu vynaložených finančních prostředků přímo na zlepšení života Romů, ale alespoň v některých programech, např. OP VVV, by měl být vyhodnocen sledovaný indikátor „Počet dětí, žáků a studentů Romů, v podpořených organizacích a Počet dětí a žáků Romů, začleněných do vzdělávání“. Důvodem pro nemožnost hodnocení dopadu vynaložených finančních prostředků na zlepšení života Romů je několik, např. neexistence indikátoru pro sledování počtu podpořených Romů nebo již zmíněný problém s evidencí etnických dat. Podle zkušeností Agentury: „*Odhad dopadu těchto prostředků by bylo možné teoreticky zjistit hlubokou analýzou z popisů projektů a zpráv o jejich realizaci (po ukončení realizace projektů), ale ani tak, což by bylo velmi náročné časově i finančně, by se nejednalo o spolehlivé změření.*“

Financování romské integrace na národní úrovni je možné sledovat mnohem lépe. Integrace Romů, včetně podpory kulturních aktivit a jazyka, je realizována zejména prostřednictvím dotačních programů administrovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvem kultury a Úřadem vlády ČR. Alokace výše finančních prostředků na dotační programy uvedených institucí je zpravidla stabilní. Ze státního rozpočtu jsou kromě dotačních programů financovány také aktivity Muzea romské kultury, které je příspěvkovou organizací Ministerstva kultury a aktivity na podporu romské integrace Úřadu vlády ČR. V roce 2018 se jednalo zejména o spolufinancování projektu Národní romské platformy.

V roce 2018 bylo na podporu romské menšiny ze státního rozpočtu vynaloženo přibližně 81.245.047 Kč, přičemž na dotace romské menšině ze státního rozpočtu bylo vynaloženo 81.085.375 Kč. Ve srovnání s předchozími roky je sledován nárůst vynaložených finančních prostředků na podporu romské menšiny. V roce 2018 byl zvýšený nárůst finančních prostředků vynaložených na podporu romské menšiny zapříčiněn zejména růstem rozpočtové kapitoly Ministerstva kultury, konkrétně Muzea romské kultury, které v roce 2018 převzalo správu památníků obětí romského holocaustu v Letech u Písku a Hodoníně u Kunštátu (viz dále).

Tabulka 3 Srovnání finančních prostředků (v Kč) vynaložených ze státního rozpočtu na podporu romské integrace v letech 2014-2018

	2014	2015	2016	2017	2018
Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	18.714.800	18.394.787	21.195.596	17.278.180	19.066.401
Ministerstvo kultury	18.915.510	20.536.512	20.540.766	22.369.919	32.652.485
Úřad vlády ČR	28.178.835	27.159.341	27.424.114	30.790.620	29.526.161
Celkem	65.809.145	66.951.840	69.310.476	70.438.719	81.245.047

Z tabulky 4 (viz níže) vyplývá, že kromě výše zmíněné částky vynaložené v roce 2018 ze státního rozpočtu na integraci Romů, bylo z kapitoly Ministerstva kultury vynaloženo dalších 450.814.800 Kč. Tyto prostředky byly vynaloženy na odkup objektu velkovýkrmny prasat na území bývalého tzv. cikánského tábora v Letech u Písku. Finanční prostředky byly uvolněny v souladu s usnesením vlády č. 766 ze dne 23. října 2017 ve znění usnesení vlády č. 576 ze dne 4. září 2018.

Tabulka 4 Přehled finančních prostředků za rok 2018 použitých ze státního rozpočtu na podporu romské integrace

Kapitoly státního rozpočtu	Rok 2018 (v Kč)
Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	
1.Podpora integrace romské komunity	12.800.000
2.Podpora sociálně znevýhodněných romských žáků středních škol, konzervatoří a studentů vyšších odborných škol	5.851.295
3.Podpora vzdělávacích aktivit národnostních menšin	415.106
Ministerstvo kultury	
4. Podpora kulturních aktivit příslušníků národnostních menšin	1.230.000
5. Podpora integrace příslušníků romské menšiny	1.972.495
6. Podpora regionálních kulturních tradic	100.000
7. Podpora rozšiřování a přijímání informací v jazycích národnostních menšin	3.219.000
8. Podpora rozvoje významných kulturních aktivit církví a náboženských společností	30.000
9. Oblast profesionálního hudebního umění	600.000
10. Činnost Muzea romské kultury v Brně	25.500.990
11. Výkup areálu velkovýkrmny prasat v Letech	450.814.800
Úřad vlády ČR²⁶	
11. Kancelář Rady ²⁷	159.672
12. Dotační program Podpora terénní práce	11.203.115
13. Dotační program Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce	11.992.739
14. Dotační program Podpora koordinátorů pro romské záležitosti	5.523.805
15. Podpora implementace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků	646.830
Celkem	81.245.047
Celkem (se započítáním částky na výkup velkovýkrmny vepřů v Letech)	532.059.847

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Jak vyplývá z tabulky 4, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „MŠMT“) podporuje integraci Romů prostřednictvím 3 dotačních programů, na které bylo v roce 2018 vynaloženo 19.061.401 Kč.

V rámci programu Podpora integrace romské menšiny jsou podporovány aktivity v rámci 4 tematických okruhů:

- Předškolní vzdělávání;
- Spolupráce rodiny a školy v oblasti předškolního a základního vzdělávání;
- Vzdělávání romských žáků na základní škole a podpora úspěšného přechodu na střední školu;
- Volnočasové aktivity pro romské děti a žáky.

Pro MŠMT je však prioritní především podpora předškolní a včasné péče. O dotaci si v roce 2018 mohly zažádat všechny právnické osoby vykonávající činnost mateřské nebo základní školy nebo školského zařízení a dále pak nestátní neziskové organizace, které se prokazatelně věnují práci s romskými dětmi a žáky.

V roce 2018 bylo podpořeno 35 projektů v celkové výši 12.800.000 Kč. Seznam podpořených projektů tvoří přílohu 2.

Program na podporu sociálně znevýhodněných romských žáků středních škol, konzervatoří a studentů vyšších odborných škol má za cíl podpořit studium těch romských žáků, jejichž

²⁶ Dle Státního závěrečného účtu za rok 2018 kapitoly státního rozpočtu 304 – Úřad vlády České republiky byl konečný rozpočet výdajů na plnění závazného průřezového ukazatele „Podpora projektů integrace příslušníků romské komunity“ uvolněno 111.428.868,92 Kč. Do plnění závazného ukazatele jsou kromě výdajů na dotační programy na integraci romské menšiny započítány také výdaje na činnost Agentury pro sociální začleňování.

²⁷ Do částky 159.672 Kč jsou započítány výdaje na cestovné členů Rady vlády pro záležitosti romské menšiny a náklady na spolufinancování projektů Národní romské platformy.

rodinám působí náklady spojené se středoškolským a vyšším odborným studiem finanční potíže. Podpora je poskytována sociálně znevýhodněným romským žákům, kteří se vzdělávají v denní formě studia a nedosáhli ještě věku 27 let.

V rámci programu jsou podporovány 2 tematické okruhy. Okruh A tvoří finanční a materiální podpora žáků/studentů (úhrada nákladů na stravné, cestovné, školné, ubytování a školní potřeby) a okruh B zahrnuje podporu na zajištění přímé podpory žáků/studentů ve vzdělávání (doučování, mentoring), jejímž cílem je zdárné ukončení studia. Výše stipendia je navíc odstupňována dle délky setrvání ve studiu. V roce 2018 byla výše stipendia na jedno období odstupňována následovně:

- na žáka v 1. ročníku střední školy (dále jen „SŠ“) (nebo konzervatoře) nejvýše 4.000 Kč;
- na žáka ve 2. ročníku SŠ (nebo konzervatoře) nejvýše 5.000 Kč;
- na žáka ve 3. ročníku SŠ (nebo konzervatoře) nejvýše 6.000 Kč;
- na žáka ve 4. ročníku SŠ (nebo konzervatoře) nejvýše 7.000 Kč;
- na žáka v 1. a 2. ročníku nástavbového studia SŠ nejvýše 7.000 Kč;
- na žáka v 1. až 3. ročníku vyšší odborné školy (dále jen „VOŠ“) nejvýše 8.000 Kč.

V roce 2018 probíhalo dotační řízení v programu na podporu sociálně znevýhodněných romských žáků a studentů SŠ, konzervatoří a studentů VOŠ ve dvou kolech, leden – červen a září – prosinec. Celkem bylo z dotačního programu podpořeno 186 škol, prostřednictvím kterých bylo podpořeno 1.152 sociálně znevýhodněných romských žáků a studentů SŠ a VOŠ. Celková výše poskytnutých finančních prostředků v programu činila v roce 2018 5.851.295 Kč. Podrobnější rozpis financování v rámci dotačního programu uvádí tabulky 5 a 6.

Tabulka 5 Dotační program na podporu sociálně znevýhodněných romských žáků SŠ, konzervatoří a studentů VOŠ v období leden – červen

Počet žáků, studentů		709	
Počet škol		102	
Poskytnutá dotace		3.633.535 Kč	
z toho na aktivitu A		z toho na aktivitu B	
Počet žáků, studentů	709	Počet žáků, studentů	394
Počet škol	102	Počet škol	25
Poskytnutá dotace	3.185.935 Kč	Poskytnutá dotace	447.600 Kč

Tabulka 6 Dotační program na podporu sociálně znevýhodněných romských žáků SŠ, konzervatoří a studentů VOŠ v období září – prosinec

Počet žáků, studentů		443	
Počet škol		84	
Poskytnutá dotace		2.217.760 Kč	
z toho na aktivitu A		z toho na aktivitu B	
Počet žáků, studentů	443	Počet žáků, studentů	217
Počet škol	84	Počet škol	23
Poskytnutá dotace	1.980.560 Kč	Poskytnutá dotace	237.200 Kč

V dotačním programu na podporu vzdělávacích aktivit národnostních menšin byly v roce 2018 podpořeny 2 projekty zaměřené na romskou menšinu, a to v celkové výši 415.106 Kč. Jednalo se o projekt organizace Nová škola, o.p.s. s názvem *Vaker romanes 2018*, který byl podpořen ve výši 256.406 Kč a projekt organizace Romano džaniben s názvem *Krajinou příběhů romské historie* ve výši 158.700 Kč.

Ministerstvo kultury

Z rozpočtové kapitoly Ministerstva kultury byla v roce 2018 poskytnuta podpora romské národnostní menšině v rámci 6 dotačních programů. V rámci rozpočtové kapitoly

Ministerstva kultury je financována také činnost Muzea romské kultury, příspěvkové organizace.

V dotačním řízení v programu na podporu kulturních aktivit příslušníků národnostních menšin žijících v České republice byly v roce 2018 podpořeny 2 projekty příslušníků romské národnostní menšiny. Dotace ve výši 1.100.000 Kč byla poskytnuta organizaci Slovo 21, z.s. na projekt *Světový romský festival KHAMORO 2018*. Druhým podpořeným projektem byla putovní výstava „Zaniklý svět“ – *aktivizace česko-romského porozumění*, organizace Výbor pro odškodnění romského holocaustu v ČR, z. s., která byla podpořena částkou 130.000 Kč. Podpora romské národnostní menšiny představovala 11,72 % z celkové výše finančních prostředků vynaložených na podporu kulturních aktivit příslušníků národnostních menšin žijících v České republice.

U programu na podporu regionálních kulturních tradic, který byl v roce 2018 zaměřen na připomínku a oslavu významných výročí roku 2018 spjatých s českou státností (1918, 1968, 1993) byl v roce 2018 podpořen projekt *100 let: Romové v Československu 1918-2018*, a to ve výši 100.000 Kč.

Obdobně jako výše uvedené dotační programy i program na podporu rozšiřování a přijímání informací v jazycích národnostních menšin mířil i na romskou menšinu. V roce 2018 byly tiskoviny v romštině podpořeny částkou ve výši 3.219.000 Kč, což představuje 15,4 % celkově vynaložených finančních prostředků v dotačním programu. V rámci programu bylo podpořeno vydávání časopisu pro mládež s názvem *Kereka/Kruh*, almanach *Romano džaniben/Romské vědění*, novinové periodikum *Romano hangos/Romský hlas* a magazín *Romano vodi/Romská duše*.

V roce 2018 byl podpořen také projekt Charity Olomouc s názvem *Romská pouť 2018*, a to ve výši 30.000 Kč. Podpora organizaci byla poskytnuta v rámci programu na podporu rozvoje významných kulturních aktivit církví a náboženských společností.

Některé projekty, které byly v roce 2018 spolufinancovány dotacemi poskytovanými ze státního rozpočtu v oblasti profesionálního umění přímo podporují kulturní dialog a poznávání kultur národnostních menšin, romskou menšinu nevyjímaje. Jde především o velké multikulturní festivaly, jejichž cílem je, mimo jiné, přispět ke vzájemnému poznávání české společnosti a příslušníků jiných národností a etnik, což v konečném důsledku přispívá ke vzájemnému pochopení a toleranci mezi českou většinou a národnostními menšinami včetně menšiny romské, potažmo k jejich lepšímu začleňování do většinové společnosti. V oblasti profesionálního umění tak byla poskytnuta finanční podpora např. na hudební program *Světového romského festivalu KHAMORO*, a to ve výši 80.000 Kč (začátkem roku však byla dotace v celé výši vrácena) a na festival Respect Plus ve výši 600.000 Kč.

V dotačním řízení v programu zaměřeném explicitně na podporu integrace příslušníků romské menšiny bylo v roce 2018 podpořeno 30 projektů v celkové výši 1.972.495 Kč. Přehled všech podpořených projektů tvoří přílohu 3.

V programu na podporu knihoven nebyl v roce 2018 podán žádný projekt zaměřený na romskou menšinu, a to i přesto, že i tento program může přispívat k naplnění některých práv, které romská menšina, stejně jako jiné národnostní menšiny má podle zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, např. právo na aktivní účast na kulturním a společenském životě a právo na rozvoj kultury příslušníků národnostních menšin.

Úřad vlády ČR

V roce 2018 administroval Úřad vlády tři dotační programy zaměřené na integraci romské menšiny, a to Podpora koordinátorů pro romské záležitosti, Podpora terénní práce a Prevence

sociálního vyloučení a komunitní práce. Z rozpočtové kapitoly Úřadu vlády ČR jsou zároveň každoročně uvolňovány finanční prostředky na podporu implementace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků. Tímto mezinárodním dokumentem je v České republice chráněna také romština. Úřad vlády ČR každoročně vyhodnocuje dotační programy v oblasti lidských práv. Vyhodnocení dotačních programů je dostupné na <http://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/Zprava-o-vyhodnoceni-dotacnich-programu-UV-CR-za-rok-2018.pdf>.

Program Podpora koordinátorů pro romské záležitosti je realizován na základě usnesení vlády ze dne 14. června 2010 č. 461 ke Zprávě o stavu romských komunit v České republice za rok 2009. V rámci dotačního programu pro rok 2018 bylo zajištěno financování pozice krajského koordinátora včetně jeho potřeb ve 13 krajích (mimo hl. město Prahu) v celkové výši podpory 5.523.805 Kč. Přehled přidělené výše dotace na podporu krajských koordinátorů tvoří přílohu 4.

Primárním cílem dotačního programu je zabezpečení pozice romského koordinátora včetně jeho potřeb na úrovni kraje v návaznosti na ustanovení § 67 odst. 1 písm. f) zákona o krajích. Sekundárním cílem je pak zajištění stability institucionální sítě, prostřednictvím které stát komunikuje a prosazuje centrální integrační politiku na úrovni kraje, a která významně přispívá ke koherentní a koordinované tvorbě a realizaci politik romské integrace na území České republiky.

V průběhu roku pořádali romští koordinátoři školení a konference, zapojovali se do tvorby strategických dokumentů, účastnili se platform a porad s partnery při řešení romských záležitostí v kraji. Romští koordinátoři uspořádali celkem 26 akcí, které se tematicky zaměřily např. na legislativní změny v systému pomoci v hmotné nouzi, sociální vyloučení, problematiku finanční gramotnosti a oddlužení; zabývali se též prací asistentů prevence kriminality, romských poradců, terénních a komunitních pracovníků či asistentů pedagoga. Spolupráci s těmito pracovníky dále rozvíjeli prostřednictvím porad k aktuálním kauzám a dílčím problémům v regionu (celkem 92 porad). Kromě toho se krajsí koordinátoři účastnili 95 celostátních, krajských a lokálních platform a podíleli se na tvorbě 54 strategických materiálů v oblasti rozvoje sociálních služeb na území kraje, prevence kriminality, romské integrace a vzdělávání. Krajsí koordinátoři v roce 2018 také provedli celkem 47 kontrol ORP, jak již bylo řečeno výše.

Účelem dotačního programu Podpora terénní práce je zabezpečení pozice a činnosti terénního pracovníka, kterého zaměstnává obec nebo příspěvková organizace obce, zřízená pro tyto účely. Těžištěm terénní práce je přímá práce s cílovou skupinou v jejím přirozeném prostředí. Společná setkání tak obvykle neprobíhají na půdě organizace, která terénního pracovníka zaměstnává. Tento způsob práce umožňuje kontakt s lidmi, kteří z různých důvodů sami institucionální pomoc nevyhledávají, případně z počátku odmítají. Návštěvy v domácnostech osob z cílové skupiny v rámci práce v přirozeném prostředí poskytují příležitost ke spolupráci s celou rodinou a širším společenstvím.

V roce 2018 bylo podpořeno celkem 36 obcí, v celkové výši 11.399.832 Kč. Projekt města Mělník byl ze strany jeho realizátora předčasně ukončen ještě v průběhu roku 2018. Celkem bylo v podpořených obcích podpořeno 50 pracovních míst s průměrnou výší úvazku 0,88.

Celkový počet osob, se kterými terénní pracovníci podpořených obcí v roce 2018 pracovali, je 8.475. V rámci své činnosti se terénním pracovníkům podařilo dosáhnout konkrétních výsledků. Konkrétně se podařilo:

1. Umístit 182 dětí do mateřské školy;
2. Umístit 50 dětí do přípravného ročníku;
3. Bezproblémově umístit na běžnou základní školu 145 dětí;
4. Zařídit doučování a přípravu na nástup do základní školy pro 206 dětí;
5. Zařídit přípravu na nástup na SŠ pro 71 žáků a na nástup na vysokou školu pro 6 osob;

6. Řešit komerční úvěry, dluhy na bydlení i exekuce u 460 osob;
7. Nalézt odpovídající bydlení pro 534 osob;
8. Nelézt odpovídající zaměstnání pro 393 osob (včetně podpory při vyhledávání vhodných pracovních pozic, sepisování životopisů, doprovodů k zaměstnavateli apod.).

V oblasti zaměstnanosti také terénní pracovníci řešili okolo 52 případů diskriminace na trhu práce a 458 případů diskriminace na trhu s bydlením, kdy se Romové setkávají s nedostatečnou nabídkou volných bytů, vysokými kaucemi a nadsazenými cenami nájmu, nebo neochotou pronajímatelů pronajmout byt romským osobám. Terénní pracovníci zprostředkovávali klientům nabídky volných bytů, pomáhali klientům s vyřízením mimořádné okamžité pomoci na úřadu práce, dále pomáhali s domluvením prohlídky bytu, doprovázeli klienty na domluvené prohlídky, pomáhali s vyřízením příspěvku na bydlení, zajištěním trvalého pobytu. Informace o spolupráci klienta a terénního pracovníka zvýšila ochotu některých pronajímatelů byt klientovi pronajmout.

Seznam podpořených obcí v rámci dotačního programu Podpora terénní práce je uveden v příloze 4.

Dotační program Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce je preventivního charakteru a je určen pro neziskové organizace (spolky, ústavy, církevní právnické osoby, obecně prospěšné společnosti, nadace nebo nadační fondy) na realizaci neinvestičních projektů podporujících příslušníky romské menšiny. Program prevence sociálního vyloučení a komunitní práce se zaměřuje na podporu a pomoc Romům s cílem předcházet sociálnímu vyloučení a na odstraňování jeho důsledků.

Konkrétně jsou podporovány následující druhy činností:

- projekty využívající principy komunitní práce v romských komunitách/lokality, tj. projekty poskytující podporu a pomoc lidem žijícím v romských komunitách/lokality k získávání dovedností řešit svoji situaci vlastními silami, s podporou dalších osob nebo společným úsilím dané komunity;
- aktivity, které doplňují sociální programy a sociální služby, u nichž žadatel prokáže analýzou cílové skupiny, že jsou potřebné a vedou k prevenci sociálního vyloučení nebo přispívají ke zlepšení situace obyvatel romských lokalit.

Doplňkovou součástí projektů může být edukační a informační činnost, tj. pořádání informačních kampaní pro veřejnost, účast na výstavách a veřejných prezentacích včetně doprovodných programů, pořádání odborných konferencí a seminářů, provoz informačních webových portálů, zpracování příkladů dobré praxe (např. formou příručky, včetně zpracování metodiky postupů v dané oblasti), vydávání informačních materiálů, letáků, tiskovin a publikací.

V roce 2018 bylo podpořeno celkem 23 projektů v celkové výši 11.992.739 Kč. Z pohledu územního bylo v rámci všech 23 projektů podpořeno 31 lokalit, jelikož několik organizací působilo v rámci jednoho projektu i ve více lokalitách. Celkem bylo do aktivit podpořených projektů zapojeno přes 2.400 osob z cílové skupiny.

V roce 2018 pracovalo 14 projektů metodou komunitní práce. V 10 z nich byly zaměstnány i osoby ze sociálně vyloučených lokalit. Celkem bylo projekty podpořeno přibližně 1.836 osob. V rámci projektů se uskutečnilo 603 setkání pracovníků s členy komunity a přibližně 490 komunitních aktivit iniciovaných samotnou cílovou/jádrovou skupinou. V rámci projektů se uskutečnily jak pravidelné opakující se aktivity zaměřené na získání dovedností (např. tvořivé dílny – keramický, truhlářský kroužek apod.), tak jednorázové akce, jejichž cílem byly nejčastěji úpravy a úklid prostor, oslavy svátků, navazování nových vazeb s okolím a s vedením města, aktivity vedoucí k uvědomění si vlastní kultury, zlepšení vztahů mezi majoritou a minoritou, zlepšení sousedských vztahů apod. V rámci podpořených projektů

zaměřených na komunitní práci se aktivizovalo přibližně 117 rodin, které pracovaly na zlepšení svého obydlí nebo okolního prostřanství. Dále, přibližně u 74 rodin došlo ke změně a zlepšení postoje ke vzdělávání svých dětí a u více než 147 rodin se zlepšilo vnímání trávení volného času svých dětí, které se tak nyní více na tuto činnost zaměřují. Podpořeným organizacím se také podařilo přibližně 100 lidem najít odpovídající zaměstnání.

V rámci 9 projektů, jejichž aktivity doplňují sociální programy a sociální služby bylo podpořeno přibližně 630 osob. V rámci této oblasti probíhaly tři hlavní druhy aktivit. První okruh tvořily vzdělávací aktivity pro děti a mládež nad rámec standardního vyučování a základní činnosti nízkoprahového zařízení pro děti a mládež (dále jen „NZDM“). Co se týká vzdělávacích aktivit, dominantní aktivitou bylo doučování, pomoc s domácími úkoly, dále byly v provozu předškolní kluby a programy pro předškoláky (je třeba mít na paměti, že vzdělávání dětí není primárním cílem dotačního programu a většinou tak slouží pouze jako jeho doplňková činnost). Celkově se organizace při realizaci doučování věnovaly přibližně 140 dětem. Další aktivity se zaměřovaly na volnočasové aktivity pro děti a mládež nad rámec základní činnosti NZDM. Jednalo se jak o aktivity jednorázové v podobě výletů, poznávacích cest, her a akcí spojených s jednotlivými událostmi (den dětí, jarní tvoření, tříkrálová sbírka, vánoční nadílka apod..), tak o akce pravidelně se opakující – nejčastěji v podobě hudebních, výtvarných, sportovních, tanečních kroužků a volnočasových dětských klubů. Všechny tyto aktivity napomáhají prevenci sociálního vyloučení a integraci dětí do většinové společnosti. Do této oblasti aktivit se zapojilo přibližně 300 dětí. Třetí okruh aktivit se zaměřoval na doplňující aktivity zaměřené na práci s dospělými vedoucí k samostatnosti a podporující snahu klientů vést běžný život ve svém přirozeném prostředí (vzdělávací aktivity, aktivizační aktivity, rozšiřování praktických dovedností). Opět je třeba mít na paměti, že tyto aktivity nejsou primárním cílem tohoto dotačního programu. Do této podoblasti se zapojilo zhruba 240 dospělých či dospívajících osob.

Seznam podpořených organizací v rámci dotačního programu Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce tvoří přílohu 4.

Dotační program Podpora implementace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků vznikl jako nástroj k pokrytí nákladů na aktivity spojené s implementací Evropské charty regionálních či menšinových jazyků, kterou Česká republika ratifikovala dne 15. 11. 2006, v platnost pro Českou republiku vstoupila 1. 3. 2007. Dotační program má za cíl naplnit mezinárodní závazek, který Česká republika převzala, a to zachovat a podporovat historické regionální a menšinové jazyky, včetně romštiny.

Romština byla v roce 2018 druhým nejvíce podporovaným jazykem dotačního programu. V roce 2018 byly z dotačního programu podpořeny 3 projekty zaměřené na romštinu. Oproti loňskému roku, kdy bylo podpořeno celkem 5 projektů zaměřujících se na podporu romštiny, tak došlo opět k poklesu a potvrdila se sestupná tendence zájmu ze strany žadatelů o podporu romského jazyka. Projekty zaměřené na romštinu byly v roce 2018 podpořeny částkou ve výši 646.830 Kč. Jedná se tak o pokles finanční podpory oproti roku 2017 cca o 200.000 Kč.

Všechny projekty zaměřené na romštinu se týkaly podpory vzdělávacích aktivit na všech vzdělávacích stupních nad rámec standardního vyučování, které se zaměřují na výuku menšinového jazyka nebo v něm probíhají. Cílovou skupinou těchto aktivit mohly být jak osoby s menšinovým jazykem jako jazykem mateřským, tak osoby s češtinou jako mateřským jazykem. Aktivity mohly být zaměřené i na vzdělávání pedagogů s cílem podpory menšinových jazyků zejména v prostředí osob s češtinou jako jazykem mateřským. Zvláštní zřetel byl brán na aktivity podporující úctu, porozumění a toleranci mezi různými jazykovými skupinami.

Seznam projektů zaměřených na romštinu podpořených v rámci dotačního programu Podpora implementace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků tvoří přílohu 4.

Financování romské integrace na krajské úrovni

Některé z krajů zřizují individuální dotační programy, kdy z jejich vlastního rozpočtu vyčleňují finanční prostředky na podporu národnostních menšin, včetně menšiny romské. Zároveň jsou na úrovni krajů realizovány dotační programy spolufinancované z rozpočtu Evropské unie. U hodnocení těchto programů je však problematické vyhodnocování jejich dopadů na romskou menšinu, jelikož jsou programy zpravidla určeny pro široký okruh osob, např. ohrožených ztrátou bydlení, kam mohou patřit i Romové.

Zaměření dotačních titulů

Zaměření dotačních programů je v gesci jednotlivých poskytovatelů dotací, přičemž nesmí docházet k dublování vynakládání finančních prostředků na jednotlivých rezortech státní správy. Dle názoru některých členů Rady vlády pro záležitosti romské menšiny nejsou však dotační programy zcela dobře zacílené a neodpovídají potřebám Romů, kdy je opakovaně voláno po dotačním programu zaměřeném na komunitní práci. Jediným poskytovatelem dotací ze státního rozpočtu na komunitní práci je dlouhodobě Úřad vlády ČR (viz výše). V rámci tohoto programu je podporována široká škála aktivit, včetně komunitně vedených sportovních, volnočasových a kulturních aktivit²⁸. Na úrovni krajů aktivity v oblasti komunitní práce také dlouhodobě podporuje např. Moravskoslezský kraj, a to dotačním programem Podpora komunitní práce a zmírňování následků sociálního vyloučení v sociálně vyloučených lokalitách Moravskoslezského kraje. V roce 2018 bylo v dotačním programu alokováno 500.000 Kč a bylo podpořeno 8 projektů.

Pokud se jedná o podporu čistě sportovních aktivit, je možné na tyto náklady žádat finanční prostředky z rozpočtové kapitoly Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.²⁹

²⁸ Více viz: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/Zprava-o-vyhodnoceni-dotacnich-programu-UV-CR-za-rok-2018.pdf>.

²⁹ Dostupné na: <https://is-sport.msmt.cz/>

3. Situace Romů v jednotlivých tematických okruzích

Z hlediska socio-ekonomického postavení Romů v české společnosti je možné Romy, ostatně jako i většinovou společnost, rozdělit na dvě skupiny. První z nich jsou Romové, kteří jsou integrováni do většinové společnosti a představují romskou střední třídu a inteligenci. Tyto osoby lze považovat za "neviditelné" Romy, jelikož zpravidla nevyužívají sociální a další podpůrné služby a možnosti monitoringu těchto osob jsou tak značně omezené. Na druhou stranu jeden ze členů Rady vlády pro záležitosti romské menšiny dodává: „*Tito Romové nevyužívají těchto služeb, neb nejsou pro ně určeny, respektive je nevnímají jako určené pro ně, přestože mnoho z nich je vystaveno diskriminaci a projevům anticiganismu.*“ I z tohoto důvodu by do budoucna měly být hledány možnosti monitorování situace Romů, kteří nejsou do sociálních služeb zapojeni, a přesto mohou čelit individuálním problémům.

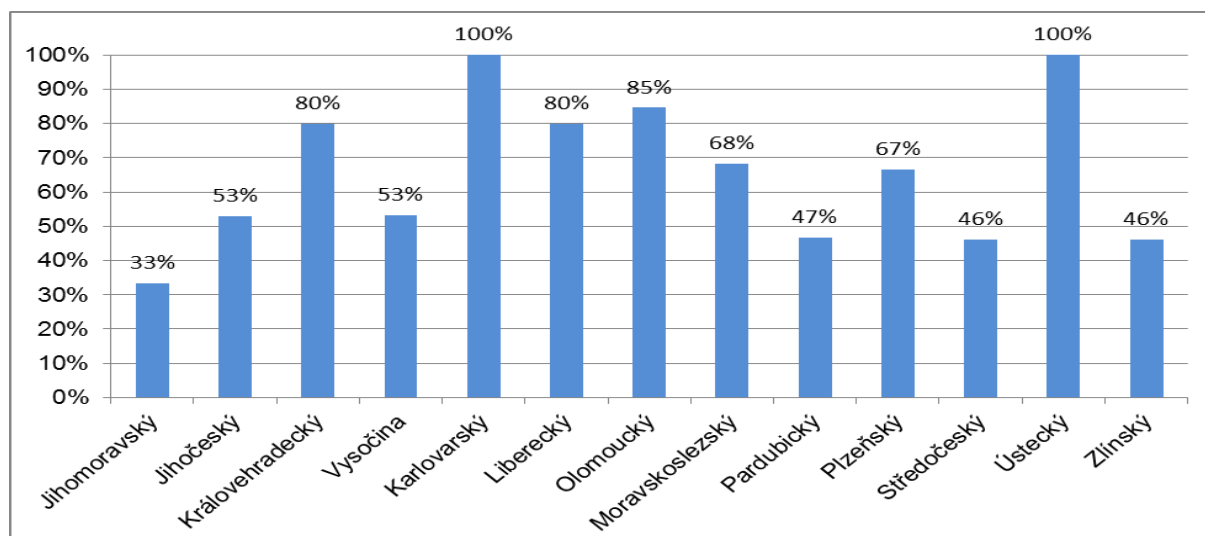
Druhou skupinu pak představují Romové, kteří jsou sociálně vyloučení nebo jsou sociálním vyloučením ohroženi. Situaci sociálně vyloučených Romů nebo Romů sociálním vyloučením ohrožených je možné odvodit z údajů organizací poskytujících sociální služby, z informací poskytnutých romskými poradci, terénními pracovníky apod. Podle odhadů Agentury žije v sociálně vyloučených lokalitách, ve kterých Agentury v rámci Koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám (dále jen „KPSVL“) působí, přibližně 80 – 85 % Romů.

Podle Analýzy sociálně vyloučených lokalit z roku 2015 bylo v daném roce identifikováno 606 sociálně vyloučených lokalit. Celkový počet lokalit se tak v porovnání s rokem 2006 téměř zdvojnásobil (z 310 na 606). Počet lokalit do roku 2015 vzrostl ve všech krajích, v Karlovarském a Moravskoslezském kraji však více než trojnásobně. Novější informace o počtu sociálně vyloučených lokalit nejsou bohužel doposud dostupné.

Krajští koordinátoři pro romské záležitosti v rámci zpracování Zprávy o stavu romské menšiny v kraji poskytli odhady vývoje počtu sociálně vyloučených lokalit v jejich kraji. Dle těchto odhadů se na území České republiky vyskytovalo v roce 2018 přes 830 sociálně vyloučených lokalit, ve kterých žilo více než 127.000 obyvatel. U těchto informací je však nutné brát ohled na to, že jde pouze o hrubé odhady krajských koordinátorů a romských poradců, kteří odhadli počet sociálně vyloučených lokalit na základě svého subjektivního vnímání dané oblasti jako sociálně vyloučené.

Prostorové rozmístění sociálně vyloučených lokalit na úrovni ORP je od roku 2015 relativně stabilní. Kritická zůstává situace v Karlovarském a Ústeckém kraji, kde se na území všech ORP vyskytuje alespoň 1 sociálně vyloučená lokalita. Graf 3 níže uvádí podíl ORP v každém z krajů, na jejichž území se vyskytovala v roce 2018 alespoň 1 sociálně vyloučená lokalita.

Graf 3 Podíl počtu ORP na jejichž území se vyskytuje alespoň 1 sociálně vyloučená lokalita k celkovému počtu ORP v kraji

Zdroj: vlastní výpočty na základě údajů uvedených ve Zprávách o stavu romské menšiny v kraji za rok 2018

Další část textu je již věnována konkrétním oblastem hlavních politik integrace Romů. Stěžejní oblasti, kterými jsou vzdělávání, zaměstnanost, bydlení a zdraví, jsou zároveň oblastmi, které jsou sledovány na úrovni politik integrace Romů v rámci Evropské unie. Kromě těchto hlavních oblastí se Zpráva dále věnuje tématu kultury, jazyka a dějin romského holocaustu. Především romská kultura a jazyk jsou zpravidla vnímány jako jedny z hlavních nástrojů k uvědomění si vlastní identity a přihlášení se ke svým kořenům. Téma holocaustu Romů je v této Zprávě také zařazeno a to především s odkazem na úspěšný výkup velkovýkrmny prasat na území tehdejšího tzv. cikánského tábora v Letech u Písku.

3.1. Vzdělávání

Z diskuzí v rámci Národní romské platformy vyplynulo, že účastníci projektu vnímají v oblasti vzdělávání jako velký problém rozšiřující se "záškoláctví". Jako příčinu tohoto fenoménu navíc často označovali nedostatek romských asistentů ve školách. Podle jejich názoru chybí asistenti i ve školách, které vykazují vyšší počet romských žáků. Jako další možnou příčinu rozšiřujícího se "záškoláctví" označovali diskutanti demotivaci žáků školu navštěvovat a strach ze šikany a diskriminace jak ze strany spolužáků, tak ze strany učitelů.

Dalším často zmiňovaným problémem je, především dle terénních pracovníků, velmi nízká až téměř nulová nižší funkční gramotnost romských rodičů ve věku nad 30 let, se kterými terénní pracovníci při své činnosti pracují. Tento fakt má za následek, že rodiče nejsou schopni věnovat školní docházce svých dětí dostatečnou pozornost a může tak docházet k negativnímu přenosu vzdělanostních drah. Zároveň však jedna z členek Rady vlády pro záležitosti romské menšiny dodává: „Z výzkumu z roku 2008 (ERRC) vyplývá, že je to také finanční situace rodin, kvalita dostupných/spádových základních škol, nízké sebevědomí studijních předpokladů romských dětí a jejich rodičů.“ Podle další ze členek Rady vlády pro záležitosti romské menšiny může mít na vzdělávání vliv také: „Sociální dimenze osobnosti – motivace k úspěšnosti, na kterou může mít neblahý vliv dlouhodobé sociální vyloučení.“ Doposud však na toto téma nebylo zaznamenáno žádné konkrétní šetření.

Účastníci Národní romské platformy, stejně jako Muzeum romské kultury, již několikrát upozorňovali na nedostatečnou výuku romských dějin a reálií na základních a středních školách. Právě výuka romské historie a kultury by mohla být prospěšná ve vzájemném pochopení shod a rozdílů mezi kulturou romskou a kulturou většinové společnosti. Zároveň by takové vzájemné poznání mohlo přispět ke zlepšení vztahů mezi romskými a neromskými žáky škol, a ke zlepšení vztahů Romů a většinové společnosti.

Na centrální úrovni v oblasti vzdělávání pokračovaly i v roce 2018 trendy a reformy započaté v předchozích letech. Především se jednalo o novelizaci školského zákona č. 178/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Zmíněnou novelou školského zákona byla od školního roku 2017/2018 zavedena povinnost absolvovat povinný rok předškolního vzdělávání před zahájením povinné školní docházky. Novela školského zákona také pokračovala v reformě v poskytování podpůrných opatření žákům se speciálními vzdělávacími potřebami.

Strategie romské integrace do roku 2020 ukládá MŠMT opatření průběžně intenzivně monitorovat, prostřednictvím České školní inspekce, situaci romských dětí, žáků a studentů na všech úrovních vzdělávací soustavy, a identifikovat pochybení škol a školských poradenských zařízení ve vztahu k této cílové skupině. V souvislosti s tímto opatření je důležité zmínit, že dle údajů MŠMT se počet podaných stížností na nerovné zacházení s romskými dětmi, žáky a studenty dlouhodobě snižuje. Ve školním roce 2017/2018 Česká školní inspekce obdržela 2 stížnosti týkající se diskriminace romských žáků, přičemž obě byly vyhodnoceny jako důvodné. Bližší informace o podaných stížnostech bohužel nejsou k dispozici.

Od září do listopadu 2018 realizovalo MŠMT sběr údajů nezbytných pro stanovení kvalifikovaných odhadů ukazatelů vzdělávání a vzdělávací soustavy. Jednalo se o kvalifikované odhady počtu romských dětí v mateřských školách, žáků v ZŠ a SŠ a v konzervatořích a studentů ve VOŠ. Odhady počtu romských žáků na jednotlivých úrovních vzdělávací soustavy jsou uvedeny níže.

3.1.1. Předškolní vzdělávání

Předškolní vzdělávání napomáhá vyrovnávat nerovnoměrnosti vývoje dětí před vstupem do základního vzdělávání. Jeho cílem je zabezpečit úspěšný nástup všech dětí do základního vzdělávání, zajistit včasnou intervenci a všestranný rozvoj dítěte, včetně dětí z odlišného sociálního a kulturního prostředí.

Již zmíněná novela školského zákona zavedla povinné předškolní vzdělávání pro děti, které dosáhnou pátého roku věku před začátkem školního roku až do zahájení povinné školní docházky v ZŠ, a to s účinností od školního roku 2017/2018. Současně mateřským školám určila povinnost přednostně přijímat děti, které před začátkem školního roku dosáhnou nejméně čtvrtého roku věku, pokud mají místo trvalého pobytu v příslušném školském obvodu (tj. pro spádové mateřské školy), a to s účinností od září 2017. Pro děti ve věku od 3 let je garantováno místo ve spádové mateřské škole od září 2018. U této povinnosti zároveň zůstalo zachováno pravidlo bezplatnosti posledního ročníku mateřských škol. Povinné předškolní vzdělávání se plní primárně v mateřské škole v rozsahu 4 hodin denně. Zákon umožňuje plnění povinného předškolní vzdělávání také formou individuálního vzdělávání.

Novela školského zákona zavedla také možnost vzdělávání v přípravných třídách ZŠ. Přípravné třídy ZŠ jsou zřizovány pro děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky, u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývoj. Od školního roku 2017/2018 je současně podmínkou zařazení do přípravné třídy povolení odkladu povinné školní docházky. Vzdělávání dětí v přípravných třídách proto prakticky přestalo být alternativou předškolního vzdělávání pro pětileté a starší děti.

Ve školním roce 2018/2019 ředitelé mateřských škol v rámci kvalifikovaných odhadů uvedli, že mateřské školy v uvedeném školním roce navštěvovalo 7.748 romských dětí, což představuje 2,1 % z celkového počtu dětí v předškolním vzdělávání. Pokud uvedený podíl romských dětí v předškolním vzdělávání (2,1 %) srovnáme s podílem romských dětí navštěvujících povinné základní vzdělávání (3,7 %), je účast romských dětí v předškolním vzdělávání o 1,6 % nižší. Ve srovnání s podílem romských dětí v nepovinném předškolním vzdělávání (1,37 %) je rozdíl až 2,33 %. Pokud tedy předpokládáme, že z demografického

hlediska nedošlo k výrazným změnám,³⁰ měly by se podíly v účasti romských dětí v předškolním vzdělávání a v základním vzdělávání rovnat, nebo být alespoň podobné. Z této úvahy lze tak dovodit, že účast romských dětí v předškolním vzdělávání zůstává bohužel stále nízká.

Podle údajů MŠMT se počet dětí v povinném předškolním vzdělávání ve školním roce 2017/2018 zvýšil na 97 % (z 95 % dětí navštěvujících povinné předškolní vzdělávání ve školním roce 2016/2017). Zhruba 3 % populačního ročníku dětí tedy neplní povinné předškolní vzdělávání. Je však podstatné uvést, že se nejedná pouze o děti, které zákonnou povinnost neplní, ale rovněž o 5leté děti žijící v zahraničí, na něž se tato povinnost nevztahuje. Při minimalistické variantě počtu dětí pobývajících v cizině, se kterou MŠMT počítá, se tedy nejedná o celá 3 % dětí, která neplní povinné předškolní vzdělávání, ale zhruba o 2,6 % dětí mimo tento systém.

Dle údajů České školní inspekce³¹ patří mezi děti v předškolním věku neplnící zákonnou povinnost především ti, kteří pochází ze sociálně a ekonomicky znevýhodněného prostředí. Právě pro tyto děti by však předškolní vzdělávání bylo s ohledem na přípravu na povinnou školní docházku nejvíce přínosné. Vzhledem k zastoupení Romů v sociálně vyloučených lokalitách je tak možné předpokládat, že mezi uvedená 3 % dětí, které nenavštěvují povinné předškolní vzdělávání, patří právě romské děti.

Ze zpráv krajských úřadů také vyplývá, že na území několika krajů jsou nestátními neziskovými organizacemi realizovány předškolní kluby, které mají napomoci jak v přechodu do povinného posledního ročníku předškolního vzdělání, tak vyrovnat podmínky při vstupu do základního vzdělávání. Příkladem mohou být předškolní kluby v Ústeckém kraji, které zřizují např. organizace Oblastní charita Šluknov a organizace Romano jasnica, spolek, tak předškolní klub ve Středočeském kraji organizace Vějíř Kladno, z.s., který z převážně většiny navštěvují romské děti žijící v místních ubytovnách.

3.1.2 Základní vzdělávání

MŠMT již třetím rokem realizovalo zjišťování kvalifikovaných odhadů počtu romských žáků v základním vzdělávání, a to dle jednotlivých vzdělávacích programů, tedy dle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (dále jen „RVP ZV“), Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání – přílohy upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením (dále jen „RVP ZV LMP“) a Rámcového vzdělávacího programu pro obor vzdělání základní škola speciální (dále jen „RVP ZŠS“). V souvislosti se zrušením RVP ZV LMP od 1. září 2016 bylo součástí zjišťování rovněž zařazení těchto žáků do vzdělávání podle Rámcového vzdělávacího programu RVP ZV se sníženými nároky na výstupy ze vzdělávání z důvodu mentálního postižení (dále jen „RVP ZV UV“).

Zjišťování odhadů počtu romských žáků probíhá v elektronické podobě prostřednictvím Informačního systému školské statistiky. Byť se v případě kvalifikovaných odhadů nejedná o součást statistického výkaznictví, probíhá jejich zjišťování současně se sběrem dat ze zahajovacích výkazů k aktuálnímu školnímu roku. Základním cílem tohoto souběhu je snaha o zajištění lepší časové provázanosti a vzájemné srovnatelnosti obou těchto informačních zdrojů, stejně tak jako umožnění průběžné rámcové kontroly těchto údajů s paralelně probíhajícím sběrem statistických dat. V listopadu proběhla následná kontrola předaných odhadů a po vyhodnocení jejich validity proběhla další komunikace se základními školami, jejichž kvalifikované odhady byly ve výraznějším rozporu s loňskými předanými hodnotami nebo aktuálními informacemi ze statistického výkaznictví. Speciální důraz byl kladen

³⁰ Na základě zpráv z kvalifikovaných odhadů MŠMT se podíl romských žáků v povinném základním vzdělávání mění pouze mírně: 2015/2016 – 3,9%, 2016/2017 – 3,6%, 2017/2018 – 3,6%, 2018/2019 – 3,7 %

³¹ Dostupné na: <https://www.csicr.cz/getattachment/494adcd7-2e4b-40a7-b564-383d964ce14d/TZ-Dopady-povinneho-predskolniho-vzdelavani.pdf>

zejména na kontrolu těch škol, které v jednom ze sledovaných období vykazaly velmi vysoký podíl romských žáků a ve druhém nikoliv.

Školy, u kterých byly zjištěny velké rozdíly v meziročním výkaznictví, byly vyzvány k provedení kontroly svých odhadů a k případnému sjednání nápravy. Jako nejčastější příčiny těchto odchylek byly identifikovány především slučování škol, migrace, domnělá záměna celkového počtu romských žáků za celkový počet žáků dané školy a v neposlední řadě neochota některých škol na tomto šetření s povinnou účastí participovat, a to i přes opakovanou výzvu ze strany MŠMT. Údaje za tyto tzv. neparticipující školy byly ve výsledném vyhodnocení upraveny tak, aby se v maximální možné míře minimalizovalo zkreslení vypovídající hodnoty šetření jako celku (nejčastěji bylo přihlíženo k hodnotám předaným těmito školami v předchozích školních rocích).

MŠMT se opakovaně setkává s kritikou tohoto zjišťování z řad některých ředitelů především běžných škol a zástupců některých asociací, kteří odmítají monitoring těchto dat provádět. Lze se domnívat, že tato okolnost má významný vliv na konečné výsledky. Ředitelé škol mají v rámci poskytování svých kvalifikovaných odhadů o počtech romských dětí, žáků a studentů vycházet z obecně používané definice převzaté z Analýzy sociálně vyloučených lokalit z roku 2015, kdy je za *„Roma označen takový jedinec, který se za něj sám považuje, aniž by se nutně k této příslušnosti za všech okolností hlásil, a/nebo je za něj považován významnou částí svého okolí na základě skutečných či domnělých (antropologických, kulturních nebo sociálních) indikátorů.“* S ohledem na obsah definice a pojetí tohoto zjišťování je nezbytně nutné znát co nejvíce kontextových informací k jednotlivým žákům, přičemž takovými informacemi disponuje právě škola.

Podle kvalifikovaných odhadů (viz Tabulka 7) navštěvovalo ve školním roce 2018/2019 základní vzdělání 34.767 romských žáků, což tvoří 3,7 % z celkového počtu žáků v základním vzdělávání. Podle údajů MŠMT však panují mezi jednotlivými kraji velké početní rozdíly. Nejvyšší podíl romských žáků má Ústecký kraj (11,8 % ze všech žáků základních škol v kraji). V Ústeckém kraji je zároveň také nejvyšší absolutní počet romských žáků, a to 9.050. Oproti školnímu roku 2017/2018 tak došlo v Ústeckém kraji k nárůstu podílu romských žáků v základním vzdělávání (oproti 11,4 % ze všech žáků základních škol v Ústeckém kraji ve školním roce 2017/2018). Tento nepatrný nárůst podílu romských žáků na všech žácích základních škol v Ústeckém kraji může být zapříčiněn např. demografickou změnou v celkovém počtu žáků nebo migrací obyvatelstva v kraji.

Podle informací krajského koordinátora pro romské záležitosti se v Ústeckém kraji nachází celkem 14 škol, kde je podle dostupných odhadů podíl romských žáků vyšší než 30 %, přičemž polovina z nich se nachází v sociálně vyloučených lokalitách. ZŠ s vyšším než 30% zastoupením romských žáků v Ústeckém kraji se nachází v ORP Chomutov, Litvínov, Most, Bílina a Rumburk. Z místní znalosti krajského koordinátora však vyplývá, že *„vyšší počet romských žáků se objevuje především ve školách, které se nachází v sociálně vyloučených lokalitách, nebo jsou pro tyto oblasti spádové. Vyšší počet romských žáků tak není zapříčiněn segregací ve vzdělávání, ale strukturou obyvatel a přístupem většinové společnosti, která své děti přihlašuje především do škol, kde je počet romských žáků zřetelně nižší.“*

Přístup rodičů z řad majority k soužití jejich dětí s romskými dětmi uvádí jako důvod vzniku školy, ve které je více jak 30% podíl romských dětí i Zpráva o stavu romské menšiny v Moravskoslezském kraji. Podle odhadů MŠMT navštěvuje základní školy v Moravskoslezském kraji 6.419 romských dětí, což je téměř jedna pětina všech romských dětí navštěvujících základní vzdělávání. Podle zmíněné zprávy z Moravskoslezského kraje byl navíc zaznamenán vyšší než 30% podíl romských dětí v celkem 19 tamních školách, přičemž 11 z nich se dle dostupných údajů nachází v sociálně vyloučených lokalitách.

Důvod vzniku školy, ve které se vyskytuje více jak 30 % romských dětí, uvádí na příkladu jedné ze škol přímo Zpráva o stavu romské menšiny v Moravskoslezském kraji, ve které je

uvedeno: „V současné době jsou ve škole zejména děti a žáci ze sociokulturně znevýhodněného prostředí. Protože se jedná o děti romské, o děti ze sociálně slabých rodin, o děti ze sociálně znevýhodňujícího a kulturně odlišného prostředí, přestali ostatní občané své děti do školy umísťovat a raději je vozí do škol v centru města. Tak došlo k prudkému úbytku žáků ve škole, což mělo na školu a její provoz negativní dopad.“

Naopak podle Zprávy o stavu romské menšiny ve Zlínském kraji je důvodem pro vznik školy, kde je více jak 30% zastoupení romských žáků, také preference romských rodičů umístit své děti do škol s vyšším počtem romských dětí. Dle jejich informací „Romské rodiny jsou ne vždy ochotny dávat děti do spádové základní školy. Volbou školy se snaží dostat své děti do škol, kde je větší skupina romských žáků, případně jsou blíž bydliště. Dalším problémem je také to, že v případě zvýšeného administrativního tlaku školy na zahájení školní docházky romskými dětmi v dané spádové škole, která je připravena řádně a přátelsky přijmout romské žáky, se rodina vystěhuje do Anglie na část školního roku. Migrace romských rodin zejména do Anglie ovlivňuje velmi negativně úroveň a výsledky vzdělávání. Po návratu si žáci musí znovu zvykat na pravidla školy, musí dohánět množství učiva, jejich návrat doprovází snížená znalost českého jazyka, zvýšená neochota vzdělávat se a absence dokladů o vzdělávání v době pobytu mimo ČR.“

Výsledky kvalifikovaných odhadů počtu romských žáků ve školním roce 2018/2019 dále přinesly zjištění, že podle RVP ZV bylo ve školním roce 2018/2019 vzděláváno 29.659 romských žáků, tedy 85,3 % všech romských žáků v základních školách, což je téměř totožný podíl jako v předchozím školním roce (85,4 %). V programech pro žáky s LMP (RVP ZV LMP a RVP UV) se ve školním roce 2018/2019 dohromady vzdělávalo 4.403 romských žáků, což tvoří 29,1 % ze všech žáků vzdělávaných dle těchto RVP ZV. Při srovnání s předchozím školním rokem (viz Tabulka 7) lze dojít k obdobným výsledkům, jelikož došlo sice k poklesu podílu romských dětí vzdělávaných podle RVP ZV LMP (z 5,6 % na 2,7 %), ale naopak vzrostl podíl romských dětí vzdělávaných podle RVP ZV UV (z 7,1 % na 9,9 %). Klesající podíl romských žáků vzdělávaných podle RVP ZV LMP je zcela logický, vzhledem k tomu, že v současné době se podle uvedeného programu vzdělávají již pouze žáci s LMP v 8. a 9. ročníku. Tento stav bude trvat navíc jen do školního roku 2019/2020, poté se podle RVP ZV LMP nebudou vzdělávat žádní žáci.

Naopak podle informací MŠMT může být narůst podílu romských žáků vzdělávaných podle RVP ZV UV zapříčiněn možnostmi individuální podpory, která může splňovat požadavky dle potřeb konkrétního žáka. Díky tomu je pak možné jej integrovat do běžné třídy. I přes vyšší podíl romských žáků vzdělávaných podle RVP ZV UV se výsledný podíl pohybuje níže, než by bylo charakteristické pro vzdělávání romských žáků do zrušení přílohy LMP (hodnoty se pohybovaly nad 30 %). Na hlubší závěry je však třeba vyčkat dalšího vývoje.

Tabulka 7 Kvalifikované odhady počtu romských žáků v základních školách podle rámcových vzdělávacích programů

Vzdělávací program	Počet romských žáků			Podíl (%)		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018
RVP ZV	27 866	28 786	29 659	85,0	85,4	85,3
RVP ZV LMP	2 631	1 898	953	8,0	5,6	2,7
RVP ZV UV	1 683	2 392	3 450	5,1	7,1	9,9
RVP ZV ZŠS	611	628	705	1,9	1,9	2,0
Celkem	32 791	33 704	34 767	100	100	100

Zdroj: MŠMT

Ze Zpráv o stavu romské menšiny v krajích za rok 2018 také vyplývá, že přibližně v 9 ze 14 krajů jsou na úrovni krajů a obcí poskytovány finanční prostředky na podporu inkluzivního vzdělávání a zmírňování důsledků sociálního vyloučení. Jako nejčastější formu pomoci

zmiňovali krajší koordinátoři potravinovou pomoc ve formě obědů zdarma pro děti ze sociálně znevýhodněného prostředí. Finanční prostředky na uvedenou formu pomoci byly poskytovány jak ze státního rozpočtu (z rozpočtové kapitoly MŠMT a Ministerstva práce a sociálních věcí), tak z prostředků soukromých.

V souvislosti s potravinovou pomocí byl nejčastěji zmiňován projekt *Obědy pro děti* organizace WOMAN FOR WOMAN, o.p.s. Dle webových stránek projektu „*Obědy pro děti pomáhají dětem, které se ocitly v situaci, že jejich rodiče si nemohou dovolit zaplatit jim obědy ve školních jídelnách. Pomoc potřebným dětem je poskytována přímo prostřednictvím základních škol na základě darovací smlouvy tak, aby se obědy dostaly opravdu k dětem, nezkomplikovalo to ještě více situaci rodičů a pomoc nemohla být zneužita.*“³² Dle dostupných údajů se díky projektu podařilo ve školním roce 2017/2018 pomoci 6.912 dětem na 876 základních školách. Webové stránky projektu dále uvádí, že meziročně došlo k 15% nárůstu počtu zapojených škol a školních jídelen. Celková vyplacená suma činila téměř 28 mil. Kč, což je téměř dvojnásobný nárůst finančních prostředků oproti předchozímu školnímu roku. Je však nutné upozornit, že i přesto, že právě projekt *Obědy pro děti* je často spojován s pomocí romským dětem, není počet romských dětí zapojených do projektu dostupný. Geografické rozmístění poskytnuté pomoci zobrazuje obrázek 2.

Obrázek 2 Geografické rozmístění počtu dětí, kterým byla v rámci projektu *Obědy pro děti* poskytnuta pomoc (stav k 30.06.2018)

Zdroj: webové stránky projektu *Obědy pro děti* dostupné na: <http://www.obedyprodeti.cz/>

Kromě Moravskoslezského kraje, kde Nadace Terezy Maxové poskytla finanční prostředky explicitně na podporu volnočasových aktivit romských dětí, nebyly v žádném z krajů poskytnuty finanční prostředky konkrétně na vzdělávací či jiné podpůrné aktivity pro romské děti.

3.1.3. Sekundární a terciární vzdělávání

S cílem podpořit studium těch romských žáků a studentů, jejichž rodinám působí náklady spojené se středoškolským a vyšším odborným studiem finanční potíže, realizuje MŠMT dotační program Podpora sociálně znevýhodněných romských žáků SŠ, konzervatoří a studentů VOŠ (viz kapitola 2.2. Financování romské integrace). Nejvíce žáků bylo podporováno při studiu učebních oborů. Na tuto podporu bylo vynaloženo zhruba 70 % celkové částky dotace. Dále 24 % žáků bylo podporováno ve studiu maturitních oborů. Zbytek tvořili žáci studující konzervatoře, studenti nástavbových studií a studenti VOŠ. Finanční prostředky v tomto dotačním programu jsou využívány především na dopravu do školy a také na školní pomůcky.

³² Dostupné na: <http://www.obedyprodeti.cz/>

V rámci uvedeného dotačního programu může být podpora využita také k přímé podpoře žáků/studentů ve vzdělávání. Z vyhodnocení dotačního programu vyplývá, že tato podporovaná aktivita přispívá k zlepšení výsledků žáků ve vzdělávání a tím k postoupením do dalšího ročníku. Díky této aktivitě jsou žáci motivováni k pokračování ve vzdělávání např. na SŠ.

Přetrvávajícím problémem v rámci České republiky však zůstávají předčasné odchody romských žáků ze sekundárního vzdělávání. Právě předčasné odchody ze středního vzdělávání zasahují romské žáky v podstatně vyšší míře než žáky z většinové společnosti. Dle šetření FRA z roku 2016 se předčasné odchody ze vzdělávání týkají až 57 % romských žáků. Oproti roku 2011 jde sice o pokles v podílu romských žáků, kteří předčasně ukončili sekundární vzdělávání³³ (v roce 2011 se jednalo o 72 % romských žáků), ve srovnání s většinovou populací se však romští žáci ocitli v situaci předčasného odchodu ze středního vzdělávání více než osmkrát častěji.³⁴ Podle Monitorovací zprávy občanské společnosti o implementaci národní romské integrační strategie v České republice z roku 2018 patří mezi nejčastější příčiny předčasného ukončení docházky na SŠ sociální prostředí (vliv vrstevníků, povinnosti v domácnosti, těhotenství, obtížná adaptace na nové školní prostředí) a ekonomické poměry (potíže s placením studijních nákladů, potřeba finančního zajištění), přičemž studijní výkon žáka je až druhotným faktorem.

Neukončené středoškolské vzdělávání následně ovlivňuje přístup Romů k terciárnímu vzdělávání. Na snižování bariér v přístupu k vysokoškolskému vzdělávání zaměřuje MŠMT několik opatření. Jedním z nich je forma sociálního stipendia, která je navázána přímo na sazbu minimální mzdy. To znamená, že v případě růstu minimální mzdy roste i výše stipendia. Od 1. 1. 2018 činila výše sociálního stipendia 3.050 Kč/měsíc.

Další podporu lze čerpat prostřednictvím výzev v rámci specifického cíle OP VVV „Zvýšení účasti studentů se specifickými potřebami, ze socio-ekonomicky znevýhodněných skupin a z etnických minorit na vysokoškolském vzdělávání, a snížení studijní neúspěšnosti studentů.“ V roce 2018 byly realizovány projekty podpořené v rámci výzvy „ESF výzva pro vysoké školy“. Výzva měla celkovou alokaci 3,5 mld. Kč a projekty mohou být realizovány až do konce tohoto programového období, tj. 2022. V rámci výzvy jsou podporovány například projekty, které dávají vzniknout poradenským a kariérním centrům, která pomáhají studentům nejen s výběrem studijního programu, ale i se zvládnutím obtížných životních situací během studia.

Mezi významné podporovatele romských žáků a studentů v roce 2018 patřily i nestátní neziskové organizace. Ve školním roce 2018/2019 proběhl už třetí ročník stipendijního programu organizace Romea, o.p.s., v rámci kterého bylo podpořeno 60 romských žáků a studentů středních a vyšších odborných škol. Mezi podpořenými byli žáci a studenti gymnázií, konzervatoří, technických, společenskovědních či bezpečnostně právních oborů, přičemž přibližně patnáct z nich dostalo stipendium z tohoto programu poprvé.³⁵

Organizace Romea, o.p.s. v roce 2018 zveřejnila výzvu na podávání přihlášek do Romského pamětního univerzitního stipendijního programu, který vyhláší Stipendijní program Romského vzdělávacího fondu pro romské vysokoškoláky s trvalým pobytem v Albánii, Bosně a Hercegovině, Bulharsku, Chorvatsku, České republice, Maďarsku, Kosovu,

³³ Agentura Evropské unie pro základní práva (FRA). 2016. Second European Union Minorities and Discrimination Survey (EU-MIDIS II). Roma – Selected findings (Druhé šetření o menšinách a diskriminaci v Evropské unii (EU-MIDIS II), Romové – vybrané výsledky). Lucembursko: Úřad pro publikace Evropské unie.

³⁴ Eurostat. 2019. Early leavers from education and training by sex and labour status. Dostupné zde: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=edat_lfse_14&lang=en

³⁵ Romea, o.p.s. (2018). Budete motivací pro lidi kolem vás, zaznělo na slavnostním uvedení studentů do stipendijního programu organizace ROMEA. Dostupné zde: <https://www.romkastipendia.cz/index.php/aktuality/236-budete-motivaci-pro-lidi-kolem-vas-zaznelo-na-slavnostnim-uvedeni-studentu-do-stipendijniho-programu-organizace-romea>

Makedonii, Černé hoře, Rumunsku, Srbsku, Slovensku a Turecku. Za Českou republiku bylo podáno 29 žádostí, z toho v 16 případech bylo stipendium uděleno.³⁶ Romští vysokoškoláci si v roce 2018 mohli požádat o stipendium také v programu na podporu romských vysokoškolských studentů nadace Open Society Fund Praha.

Podle údajů krajských koordinátorů jsou důvody ukončení studia již na SŠ a tedy nepokračování studia v terciárním vzdělávání obdobné jako na nižších úrovních vzdělávání, tzn. především nízká motivace romských studentů a nedostatečná finanční a sociální podpora především ze strany rodiny studenta.

Na úrovni kraje byly také realizovány informační semináře na různá témata z oblasti vzdělávání, které byly určeny pro různé cílové skupiny. Příkladem může být např. seminář realizovaný Univerzitou Palackého v Olomouci ve spolupráci s krajským úřadem Olomouckého kraje s názvem *Šun more! Romská literatura v ČR – nástroj individuálního porozumění i školní výuky*. Tento seminář měl za cíl seznámit jeho účastníky s významem romské literatury v historickém kontextu, prezentovat současné romské autory a představit možnosti využití romské literatury ve výuce.

Informační semináře na téma důležitosti vzdělávání romských žáků byly pořádány také neziskovými organizacemi v daném kraji. Například organizace IQ Roma servis, z.s. v roce 2018 realizovala dva tematické semináře, kterých se zúčastnilo přibližně 120 Romů. Semináře byly zaměřeny na zvýšení zájmu rodičů o vzdělávání jejich dětí a také na důležitost získání minimálně středoškolského vzdělání v dalším uplatnění romských dětí.

3.2. Zaměstnanost

Stejně jako v předchozích letech, i v roce 2018 pokračovaly systémové bariery pro vyhodnocení stavu romské menšiny v oblasti zaměstnanosti. Vzhledem k tomu, že Úřad práce ČR nemůže podle zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, zjišťovat a zpracovávat údaj o etnicitě uchazečů o zaměstnání, neexistují ani přesné počty Romů žádajících na Úřadu práce České republiky o zprostředkování zaměstnání.

Na základě obecných trendů vývoje nezaměstnanosti v ČR je možné indikovat i vývoj nezaměstnanosti Romů. Dle údajů Českého statistického úřadu se obecná míra nezaměstnanosti v ČR pohybovala v roce 2018 okolo 2 %.³⁷ Dlouhodobě je tak v České republice jedna z nejnižších měr nezaměstnanosti napříč členskými zeměmi Evropské unie. Na základě obecných měr nezaměstnanosti lze tak dovozovat, že i situace Romů v oblasti zaměstnanosti by se měla dlouhodobě zlepšovat, a to i přesto, že dle výzkumu FRA založeného na datech z let 2011 a 2015 vyplynulo, že se situace v zaměstnávání Romů zlepšuje jen velmi pomalu. Šetření EU MIDIS I a II ukázalo, že v roce 2015 bylo v České republice 32 % ekonomicky aktivních Romů nezaměstnaných a oproti roku 2011 (35 % nezaměstnaných) tak došlo pouze k nepatrnému zlepšení.³⁸ Stejně šetření také udává, že je velký rozdíl v zaměstnanosti romských mužů a žen, a to v neprospěch žen.

V zaměstnávání Romů v České republice přetrvávají systémové problémy, což dokazují i proběhlé diskuze na uvedené téma v rámci projektu Národní romské platformy. Diskutanti projektu jako nejčastější bariéru dlouhodobě nezaměstnaných uchazečů o zaměstnání vnímali jejich vysokou zadluženost a nízkou kvalifikaci. Stejně bariéry pro získání stabilního zaměstnání zmiňují ve svých zprávách také někteří krajští koordinátoři a terénní pracovníci

³⁶ Roma Education Fund. 2019. Annual Report 2018. Dostupné zde: http://www.romaeducationfund.hu/sites/default/files/documents/ref_ar_2018-min.pdf

³⁷ Dostupné na: https://www.czso.cz/csu/czso/zamestnanost_nezamestnanost_prace

³⁸ Dostupné na:

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/618993/IPOL_STU\(2018\)618993_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/618993/IPOL_STU(2018)618993_EN.pdf)

financování Úřadem vlády ČR. Ze Závěrečných zpráv o realizaci projektu v rámci programu Podpora terénní práce vyplynulo, že problém zadluženosti (příp. exekucí) řešili terénní pracovníci celkem u 460 osob. Krajský koordinátor pro romské záležitosti kraje Vysočina přímo uvádí: „Při srážkách ze mzdy v případě exekucí je čistý příjem velmi nízký. Oficiální zaměstnání na pozici nevyžadující kvalifikaci je zpravidla ohodnoceno velmi nízkou, navíc takto zaměstnaní Romové ztrácí nárok na sociální dávky. Romové jsou tak často systematicky tlačeni nepodílet se na oficiálním trhu práce, neboť to pro ně není ekonomicky výhodné. Práce na černo je tak vyhledávaným způsobem obživy zejména u Romů s nízkou kvalifikací.“ Lze tedy usuzovat, že hlavním problémem je ztížená možnost řešení problémů osob ohrožených dluhy, potažmo exekucemi, a to nejen u Romů, ale v rámci celé české společnosti. V této oblasti je proto velmi důležitá osvěta týkající se zvyšování finanční a právní gramotnosti v této oblasti. Ze zkušenosti Úřadu vlády ČR je však známo, že této problematice se velmi často věnují jak samotní terénní pracovníci v rámci své činnosti, tak nestátní neziskové organizace, u kterých je osvěta na téma finanční a právní gramotnosti součástí téměř všech projektů spolufinancovaných z rozpočtu Úřadu vlády ČR.

Zprávy o stavu romské menšiny v České republice z předchozích let pravidelně konstatovaly, že Romové jsou jednou z nejvíce ohrožených skupin na trhu práce. Toto konstatování plyne z úsudku, že za skupiny ohrožené nezaměstnaností jsou považovány skupiny osob žijících v sociálně vyloučených lokalitách, které tvoří z velké části právě Romové. Kromě již zmíněných bariér pro získání zaměstnání jsou opakovaně zmiňovány také špatné předchozí zkušenosti se zaměstnáváním Romů a samozřejmě také předsudky ze strany většinové společnosti vůči práci Romů.

Právě na předsudky vůči Romům a jejich ochotě pracovat reagovala již v roce 2012 kampaň organizace IQ Roma servis, z.s. s názvem „Romové pracují a chtějí pracovat“. V roce 2018 pak samotní Romové vyvolali kampaň, kterou reagovali na výroky prezidenta republiky tím, že na sociálních sítích zveřejňovali fotografie ze zaměstnání a chtěli tak dát najevo svůj postoj vůči jeho výrokům.³⁹ Proti výrokům se zároveň ohradilo Evropské centrum pro práva Romů, které je označilo jako zřejmý projev nenávisti a rasismu.

3.2.1. Aktivní politika zaměstnanosti

I v roce 2018 pokračovala na centrální úrovni podpora zaměstnavatelů a uchazečů o zaměstnání pomocí nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti (dále jen „APZ“). Je důležité však upozornit, že nástroje APZ nejsou explicitně určeny Romům, ale jsou nabízeny všem bez ohledu na jejich etnicitu. Podle údajů krajských koordinátorů pro romské záležitosti patří mezi nejčastěji využívané nástroje APZ veřejně prospěšné práce a společensky účelná pracovní místa. Až sekundárně jsou pak využívány rekvalifikační kurzy a poradenská a metodická pomoc při hledání zaměstnání.

Dle informací Ministerstva práce a sociálních věcí Úřad práce ČR dlouhodobě podporuje prostřednictvím poskytování příspěvku na místa veřejně prospěšných prací zejména osoby ze sociálně vyloučených lokalit, s nízkým stupněm vzdělání a ohrožené dlouhodobou nezaměstnaností. Na této skupině se, dle jejich vyjádření, podílí také romská menšina, avšak statisticky není možné etnicitu podpořených osob vykázat. Nevýhodou zaměstnání prostřednictvím veřejně prospěšné práce je jeho časová omezenost a negarance získání trvalého pracovního umístění. Na druhou stranu, z vyjádření krajských koordinátorů plyne, že veřejně prospěšné práce jsou dobrým nástrojem především pro osoby, které se potýkají s dlouhodobou nezaměstnaností. Konkrétně jeden z krajských koordinátorů pro romské záležitosti uvedl: „veřejně prospěšné práce jsou nástrojem, který skutečně motivuje dlouhodobě evidované klienty k práci, vede k posílení pracovních návyků a pocitu potřebnosti a důležitosti v komunitě. Řada romských uchazečů je na veřejně prospěšné

³⁹ Dostupné na: <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/romove-zaplavili-facebook-stovkami-fotografi-kde-je-videt-jak-pracuji-a-vzkazuji-zemanovi-pracujeme-prestante-nas-urazet>

práce zařazována na žádost městské části opakovaně, protože dosahují dobrých pracovních výsledků a jsou příkladem pro ostatní příslušníky komunity.“

V rámci veřejně prospěšných prací bylo podpořeno i vytváření pozic tzv. APK a pracovníků dohledové služby, kteří již byli zmíněni v první kapitole. Tyto pozice bývají často obsazeny právě romskými uchazeči. Průměrný počet zařazených osob na pozici APK byl v minulém roce 255, přičemž ale není možné odhadnout, kolik z uvedených osob bylo Romů. APK se zpravidla podílí na dohledu nad veřejným pořádkem, řešení situací souvisejících s narušováním občanského soužití a spolupracují na dohledu nad bezpečností dětí v blízkosti ZŠ. Pokud tedy předpokládáme, že uvedenou pozici zastávají z velké části právě Romové, je možné konstatovat, že uvedená pozice pomáhá udržovat bezpečnost v romských lokalitách a může přispívat ke zlepšení vztahů mezi Romy a většinovou společností. Konkrétní data ohledně pracovníků dohledové služby nejsou bohužel k dispozici.

V roce 2018 zároveň Ministerstvo práce a sociálních věcí pokračovalo v realizaci projektu zaměřeného na vyhodnocení dopadů APZ. Projekt je však vyhodnocován ve vztahu k příjemcům podpory pouze na základě objektivních kritérií, jako je pohlaví, věk apod., tedy ne ve vztahu k etnicitě uchazeče.

Za účelem podpory zaměstnávání osob dlouhodobě vedených v evidenci uchazečů o zaměstnání byly Úřadem práce ČR realizovány také regionální projekty. Jako příklad lze uvést projekt *Nová šance* realizovaný v kraji Vysočina, *Práce a život* v Jihočeském kraji, *Zpět do práce* v Libereckém kraji nebo *Prostupné zaměstnávání* v Olomouckém kraji. Na úrovni krajů pak byly realizovány další individuální projekty zaměřené na zvýšení zaměstnanosti v daném kraji. V této souvislosti lze uvést projekt Ústeckého kraje s názvem „*Komplexní program podpory mladých lidí na trhu práce v Ústeckém kraji – TRANSFER*“ a projekt s názvem „*Program podpory mladých lidí na trhu práce v regionu Děčínská a Šluknovského výběžku – CESTA*.“ Rovněž Moravskoslezský kraj v roce 2018 začal realizovat projekt „*Iniciativa na podporu zaměstnanosti mládeže v Moravskoslezském kraji*“, zaměřený na podporu zaměstnanosti ohrožených skupin mimo území ITI Ostravsko. Tyto projekty byly nebo jsou zaměřené na zvýšení zaměstnanosti mladých lidí do 29 let věku, kteří nebyli na trhu práce a ani nebyli v profesní přípravě.

V dalších krajích lze zmínit především projekty nestátních neziskových organizací, jejichž cílovou skupinou jsou právě Romové. Jako příklad lze v Jihomoravském kraji uvést organizaci IQ Roma servis, z.s., která provozuje v Brně přímo kariérní centrum nebo organizaci DROM - romské středisko, které realizovalo projekt na zvyšování zaměstnanosti v sociálně vyloučených lokalitách města Brna, jehož účastníci byly dle údajů ze 60 % právě Romové. V Moravskoslezském kraji pak organizace Vzájemné soužití, o.p.s., realizovala projekt s názvem „*Ruku v ruce do práce*“, kterého se zúčastnilo přibližně 320 Romů nebo organizace LIGA, o.p.s. a její projekt „*Šance pro všechny*“, kterého se zúčastnilo více jako 130 Romů.

Podpora integrace romské menšiny na trh práce probíhá nadále i v řadě projektů OP Z, které jsou realizovány neziskovými, vzdělávacími a poradenskými organizacemi, a které jsou rozsahem menší než výše zmíněné projekty krajů a Úřadu práce ČR.

Jak již bylo zmíněno, existují také značné rozdíly v zaměstnanosti romských žen a mužů (především mladých), přičemž tzv. gender gap je velmi znatelný právě v oblasti zaměstnanosti.⁴⁰ I proto je důležité zmínit projekt realizovaný v Jihočeském kraji s názvem „*RESTART pracovního a osobního života pro ženy v Milevsku*“ Centra mladé rodiny Milísek z.s. a projekt rozvoje lidských zdrojů Krnov organizace EDVIA, zapsaný ústav. I přesto, že ani jeden z projektů nebyl primárně určen pro romské ženy, byly mezi jeho účastníky hojně

⁴⁰Dostupné na: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/pr-2018-anti-gypsyism-inclusion_cs.pdf

zastoupeny. Oba projekty měly za cíl podpořit uplatnění žen na trhu práce a řešení diskriminace na trhu práce jako komplexního fenoménu.

K tzv. gender gap v oblasti zaměstnanosti jedna ze členek Rady vlády pro záležitosti romské menšiny dodává: „*Drtivá většina Romů pokud má nějaký typ pracovní smlouvy má ho uzavřený s pracovními agenturami – jedná se o profese v těžkém (železárný) a automobilovém (v Ostravě Hyundai) průmyslu u romských mužů. Udávají, že jejich měsíční čistý příjem se pohybuje mezi 20.000 – 25.000,- Kč. Ženy jsou zaměstnávány v nekvalifikovaných profesích – pomocné síly, uklízečky. Pro dluhy poptávají práci na „černo“ nebo se sníženým základem mzdy. Ženy v rozhovoru uvádějí, že aby šly do práce, jejich čistý příjem by se musel pohybovat kolem 15.000,- Kč – rozdíly v příjmech dle regionu.*“

3.2.2. Sociální podnikání

Dalším z nástrojů, které lze považovat za nástroj vedoucí ke zlepšení zaměstnanosti osob dlouhodobě nezaměstnaných je možné považovat sociální podnikání. Sociální podnikání nebylo dosud legislativně ukotveno, a proto není možné v současné době tuto problematiku systematicky uchopit. V minulém roce byl vytvořen návrh zákona o sociálním podnikání, který prošel mezirezortním připomínkovým řízením, ale doposud nedošlo k jeho schválení.

Ohledně počtu sociálních podniků a jejich zaměstnanců z řad Romů nejsou jednoznačné informace. Opět platí, že Úřad práce ČR nemůže podle zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, zjišťovat a zpracovávat údaj o etnicitě zaměstnanců sociálních podniků. Zároveň tato povinnost neplyne ani z dokumentů týkajících se OP Z, prostřednictvím kterého je podpora sociálních podniků ve smyslu jejich vzniku či udržení realizována. Zároveň Zprávy o stavu romské menšiny v kraji jsou z tohoto pohledu velmi nejednoznačné a z uvedených informací vyplývá, že např. v kraji Zlínském, Středočeském či Jihočeském nejsou dostupné žádné podniky využívající sociální podnikání či sociální zemědělství jako nástroj řešení dlouhodobé nezaměstnanosti.

Z hlediska aplikace nástrojů sociálního podnikání je možné zmínit např. aktivity Klastru sociálních inovací a podniků - SINEC z.s., který je subjektem, který na území Moravskoslezského kraje působí od roku 2013, a který sdružuje v současné době 65 členů z řad sociálních podniků, neziskových organizací či stakeholderů sociálního podnikání v regionu. Mezi těmito členy jsou i sociální podniky, které se zaměřují na práci s romskou menšinou a usilují o integraci této skupiny do společnosti, a to formou vytváření nových pracovních míst. K těmto sociálním podnikům patří Zelená dílna s.r.o., DEMOPANELY s.r.o., P&A Thrax s.r.o., CENTROM IMPEX s.r.o., AC AERO s.r.o. V rámci Olomouckého kraje je pak možné zmínit společnost GRANITES, s.r.o., která se zabývá dobýváním, zpracováním a prodejem přírodního kamene. Společnost provozuje kamenolom v okrajové části obce Nová Červená Voda na Jesenicku, kde je rovněž zaznamenán vysoký počet romského obyvatelstva. V uvedeném podniku, ale i dalších v rámci Olomouckého kraje, je zpravidla zaměstnáno 10 – 15 Romů, kteří byli evidováni na Úřadu práce ČR jako dlouhodobě nezaměstnaní.

Šíření informací o sociálním podnikání, podporu sdílení zkušeností a dobrých praxí v této oblasti realizuje Ministerstvo práce a sociálních věcí prostřednictvím projektu „*Podpora sociálního podnikání v ČR pokračuje*“. Projekt se svými aktivitami věnuje šíření informací o sociálním podnikání prostřednictvím poradenských služeb lokálních konzultantů, expertních poradců a stáží pro začínající nebo rozvíjející se sociální podniky. V rámci projektu již bylo uskutečněno 600 konzultací, které byly svým obsahem zaměřeny na osvětu, principy sociálního podnikání, informace k založení sociálního podniku a seznámení s praktickým chodem a fungováním sociálního podniku. V rámci odborného poradenství bylo poskytnuto 420 konzultací. V roce 2018 proběhlo také 24 stáží v různých sociálních podnicích.

3.2.3. Diskriminace na trhu práce

Podle informací krajských koordinátorů nebyl v roce 2018 zaznamenán žádný oficiální podnět týkající se diskriminace na trhu práce z důvodu etnicity. To ovšem neznamená, že na trhu práce tento druh diskriminace neexistuje. Dle slov krajských koordinátorů je možnost odhalení diskriminace z důvodu etnicity, ať už na trhu práce nebo v jiné oblasti, velmi omezená. Navíc, dle zkušeností krajských koordinátorů, probíhá řešení problémů diskriminace spíše na nižších úrovních, tzn. ne oficiální úřední cestou, ale na úrovni neziskových organizací či poraden.

Ve Zlínském kraji byl v roce 2018 zaznamenán jeden případ, kdy se uchazečka o zaměstnání ptala na nabídku zaměstnání a dle jejích slov jí bylo řečeno, že Romy nepřijímají. Tato věc byla konzultována s vedoucí Oddělení zaměstnanosti Úřadu práce ČR ve Vsetíně, která sjednala nápravu uvedeného případu. Tento případ však nebyl klasifikován jako oficiální stížnost.

Některé pobočky Úřadu práce ČR se již snaží případům diskriminace předcházet, a to tím způsobem, že výběrová řízení pro zaměstnavatele, kteří mají zájem, pořádá v prostorách Úřadu práce ČR a samotný výběr vhodných uchazečů provede oddělení zprostředkování. Na výběrových řízeních jsou přítomni zaměstnanci Úřadu práce ČR, kteří mimo jiné mohou sledovat případné diskriminační znaky při jednání s doporučenými uchazeči. Tento příklad byl uveden ve Zprávě o stavu romské menšiny v Libereckém kraji a týkal se přímo pobočky Úřadu práce ČR v Trutnově.

Jak již bylo řečeno výše, odhalení diskriminace na trhu práce je velmi obtížné. I proto Úřad vlády ČR, ve spolupráci s Kanceláří veřejného ochránce práv, v roce 2018 pořádal seminář pro terénní pracovníky spolufinancované z rozpočtu Úřadu vlády ČR týkající se právě odhalování diskriminace především z důvodu etnicity. Ze Závěrečných zpráv o realizaci projektu v rámci dotačního programu Podpora terénní práce poté vyplynulo, že v roce 2018 terénní pracovníci řešili okolo 52 případů diskriminace na trhu práce z důvodu etnicity.

Na nerovné podmínky na trhu práce upozorňují i občanští členové Rady vlády pro záležitosti romské menšiny. Dle slov jedné z členek Rady:

„Pro muže Romy zaměstnané přes pracovní agentury platí, že si stěžují na nerovné postavení mezi „kmenovými“ zaměstnanci a tzv. agenturními zaměstnanci (jiná pracovní doba, benefity, nárok na dovolenou, bosing). Jsou velmi často dobře motivováni si práci udržet, poptávají jistější pracovní poměry a prostředí – udávají však, že po dvou letech jim může být nabídnuta smlouva přímo se zaměstnavatelem (tj. stát se kmenovým zaměstnancem). Podmínka však nemá oporu ve smlouvě o zprostředkování zaměstnání a má formu pouze ústní. Jejich etnická příslušnost je jim na překážku – jsou ve srovnání s neromským dělníkem více testováni, zda jsou schopni si práci udržet. A také pracovní kolektiv, pokud je na provozu minimální počet Romů, je silně anticiganisticky zaměřený.“

3.3. Bydlení

Bydlení zůstává nadále jednou z nejproblematictějších oblastí v životě Romů. Příčinou špatných bytových podmínek Romů může být několik. Od konstatování, že Romové jsou ve srovnání s většinovou populací chudší a finančně nedosáhnou na kvalitní bydlení, přes diskriminaci na trhu s byty až po problém stále chybějícího zákona o sociálním bydlení.

Dle Plánu legislativních prací vlády na rok 2018 bylo navrženo, aby Ministerstvo pro místní rozvoj (dále jen „MMR“) jako garant zpracoval věcný záměr zákona o sociálním bydlení. Úkol byl schválen usnesením vlády č. 91 ze dne 7. února 2018. Věcný záměr zákona byl MMR připraven v průběhu roku 2018, byly definovány dvě formy sociálního bydlení, jednak sociální byt a jednak sociální dům s byty. V září 2018 ale po diskusi na úrovni vlády bylo rozhodnuto,

že vhodnější variantou řešení sociálního bydlení je náhrada věcného záměru zákona o sociálním bydlení programem „VÝSTAVBA“. Práce na přípravě věcného záměru zákona proto byly zastaveny a na konci roku 2018 byl Ministerstvem pro místní rozvoj zpracován a poté rozeslán do meziresortního připomínkového řízení návrh nařízení vlády o použití peněžních prostředků Státního fondu rozvoje bydlení na pořízení sociálních a dostupných bytů, který nahrazoval věcný záměr zákona.

K tématu sociálního bydlení lze také dodat, že Ministerstvo práce a sociálních věcí v roce 2018 pokračovalo v realizaci projektu *Sociální bydlení – metodická a informační podpora v oblasti sociálních agend*, jehož cílem je zavést a rozvíjet systém sociálního bydlení v ČR. V rámci projektu je spolupracujícím obcím nabízena metodická podpora při zavádění lokálních systémů sociálního bydlení. Každá z obcí si během realizace projektu rovněž nechala či nechává zpracovat odbornou analýzu počtu osob v bytové nouzi nebo bytovou nouzí ohrožených, mezi kterými samozřejmě nejsou pouze Romové. Pilotní ověřování programů na podporu sociálního bydlení probíhalo dle údajů krajských koordinátorů pro romské záležitosti ve všech krajích České republiky.

Ministerstvo práce a sociálních věcí ve spolupráci s Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí, v.v.i. v roce 2018 aktualizovalo také Metodiku prevence ztráty bydlení, která je určena sociálním pracovníkům působícím v obcích a měla by pomoci jejím pracovníkům nastavit spravedlivý a funkční systém přidělování sociálních bytů.

V některých obcích, konkrétně Brno, Chomutov, Křižánky, Most, Pardubice, Plzeň, Praha 7, kde je zároveň možné identifikovat vyšší počet Romů, byly v roce 2018 zároveň testovány programy sociálního bydlení na základě principů Housing First. Na příkladu města Brna, kde poskytovatelem sociálního bydlení v rámci projektu Housing first byla organizace IQ Roma servis, z.s. lze demonstrovat výsledky projektu. Ze Závěrečné evaluační zprávy Pilotního testování rychlého zabydlení rodin s dětmi (Rapid Re-Housing) plyne, že 96 % náhodně vybraných rodin v bytové nouzi bylo schopno udržet si s poskytnutou podporou městský nájemní byt po dobu nejméně jednoho roku. Vzhledem k tomu, že při analýze výchozího stavu účastníků projektu identifikovalo 35, 6 % respondentů jako faktor bránící získání bydlení svou etnicitu (konkrétně romskou)⁴¹, lze usuzovat, že větší část příjemců podpory bylo právě z řad Romů. Projekt měl však i sekundární pozitivní výsledky, jako je např. zlepšení života dětí a zdravotního stavu účastníků projektu. Konkrétní výsledky lze nalézt na webových stránkách projektu.⁴² Dále např. Statutární město Ostrava realizuje projekt „Koncepce bydlení a její pilotní ověření ve městě Ostrava“, který je financován v rámci OP Z, výzvy č. 26 KPSVL od 1. 10. 2016 do 30. 9. 2019. V rámci tohoto projektu byla vytvořena koncepce bydlení a dále je systém sociálního bydlení pilotován. Projekt je realizován ve více než 100 bytech se zapojením největších 6 městských obvodů. V rámci realizace výše zmíněného projektu vyčlenilo město Ostrava ze svého rozpočtu na opravy 100 bytů 100.000 Kč na každý byt, čímž pomohlo zlepšit bytové podmínky nájemníkům bytů. Část nájemníků bytů jsou také Romové. Uvedený projekt Statutárního města Ostravy získal ocenění RegioStars 2018, kdy by Evropskou komisí oceněn v rámci kategorie Vytváření lepšího přístupu k veřejným službám.

Na obdobných principech, jako je projekt Housing First, je založen také projekt organizace R-Mosty, z.s. s názvem *Férové bydlení*, který je dlouhodobě podporovaný z rozpočtu Úřadu vlády ČR a je explicitně zaměřený na Romy. Cílem projektu je zajistit obětem diskriminace na trhu s bydlením (zejména romským rodinám a romským matkám samoživitelkám s dětmi) možnost přístupu k standardnímu a férovému bydlení na volném trhu s bydlením. Projekt probíhá od roku 2016 především v Praze, ale postupně se rozšiřuje na celý Středočeský kraj. Podle údajů organizace tvořilo skupinu vhodných klientů v roce 2018 přibližně 30–40 rodin, které měly status čekatelů na nový vhodný byt. Bydlení však bylo možné zprostředkovat jen pro zlomek z nich, konkrétně se v roce 2018 podařilo zprostředkovat celkem 16 nájemních

⁴¹ Dostupné na: https://drive.google.com/file/d/1L366n_C8XuZHjsfSdTwi1VE9RDFdgtCy/view

⁴² Dostupné na: <https://hf.socialnibydeni.org/rapid-re-housing-brno>

vztahů, z čehož 3 byly v průběhu roku ukončeny. Dle vyjádření organizace se ročně najde přibližně 10–15 % majitelů bytů, kteří nevnímají ubytování romské rodiny jako problém a sami ubytování romské rodině nabídnou. Vzhledem k tomu, že se jedná především o majitele bytů z Prahy a okolí, není procento ochotných majitelů příliš vysoké a může tak indikovat i diskriminaci Romů na trhu s byty.

Právě diskriminace Romů v oblasti bydlení byl jedním z hlavních problémů, který řešili terénní pracovníci spolufinancovaní z rozpočtu Úřadu vlády ČR. Konkrétně řešili terénní pracovníci v roce 2018 458 případů namítané diskriminace na trhu s bydlením. Podle jejich vyjádření se Romové setkávají s nedostatečnou nabídkou volných bytů, vysokými kaucemi a nadsazenými cenami nájmu nebo neochotou pronajímatelů pronajmout byt romským osobám. Problém neochoty pronajmout byt romským rodinám dokládá i výsledek zmiňovaného projektu Housing first, kdy 35,6 % respondentů pojmenovalo diskriminaci Romů jako bariéru, která jim ztěžuje nalezení bydlení. V závěrečné evaluační zprávě je demonstrován konkrétní příklad, kdy jedna z respondentek uvedla: „*Přítel je Čech, podepsal smlouvu, a když majitel viděl, že jsem Romka, smlouvu roztrhal.*“

Jako osvěta pro získání a udržení si standardního bydlení slouží projekt organizace ROMODROM, o.p.s. *Bydlení je základ*. Projekt je realizován v Olomouckém a Moravskoslezském kraji a pomáhá lidem s nalezením vhodného bydlení (případně také zaměstnání). Klientům projektu byly předány informace o vhodných nabídkách bydlení a zároveň jim byl zajištěn doprovod na prohlídky bytů. S klienty projektu byl také navícován hovor s majiteli bytů a s realitními makléři. V roce 2018 byla podpora poskytnuta 4 romským rodinám. V Olomouckém kraji zároveň realizovala projekt na podporu bydlení Společnost Podané ruce, o.p.s., která v rámci realizace projektu *Podané ruce na cestě k udržitelnému bydlení*, poskytla klientům znalosti a dovednosti, díky kterým si s podporou mentorů projektu vyhledají byt, zařídí si jej potřebným vybavením, budou umět hospodařit s osobním či rodinným rozpočtem a toto bydlení si dlouhodobě udrží. Počet podpořených romských rodin v tomto projektu však není znám.

Oblast bydlení je ještě více problematická v sociálně vyloučených lokalitách. V obcích, ve kterých se vyskytují sociálně vyloučené lokality, působí již zmíněná Agentura v rámci KPSVL (viz výše). Podle Agentury *„Mezi kroky, které je potřeba v oblasti bytových politik obcí učinit, patří zpracování strategických materiálů k bydlení a sociálnímu bydlení, jejichž cílem je zvýšení kvalitního a finančně dostupného bytového fondu. Při formulaci představy o cílovém žádoucím stavu, ke kterému by bytové koncepce obcí měly směřovat, vycházíme z porozumění odpovědnosti obce, jak ho formuluje kancelář Veřejného ochránce práv. Podle tohoto právního názoru souvisí se statutem obce jako veřejnoprávní korporace mimo jiné povinnosti samosprávy vyplývající ze zákona č. 128/2000 Sb., který v §35 odst. 2 stanoví, že do samostatné působnosti obce náleží mimo jiné uspokojování potřeby bydlení občanů obce, a to v souladu s místními předpoklady a místními zvyklostmi.“*⁴³ V rámci uzavřených partnerství jsou tak v podpořených obcích vytvářeny strategické dokumenty, které mají za cíl řešit problematiku sociálního začleňování, včetně problematiky bydlení. Vstupní analýzy Agentury k vypracování strategických dokumentů v obci jsou navíc často jediným zdrojem informací popisující výchozí stav daného fenoménu.

Ve vývoji počtu ubytoven nedošlo v roce 2018 k žádnému zásadnímu vývoji. Opět je nutné upozornit, že sledovat etnicitu obyvatel ubytoven je značně problematické až téměř nemožné. Spousta z ubytoven se nachází v soukromém vlastnictví, kde není možné etnicitu jejich klientů sledovat už vůbec. Ze Zpráv o stavu romské menšiny v krajích vyplývá, že počet ubytoven na jejich území je stabilní. Pouze v některých krajích došlo ke zrušení 1 – 2 ubytoven na území celého kraje. V loňském roce bylo asi nejznámějším případem uzavření ubytovny v Ústeckém kraji. Podle údajů krajského koordinátora pro romské záležitosti v Ústeckém kraji *„došlo k mimořádné situaci, kdy bylo nutné pomoci s hledáním jiného bydlení celkem pro cca 220 osob. Díky efektivní koordinaci a spolupráci všech zapojených*

⁴³ Dostupné na: <https://www.socialni-zaclenovani.cz/oblasti-podpory/bydleni/>

(samospráva, Ústecký kraj a NNO) se osobám bydlení podařilo zajistit. I přesto, že je složité sledovat etnicitu obyvatel ubytoven, je z dlouhodobého hlediska zaznamenán pokles počtu romských rodin žijících v těchto zařízeních.“ Dle názoru krajských koordinátorů pro romské záležitosti je tento pokles ovlivňován také institutem opatření obecné povahy určující oblast se zvýšeným výskytem sociálně nežádoucích jevů (dále jen „OOP“).

OOP bylo v roce 2018 vyhlášeno celkem ve 34 lokalitách.⁴⁴ Generální ředitelství Úřadu práce ČR evidovalo ke dni 24. 5. 2019, tedy dva roky po nabytí účinnosti předpisu, celkem 67 účinných OOP na území 47 obcí. Celkový přehled obcí, na jejichž území je vyhlášeno OOP tvoří přílohu 5. Motivy obcí při vyhlášení OOP se regionálně liší. Jedním z uváděných důvodů je snaha zabránit přistěhování lidí z blízkých obcí, které již OOP vyhlásily než reakce na skutečné problémy v obci. I přesto, že v některých obcích, kde bylo OOP vyhlášeno, lze sledovat zlepšení v některých oblastech života obcí, vždy je nutné dopady OOP posuzovat v místním kontextu (sociálním, politickém apod.). K měření dopadů OOP v současné době neexistuje systémová evaluace, která by vyhodnotila, zda jsou naplňována očekávání zákonodárce nebo obcí (např. zabránění navyšování koncentrace nízkopříjmových osob), a jaké jsou dopady na nízkopříjmové domácnosti (např. zda nedochází ke zhoršení jejich příjmové situace nebo přestěhování do jiného nevhodného bydlení), a to v kontextu návazných veřejných politik a aktivit na místní úrovni. Důležité je také doplnit, že v prosinci 2017 byl Ústavnímu soudu ČR doručen návrh skupiny senátorů na zrušení institutu OOP. Doposud však Ústavní soud o návrhu nerozhodl.

Co se týká udržování bezpečnosti v bytových domech a jejich bezprostředního okolí, je velmi při této činnosti nápomocen domovník – preventista.⁴⁵ Vytvoření pracovní pozice domovníka-preventisty pomáhá řešit stávající neutěšenou situaci v oblasti správy bytového fondu obce, zejména v sociálně vyloučených lokalitách a současně výrazně napomáhá zvýšení bezpečnosti a veřejného pořádku v dané lokalitě tzv. řízenou samosprávou domu. Projekt zároveň pomáhá řešit alespoň částečnou zaměstnanost osob dlouhodobě nezaměstnaných. Podle údajů krajských koordinátorů byla uvedená pozice zřízena ve všech krajích (ale ne všech ORP) s výjimkou hl. m. Prahy. Dle získaných informací pozice velmi pomáhá při vyjednávání mezi nájemníky a majiteli bytových domů. Konkrétně lze uvést citací městského úřadu Česká Lípa – Ralsko: *„Domovník je klíčovou kontaktní osobou mezi nájemníky, asistenty prevence kriminality, strážníky s územní odpovědností, případně s Policií ČR a správou bytového fondu při řešení základních otázek bezpečnosti, pořádku v domě, jeho bezprostředním okolí a funkčnosti poskytovaných služeb. Denně verbálně a organizačně reaguje na aktuální situaci, zajišťuje bezprostřední reakci na případné závady či nedostatky, porušování domovního řádu, pravidel občanského soužití a požárních předpisů.“*

3.4. Zdraví

Dle informací krajských koordinátorů pro romské záležitosti nedošlo v roce 2018 k žádnému významnému vývoji v oblasti zdraví a nadále lze konstatovat, že v porovnání s většinovou populací je zdravotní stav Romů horší. Důvody pro konstatování horší situace Romů v této oblasti může být několik od horšího životního stylu po nevhodný přístup lékařů k romské menšině.

Projekt realizovaný Městskou charitou České Budějovice s názvem *Neplytváme, vzděláváme, z toho plyne zdravě jíme i žijeme*, který byl v roce 2018 spolufinancován z rozpočtu Úřadu vlády ČR ukázal, že Romové nevnímají téma zdravotní péče natolik důležité, ale pouze do doby, než je narušeno zdraví členů jejich rodiny. Z uvedeného projektu, ale i dalších údajů krajských koordinátorů vyplynulo, že obecně Romové více

⁴⁴ Na území některých obcí bylo OOP vyhlášeno jen pro určité lokality.

⁴⁵ Projekt s názvem „Domovník - preventista, účinný nástroj sociálního začleňování a podpory sociálně situační prevence v obci“ je primárně financován z OP Z. Některé obce po pozitivních zkušenostech s implementací projektu přistoupili k vlastnímu financování funkce domovníka – preventisty.

zanedbávají preventivní prohlídky (především u dospělých jednotlivců), mají méně zdravý životní styl (především v důsledku konzumace nezdravého jídla). Tím poté romští rodiče mohou ovlivňovat také životní styl svých dětí.

Na území České republiky je dlouhodobě kritizován nedostatek lékařů, a to jak praktických, tak lékařů specialistů, jako jsou stomatologové, psychologové, psychiatři apod. Tento problém se objevoval i ve Zprávách o stavu romské menšiny v kraji, podle kterých je situace ještě horší u romských pacientů, kde může být přístup k lékařské péči ještě více omezen. Například na území Olomouckého kraje bylo u 9 z 16 klientů, u kterých byla v loňském roce řešena registrace u lékaře, zjištěno, že došlo alespoň jednou k jejich odmítnutí ze strany lékaře.⁴⁶ Problém odmítnutí romských pacientů řešili při své práci také terénní pracovníci spolufinancovaní z rozpočtu Úřadu vlády ČR, ovšem počet těchto případů není znám. Zároveň je však nutné dodat, že Ministerstvo zdravotnictví ve sledovaném roce nezaznamenalo žádnou oficiální stížnost na přístup ke zdravotní péči z důvodu etnicity.

I přesto, že situace Romů v oblasti zdraví je obecně hodnocena jako horší, dle výzkumu FRA (2018) se mezi roky 2011 a 2016 zvýšil podíl Romů, kteří hodnotili svoje zdraví pozitivně (velmi dobře/dobře), a to z 55 % na 62 %. V sebehodnocení zdraví tak dokonce předstihli o dva procentuální body většinovou populaci (60 %).⁴⁷ Negativnější výsledky však přinesl výzkum *Zdravotní gramotnost u vybraných skupin obyvatelstva Jihočeského kraje (2018)*⁴⁸, podle kterého v roce 2017 pouze 29,6 % jihočeských Romů hodnotilo svůj zdravotní stav jako velmi dobrý nebo dobrý. U vzorku dospělé populace Jihočeského kraje byl podíl těch, kteří hodnotili svůj zdravotní stav jako velmi dobrý nebo dobrý podstatně vyšší (51,9 %), ale stejně nedosáhl celorepublikových hodnot výzkumu FRA (60 %). Reálné srovnání mezi výsledky těchto dvou studií však není možné, jelikož v každé z nich je použit jiný vzorek populace.

Studie zaměřená na vybrané skupiny populace Jihočeského kraje se především věnovala zdravotní gramotnosti. Pokud u dospělé populace byla zdravotní gramotnost neadekvátní a problematická pouze u 49 % respondentů, v případě romské menšiny byl podíl výrazně vyšší (62,5 %). U Romů se navíc ukázala statisticky významná souvislost mezi zdravotní gramotností a socioekonomickým statusem a rovněž mezi zdravotní gramotností a rodinným stavem respondentů. U nezaměstnaných Romů byla zdravotní gramotnost nižší než u pracujících a Romové s neadekvátní zdravotní gramotností měli podstatně víc těžkostí s návštěvou lékaře.

Již zmíněný projekt Městské charity České Budějovice byl primárně určen také ke zvýšení zdravotní gramotnosti, a to u celých romských rodin. Ze zkušeností realizátorů však vyplynulo, že v této oblasti je mnohem lepší spolupráce s romskými ženami, a to i vzhledem k tradičnímu postavení romské ženy v rodině (pečovatelka). I z tohoto důvodu se projektu účastnil jen minimální počet romských mužů. Projekty na zvýšení gramotnosti v oblasti zdraví byly realizovány i v dalších krajích. V roce 2018 proběhl např. v Novém Boru první ročník dne zdraví s názvem „*Pojďme žít zdravě*“. Akci pořádalo město Nový Bor ve spolupráci s Libereckým krajem, Státním zdravotním ústavem, Svazem postižených civilizačními chorobami Nový Bor, Unii Roska Nový Bor, o.p.s., Rytmus, o.s., OnkoMaják, z.s. a Rodinou v centru z.ú. Dále je možné zmínit projekt organizace CENTROM z.s. v Moravskoslezském kraji zaměřený na zdravotní prevenci v sociálně vyloučených lokalitách, jehož cílem bylo, mimo jiné, osvětová činnost a zvyšování zdravotní gramotnosti.

⁴⁶ Podle krajské koordinátorky pro romské záležitosti v Olomouckém kraji se jedná o velmi hrubý údaj, který byl zjišťován dodatečně a zahrnuje pouze extrémní případy. Od roku 2019 bude výskyt uvedených situací na území kraje sledován systematicky.

⁴⁷ Agentura Evropské unie pro základní práva (FRA). 2018. A persisting concern: anti-Gypsyism as a barrier to Roma inclusion. Dostupné zde: <https://fra.europa.eu/en/publication/2018/roma-inclusion>.

⁴⁸ Bártlová Sylva a kolektiv. 2018. Zdravotní gramotnost u vybraných skupin obyvatelstva Jihočeského kraje. Praha: Grada Publishing, a.s.

Na území 4 krajů byl také zřízen institut zdravotních sociálních pracovníků. Tyto kraje zároveň hodnotili působení těchto pracovníků velmi pozitivně, jelikož dosáhli velmi dobrých výsledků. Sociální služba terénní program organizace Spolu pro rodinu z.s., která realizuje program zdravotně sociální pomoc, poskytla v roce 2018 na území Moravskoslezského kraje službu celkem 213 klientům (+218 dětem), z toho bylo cca 85 % Romů. Nejčastější zakázky se týkaly vyřizování běžných záležitostí se zdravotnickou tematikou (zajištění lékaře, dokumentace, doprovody atd.).

V roce 2018 byl terénní program Zdravotní sociální pomoc realizován také v Olomouckém kraji, kde byl zprostředkován 149 uživatelům, z nichž 69 % představovaly ženy. Konkrétně uvedenou službu poskytovala organizace DROM - romské středisko. S uživateli pracovaly zdravotně sociální pomocnice na celkem 264 zakázkách. Dlouhodobé zakázky se podařilo úspěšně dokončit v 80 % případů (tzn., že v 80 % se podařilo dosáhnout cíle, který si klient společně s daným pracovníkem během spolupráce stanovil; zbylých 20 % pak představují zakázky, které do úspěšného cíle dotaženy nebyly, a to nejčastěji z důvodu, že uživatel předčasně ukončil spolupráci). Vzhledem k tomu, že cíle spolupráce jsou nastavovány tak, aby jejich naplnění nebylo závislé na vůli třetích subjektů, případně na vnějších okolnostech, které nelze ze strany uživatele či pracovníka ovlivnit, nelze jejich naplnění automaticky zaměňovat s naplněním původního očekávání uživatele (typicky jde o situace, když se podaří dosáhnout cíle spolupráce, kterým je podání žádosti o příspěvek na péči, ale nepodaří se naplnit očekávání uživatele, kterým je příspěvku na péči). Je proto sledován ještě další ukazatel, a tím je podíl zakázek, v rámci kterých se podařilo naplnit původní očekávání uživatele. Z celku všech ukončených zakázek je 70 % těch, které dopadly podle představ uživatele, což provozovatelé služby považují za relativně vysoký podíl.

Dle údajů plynoucích ze Zprávy o stavu romské menšiny v Olomouckém kraji se v rámci uvedeného projektu podařilo dosáhnout těchto výsledků:

- ve 48 případech klienti začali docházet na prohlídky k lékařům nebo začali dodržovat stanovený léčebný režim (83% úspěšnost),
- ve 37 případech došlo ke zjištění diagnózy u klientů se subjektivními zdravotními potížemi (79% úspěšnost),
- v rámci zakázek zaměřených na začlenění do systému sociální péče obdrželo 17 klientů některou z forem (sociální) péče o zdravotně postižené (38% úspěšnost),
- ve 31 případech se podařilo dosáhnout změny zdravotní pojišťovny nebo vyřízení průkazu pojištěnce (91% úspěšnost),
- v 10 případech, kdy bylo cílem zakázky zlepšení prevence, klient navštívil alespoň jednou za dané období konkrétního lékaře za účelem prohlídky,
- v 10 případech klienti začali řešit své dluhy ve zdravotnickém systému (91% úspěšnost),
- v 9 případech byli klienti registrováni k lékaři (75 % úspěšnost).

V Jihomoravském kraji realizovala uvedenou službu rovněž organizace DROM - romské středisko, která uvedla, že byla v roce 2018 služba v daném kraji poskytnuta celkem 254 uživatelům, z nichž 63 % představovaly ženy. S těmito uživateli zdravotně sociální pomocníci pracovali na celkem 524 zakázkách, z nichž 69 % dopadlo podle původních představ uživatelů služby a splnilo jejich očekávání. Konkrétně se podařilo dosáhnout:

- 84 registrací u lékaře,
- ve 148 případech klienti začali docházet na prohlídky k lékařům nebo začali dodržovat stanovený léčebný režim,
- v 66 případech došlo ke zjištění diagnózy u klientů se subjektivními zdravotními potížemi,
- v rámci zakázek zaměřených na začlenění do systému sociální péče klienti obdrželi v 69 případech některou z forem (sociální) péče o zdravotně postižené.

Výsledky dotazníkového průzkumu zaměřeného na hodnocení kvality poskytované služby ze strany uživatelů, svědčí o tom, že poskytování služby má z jejich hlediska pozitivní vliv na jejich situaci, kdy alespoň částečnou změnu vyjádřilo 83 % uživatelů. Nejčastěji klienti

zmiňují, že si díky spolupráci se zdravotně sociálním pomocníkem našli lékaře, případně se zlepšil jejich zdravotní stav nebo alespoň začali své zdravotní problémy řešit.

U projektů realizovaných v Olomouckém a Jihomoravském kraji byly cílovou skupinou Zdravotně sociální pomoci obyvatelé sociálně vyloučených lokalit od 18 let a jejich děti, kteří se ocitli v nepříznivé sociální situaci spojené s péčí o zdraví. Dle odhadu pracovníků se z 80 % jedná o Romy, údaj však není sledován.

Na úrovni celostátních projektů byl v roce 2018 přijat k realizaci projekt financovaný z rozpočtu Evropské unie, s názvem *Zvýšení dostupnosti a vytvoření možností zdravotní péče pro osoby bez domova*. Projekt je zaměřen na zlepšení dostupnosti zdravotních služeb pro osoby bez přístřeší a osoby ztrátou přístřeší ohrožené v blízkosti sociálně vyloučených lokalit měst ČR nad 100 tis. obyvatel. Realizace projektu byla zahájena 1. 11. 2018 s termínem trvání do 29. 6. 2021.

Dále byla ve sledovaném roce schválena také realizace projektu Státního zdravotního ústavu s názvem *Efektivní podpora zdraví osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením*, jehož cílem je zlepšení rozhodování ve prospěch zdraví u osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením a sociálně vyloučených ve věku 15-65 let, a tím zlepšení životního stylu. V rámci projektu by mělo dojít k vytvoření tzv. Regionálních center podpory zdraví, prostřednictvím kterých budou realizovány motivační programy, vzdělávání cílové skupiny apod.

V roce 2018 byla také zřízena *Koordinační pracovní skupina Ministerstva práce a sociálních věcí a Ministerstva zdravotnictví ČR*. Pracovní skupina by se měla zaměřit na nastavení služeb na sociálně-zdravotním pomezí a zajištění péče, podpory a pomoci pro osoby, které potřebují tyto služby (týká se i romské menšiny). Jejím cílem je vytvoření tezí systémových změn, jak legislativního, tak i nelegislativního charakteru, pro vytvoření podmínek pro kvalitní a efektivní fungování služeb na sociálně-zdravotním pomezí s cílem zajištění jejich dostupnosti na území České republiky.

3.5. Romská kultura, jazyk a dějiny

Romská kultura a jazyk jsou systematicky podporovány prostřednictvím dotačních programů administrovaných Úřadem vlády ČR, MŠMT a Ministerstvem kultury, které jsou explicitně určeny na podporu romské kultury a jazyka nebo obecně na aktivity příslušníků národnostních menšin (viz 2.2 Financování romské integrace).

Romská kultura je nedílnou součástí kultury české a jako taková by měla být vnímána i většinovou společností. Zviditelňování romské kultury může fungovat jako přechodový můstek mezi Romy a většinovou společností, kteří často specifika romské kultury neznají nebo je znát nechťejí. Aktivity pořádané na podporu romské kultury zároveň mohou pomoci samotným Romům a pomoci jim ke své sebeidentifikaci a přihlášení se k romským kořenům.

Podpora romské kultury je významná zejména na regionální úrovni. Především neziskové organizace jsou v této oblasti činné a pořádají nejrůznější kulturní akce. Asi nejčastější kulturně-emanipační aktivitou bývají oslavy Mezinárodního dne Romů. Svátek připadá na 8. dubna a v České republice je oslavován přibližně od roku 2001.⁴⁹ Dlouhodobě tak oslavy otevírají možnost prezentace romské kultury na nejvyšší úrovni a seznamování se s romskou historií a tradicemi. Oslavy Mezinárodního dne Romů proběhly v roce 2018 téměř ve všech krajích (viz tabulka 8). V České republice však stále neexistují jednotné oslavy uvedeného svátku a jejich charakter a program se regionálně i místně liší.

Přehled akcí na podporu romské kultury, jazyka a historie zobrazuje tabulka 8, kde je zachycen výčet akcí uvedených ve Zprávách o stavu romské menšiny v krajích. Seznam

⁴⁹ Na lokálních úrovních probíhaly oslavy Mezinárodního dne Romů už před rokem 2001.

akcí však není zcela jistě konečný. Další akce jsou pořádány nestátními neziskovými organizacemi a dalšími institucemi a nemusí být krajskému koordinátorovi známy.

Tabulka 8 Přehled nejvýznamnějších kulturních akcí, na kterých byla prezentována romská kultura

kraj	místo realizace	pořadatel	název akce
hl. m. Praha	Praha	ARA ART, z.s.	Mezinárodní den Romů
	Praha	Slovo 21, z.s.	Světový romský festival 2018
Jihočeský	Strakonice	František Bartoš	Romský festival
	Písek	Michal Demeter	Romský festival
Jihomoravský	Břeclav	IQ Roma servis, z.s.	Oslavy Mezinárodního dne Romů v Břeclavi
	Břeclav	IQ Roma servis, z.s.	Stužkování stromu dobrých sousedských vztahů
	Hodonín	Romia CZ ve spolupráci s Domem Kultury	Česko-slovenská Miss Roma 2018
	Brno	Společenství Romů na Moravě	Django Fest 17. ročník
Karlovarský	Dobrá Voda	Český západ, o.p.s.	Den Romů
	Sokolov	Výbor pro menšiny	Den národnostních menšin včetně romské
	Kraslice a okolí	Klub Aktiv, ČvT	Příměstský tábor tradic
	Hřebený	B.Loos, ČvT	Fotbalem pro rozvoj
	Vintířov	Khamoro o.p.s.	Khamoro cup
	NZDM Chodov	Khamoro o.p.s.	Přednáška patologie s R.Bangou
Královéhradecký	Hořice	ROS-klub Hořice	Festival romských souborů a skupin
Liberecký	Nový Bor	Rodina v centru, z.ú.	Mezinárodní den Romů
	Mimoň	LAMPA, z.s.	Mezinárodní den Romů
	Ralsko	Město Ralsko	Mezinárodní den Romů
	Tanvald	RAW, z. s.	Přehlídka romských kapel
	Liberec	Komunitní středisko Kontakt Liberec, p. o.	Letní festival cizinců a národnostních menšin „Liberec – jedno město pro všechny“
	Česká Lípa	LAMPA, z.s., Lumen vitae, z.s.	Taneční
	Tanvald	RAW, z. s.	festival
Moravskoslezský	Český Těšín	Kulturní a společenské středisko „Střelnice“	Představení národností
	Frýdek-Místek	SMFM, odbor sociálních služeb	Akce k Mezinárodnímu dni Romů
	Karviná	Lácho Lav, Sdružení Romů Severní Moravy, statutární město Karviná	Mezinárodní den Romů 2018
	Karviná	Sdružení Romů Severní Moravy	19. ročník Karvinský romský festival
	Karviná	Sdružení Romů Severní Moravy	Romská kuchyně
	Nový Jičín	Cikne Čhave	Mezinárodní den Romů 2018 v Novém Jičíně

	Opava	EUROTOPIA.CZ, o.p.s.	Mezinárodní den Romů
	Opava	EUROTOPIA.CZ, o.p.s.	Všichni máme šanci
	Opava	EUROTOPIA.CZ, o.p.s.	Ukaž,co umíš
	Orlová	Orlová	XII. ročník Festivalu národnostních kultur
	Rýmařov	Společenství Romů na Moravě	Romfest
	Ostrava	Hnutí romských studentů, Asociace romských podnikatelů a spolků	Den Romů
	Ostrava	SPOLEČNĚ-JEKHETANE, o. p. s.	Setkání vzájemného porozumění
Olomoucký	Olomouc	Společenství Romů na Moravě	Mezinárodní den Romů
	Olomouc	Společenství Romů na Moravě	Romano Gili
	Svatý Kopeček	Charita Olomouc	Romská pouť 2018
	Hranice	DDM Hranice	Terne čercheňa
Pardubický	Vysoké Mýto, Chrudim, Luže	Miret, Česká filharmonie	Vystoupení Čhavorenge s Českou filhramonií
Plzeňský	Stříbro	Romodrom o.p.s.	Den Romů
	Plzeň	Milan Mikulič	Dětský karneval
	Stříbro	RomanoNet, o.p.s.; Romodrom o.p.s.	Hurá do školy
	Stříbro	RomanoNet, o.p.s.;	Me Džav a So Tu
	Plzeň	Milan Mikulič	Dětský karneval
	Stříbro	Manushe	Neviditelná síla
Středočeský	Mladá Boleslav	Ernest Dančo	Romský festival
Ústecký	Ústí nad Labem	fyzické osoby	5. ročník romského charitativního plesu
	Ústí nad Labem	Výbor pro národnostní menšiny Zastupitelstva Ústeckého kraje	Barevný region
	Trmice	Romano jasnica, spolek	Různobarevný festival
	Ústecký kraj	neziskové organizace, základní školy	Oslava Mezinárodního dne Romů
Vysočina	Jihlava	OCH Jihlava - Erko	Amen Khelas 2018
Zlínský	Rožnov pod Radhoštěm	Demokratická aliance Romů ČR	24. ročník Romská píseň
	Vsetín	Dživ Lačes z.s.	Talent Zlínského kraje

Zdroj: Zprávy o stavu romské menšiny v krajích a hl. m. Praze za rok 2018

Významnou úlohu ve zviditelňování romské kultury hraje také Muzeum romské kultury, příspěvková organizace, kterému je dále věnována samostatná kapitola. Mezi další velmi významné kulturní akce patřil v roce 2018 také světový festival Khamoro, který je

každoročně pořádán organizací Slovo 21, z.s. v Praze a pěvecký projekt organizace MIRET s názvem Čhavorenge.

Světový festival Khamoro

Jak již bylo řečeno, světoznámý festival romské kultury pořádá každoročně organizace Slovo 21, z.s. za podpory mnoha dalších partnerů z řad státních institucí i mediálních. V roce 2018 proběhl již 20. ročník festivalu, pro jehož účely se dle informací organizace zformovalo několik hudebních uskupení, která připravila produkci speciálně pro účely Khamora. V rámci festivalu vystoupili například světoví mistři gypsy jazzu, kytaristé Stochelo Rosenberg, Angelo Debarre a Tchavolo Schmitt. Tito tři umělci se v historii hudby potkali na společném pódiu pouze jednou a to Carnegie Hall v New Yorku. Kytaristy doplnili také virtuózní akordeonista Ludovic Beier a kontrabasista Noah Schäfer. Další hudební uskupení pak sestavil Milan Kroka pod názvem All-star českých kapel, v němž vystoupili houslista Viliam Didiáš, akordeonista Mário Bihári či zpěvačka Simona Šenkyová. Na koncertech tradiční romské hudby vystoupili také výběry nejlepších muzikantů z Maďarska pod názvem Etno Rom & Friends a ruská formace umělců působících v rámci divadla Romen nazvaná Podkova Schastya. V rámci doprovodného programu se uskutečnily tři výstavy, divadelní představení a filmová projekce. Pokračovala také přehlídka romské literatury Gavoro, která byla poprvé uvedena v roce 2017. V rámci přehlídky se konal například komponovaný večer Obrazy romského života či představení Romské pohádky pro žáky základních škol.

Podle vyjádření organizátorů festivalu: *„Jubilejní ročník festivalu Khamoro byl největším a nejúspěšnějším ročníkem ze všech dosavadních ročníků a obdržel velmi pozitivní zpětnou vazbu ze strany veřejnosti (z řad umělců, hudebníků, partnerů, účinkujících a návštěvníků festivalu atd.). Festival byl veřejností hodnocen jako nejlepší ročník za posledních 20 let. Taktéž ze strany médií byl o festival projevem obrovský zájem, o čemž svědčí nadprůměrný počet mediálních výstupů v tisku, v rozhlasu, televizi, v internetových zpravodajstvích, na sociálních sítích atd.“*

Světový festival Khamoro byl v roce 2018 spolufinancován z rozpočtu Ministerstva kultury, hl. m. Prahy a další veřejných i soukromých zdrojů.

Kompletní informace o festivalu jsou dostupné na webových stránkách <https://www.khamoro.cz/cs/>.

Pěvecký sbor ČHAVORENGE

Stočlenný pěvecký soubor romských dětí ČHAVORENGE založila v roce 2011 Ida Kellarová z řad vybraných talentovaných romských dětí a mládeže i absolventů uměleckých táborů pořádaných o.s. MIRET. Sbor se věnuje původní romské tvorbě, kterou vytvořil zejména romský skladatel, kytarista, zpěvák a pedagog Desiderius Dužda, který společně s profesionálními umělci doprovází sbor na koncertech. V rámci proběhlých koncertů v roce 2018 spolupracoval sbor se smyčcovými orchestry, filharmoniiemi aj. Koncerty probíhaly po celé České republice, přičemž byly završeny sérií koncertů členů sboru, České filharmonie a hostů v Sukově síni Rudolfiny v Praze na podzim 2018.⁵⁰

Kromě zmíněných uměleckých kulturních aktivit je nutné zmínit také aktivity Výboru pro odškodnění romského holocaustu v ČR, z. s. Organizace prostřednictvím pokračujícího projektu putovní výstavy s názvem „Zaniklý svět“ prezentoval na území Ústeckého kraje kopie archiválií nacistických koncentračních táborů, které na panelech výstavy jsou konfrontovány se vzácnými fotografiemi života původních českých kočovných Romů a Sintů. Součástí projektu byly také přednášky na školách. Výbor pro odškodnění romského holocaustu v ČR, z. s. je zároveň hlavním pořadatelem pietních akcí v místech bývalého

⁵⁰ Dostupné na: <http://www.miret.cz/cz/default.aspx>

tzv. cikánského tábora v Letech u Písku (viz Dějiny Romů a správa pietních míst romského holocaustu).

3.5.1. Romský jazyk, jeho výuka a podpora

Mezi kulturně emancipační témata patří také podpora romštiny a její výuky na školách v České republice. Romština patří v České republice mezi jazyky chráněné mezinárodním dokumentem Evropská charta regionálních či menšinových jazyků. Na podporu implementace mezinárodního dokumentu je zaměřen dotační program Úřadu vlády ČR (viz 2.2. Financování romské integrace).

Výuka romštiny, stejně jako v předchozích letech, probíhala podle údajů MŠMT nadále na 3 vysokých školách, 2 SŠ a 1 ZŠ. V případě výuky romštiny na VŠ se údaje poskytnuté MŠMT týkají především výuky romistiky, jako vzdělávacího oboru. Jediným pracovištěm, kde se romistika vyučuje v rámci samostatného studijního oboru zůstává Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze. Na dalších pracovištích je pak romistika vyučována v rámci jiných studijních oborů. Romština je dále jako volitelný předmět nabízena v rámci studia na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity a v rámci Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy je nabízen předmět Integrace Romů. Přehled vysokých škol, kde jsou vyučovány předměty týkající se romistiky, romštiny apod. zobrazuje tabulka 9.

Tabulka 9 Přehled vysokých škol, na kterých jsou vyučovány předměty týkající se romistiky a romštiny

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy	Středoevropská studia: Romistika
Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity	Romština jako volitelný předmět otevřený pro studenty libovolného oboru
Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy	Předmět Integrace Romů ve studijním oboru Speciální pedagogika
Filozofická fakulta Univerzity Pardubice	Romistika a romština v nabídce Katedry sociální a kulturní antropologie
Filozofická fakulta Ostravské univerzity	Základy romologických studií (celoživotní vzdělávání)

Na úrovni SŠ probíhala v roce 2018, stejně jako v předchozích letech, výuka romského jazyka a romistiky na Střední odborné škole managementu a práva, s.r.o., v Jihlavě, kde se vyučuje romský jazyk a romské dějiny v rozsahu 1 hodiny týdně, a na Střední zdravotnické škole v Českém Krumlově. I na dále je možné složit státní jazykovou zkoušku z romštiny na Jazykové škole s právem státní jazykové zkoušky hlavního města Prahy, kde je ovšem zájem o ní stále nižší.

Na úrovni základního školství zůstává ZŠ Floriána Bayera v Kopřivnici stále jedinou základní školou, kde se vyučuje romský jazyk, a to v rámci předmětu Multikulturní výchova. Podle Zprávy Výboru expertů předkládané Výboru ministrů Rady Evropy k plnění Evropské charty regionálních či menšinových jazyků: „Mnoho rodičů si ve shodě s převládajícím přesvědčením i s častým názorem pedagogů myslí, že češtině se romské děti nejlépe naučí v prostředí, v němž se bude mluvit výhradně česky. Výbor odborníků zjistil i případy, kdy pedagogicko-psychologičtí poradci romským žákům doporučovali, aby romštinu nepoužívali, pokud se chtějí naučit správně česky. Romsky mluvících učitelů a pedagogických asistentů je stále nedostatek.“⁵¹

I přesto, že je podpora systematického vyučování romštiny stále neukotvená a v důsledku toho i nedostatečná, v tradičních romských komunitách zůstává romština běžným komunikačním nástrojem. Problém postupné ztráty znalosti romštiny tak zůstává spíše problémem větších měst, kde jsou Romové více rozptýleni mezi většinovou společností.

⁵¹ Dostupné na: https://www.vlada.cz:8443/assets/ppov/rnm/dokumenty/mezinarodni-dokumenty/Preklad_CJ_MINLANG_2018_25-4th-Eval-Rpt-Czech-Rep_FINAL.pdf

Naopak tam, kde je romština hlavním komunikačním jazykem, zůstává problémem nedostatečná výuka češtiny, jako cizího jazyka, což může komplikovat úspěšný start ve vzdělávání romských žáků.

Podpora výuky romštiny probíhá také ze strany nestátních neziskových organizací. Příkladem může být organizace Nová škola, o.p.s., která vyučuje romštinu, nebo kurzy romštiny pro děti organizace Amaro suno - feder dživipen, z.s., kterých se v roce 2018 pravidelně účastnilo cca 18 dětí. Aktivity na podporu čtení a psaní v romštině a zároveň pochopení různorodé jazykové kompetence v romštině u romských žáků realizovala v rámci seminářů určených pro pedagogy a pedagogické pracovníky organizace KHER, z.s. Všechny uvedené organizace byly zároveň podpořeny dotací z rozpočtu Úřadu vlády ČR.

Jako podporu romského jazyka, ale i podporu kultury, lze vnímat také vydávání časopisů a publikací v romštině. I v roce 2018 pokračovalo vydávání tiskoviny novinového formátu s názvem *Romano hangos*. Dále pak lze zmínit měsíčník *Romano Vodí*, měsíčník pro mládež *Kereka* nebo almanach *Romano džaniben*, který vychází 2x ročně. V rámci dotačního programu Podpora implementace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků je vydávání publikací v romštině také podporováno, proto i v roce 2018 bylo podpořeno, mimo jiné, např. vydání dvojjazyčné, česko-romské knihy Ilony Ferkové *Ještě jedno, Lído! Kaštánkovy příběhy z herny* (De mek jekh, Lído! Kaštankuskre vakeribena andale herňa), která zároveň vyšla i jako e-kniha.

Romština je podporována také v rámci národnostně menšinového rozhlasového vysílání. V roce 2018 byl dvakrát týdně (po 15 minutách) a jednou týdně (55 min) vysílán na Českém rozhlasu pořad *O ROMA VAKEREN*, což je publicisticko-kulturně-společenský magazín, který se vysílá částečně v romštině, ale jinak v češtině. Jednotlivé díly magazínu je možné přehrát také zpětně z on-line archivu Českého rozhlasu.

Podle doporučení Výboru expertů plynoucí z výše uvedené Zprávy k plnění Evropské charty regionálních či menšinových jazyků, by měla Česká republika nadále usilovat o možnost zavedení romštiny do hlavního vzdělávacího proudu, a to ve spolupráci s mluvčími romštiny. Dále pak by měla Česká republika⁵²:

- pokračovat v opatřeních na zvyšování povědomí o přínosech podpory romštiny;
- ve spolupráci s mluvčími romštiny vytvářet příhodné podmínky k jejímu užívání ve veřejném životě a přijmout k tomu vhodná opatření;
- pokračovat v opatřeních na odstranění neopodstatněného rozlišování, vylučování, omezování nebo upřednostňování ve vztahu k používání romského jazyka;
- podporovat začlenění úcty, porozumění a tolerance vůči romskému jazyku do cílů výchovy a vzdělávání a činnosti veřejných sdělovacích prostředků;
- přijmout opatření ke zvýšení podílu zastoupení romštiny v rozhlasovém a televizním vysílání;
- zohledňovat potřeby a přání skupin, které romský jazyk užívají.

3.5.2. Dějiny Romů a správa pietních míst romského holocaustu

Dějiny Romů v České republice stále zůstávají ne příliš veřejnosti známou oblastí. I proto někteří romští aktivisté, jak již bylo dříve uvedeno, volají po změně rámcových vzdělávacích programů pro základní školy, do kterých by byly dějiny Romů a kultura začleněny v rámci vyučovacích předmětů.

V minulých letech Zprávy o stavu romské menšiny kontinuálně informovaly o stavu vykopení velkovýkrmny prasat, která se nacházela na území bývalého tzv. cikánského tábora v Letech u Písku. Proces výkupu areálu byl, po podepsání kupní smlouvy mezi

⁵² Dostupné na: https://www.vlada.cz:8443/assets/ppov/rnm/dokumenty/mezinarodni-dokumenty/Preklad_CJ_MINLANG_2018_25-4th-Eval-Rpt-Czech-Rep_FINAL.pdf

ředitelkou Muzea romské kultury (organizace je státem pověřena hospodařit s nově nabytým státním majetkem) a místopředsdou představenstva AGPI, a.s., dovršen na začátku roku 2018, kdy byly uvolněny prostředky na výkup objektu.⁵³ V průběhu roku 2018 uspořádalo Muzeum romské kultury několik veřejných setkání nad budoucí podobou místa. V průběhu roku 2019 by poté mělo dojít k vyhlášení architektonické soutěže týkající se budoucí podoby památníku. V prostorách velkovýkrmny již začaly přípravné práce na demolici objektu a na prodeji nepotřebných objektů a technologií. Areál a jeho okolí bylo vyčištěno od náletových dřevin, prostor původního tábora byl vyčištěn a připraven pro nadcházející archeologický výzkum, byly zdokumentovány a zaměřeny jednotlivé budovy vepřína. Od listopadu 2018 probíhají práce také na výběrových řízeních na demolici a archeologický výzkum místa.

V současné chvíli se na území bývalého tzv. cikánského tábora nachází místnost informačního centra, kde je veřejnosti dostupná stálá výstava informující o místě bývalého tzv. cikánského tábora. Zároveň se zde nachází výstava s názvem Genocida Romů, která návštěvníky informuje o širších souvislostech existence tábora v kontextu tehdejší nacistické politiky.

Od 1. ledna 2018 se navíc Muzeum romské kultury stalo oficiálním správcem památníku obětí romského holocaustu v Letech u Písku a také správcem památníku v Hodoníně u Kunštátu. I zde se v době druhé světové války nacházel tzv. cikánský tábor, kde byli soustředěni Romové pro další deportaci do koncentračního tábora v Osvětimi. Muzeum romské kultury, jako nový správce památníku, započalo v lednu 2018 práci na realizaci nedokončené expozice. Její zpřístupnění a zároveň otevření celého areálu veřejnosti je plánováno na srpen roku 2019. Dne 18. srpna 2018 byl celý areál poprvé (byť zatím jen dočasně) zpřístupněn veřejnosti při příležitosti konání tradičního pietního aktu.

Na obou pietních místech jsou zároveň každoročně pořádány připomínky romského holocaustu, jejichž hlavním organizátorem je Muzeum romské kultury. Na tradiční pietní akci v Letech u Písku se navíc velkým dílem podílí již zmiňovaný Výbor pro odškodnění romského holocaustu v ČR, z. s. V roce 2018 navštívilo památník obětí holocaustu v Letech u Písku přes 10.000 návštěvníků.

Lety u Písku a Hodonín u Kunštátu nejsou jedinými místy, kde byli Romové v době druhé světové války koncentrováni. Např. na území Libereckého kraje se v době Protektorátu Čechy a Morava nacházelo několik internačních, zajateckých, nebo pracovních táborů. Dle vyjádření krajského koordinátora pro romské záležitosti v Libereckém kraji:

„Celkem v Liberci existovaly čtyři romské internační tábory. První vznikl u rochlického lomu pod Královým Hájem v roce 1939. Z tábora u Kunratické ulice, vybudovaného v roce 1941 byli Romové transportováni do koncentračních táborů Osvětim, Buchenwald a Ravensbrück.

V blízkém okolí Liberce bylo celkem pět klasických koncentračních táborů - dva v Chrastavě, v Rychnově u Jablonce, v Rýnovicích a ve Smržovce. Ve všech těchto táborech byli vězňeni nejen Romové, ale i Židé, povstalci z Varšavského povstání, nebo zajatci z Francie, Itálie i Ruska.

Nutno dodat, že tyto německé lágry se ale také využily krátce po válce v době takzvaného divokého odsunu.“

K uvedeným událostem Asociace romských představitelů Libereckého kraje, z.s. uctila v roce 2018 památku sedmi dětí, které se staly oběťmi romského holocaustu. Na jejich památku aktivisté vztyčili na místě bývalého lágru (zatačka Kunratické ulice v Liberci) sedm křížů. Dále pak byla v listopadu 2018 uspořádána vzpomínková akce u příležitosti pietní vzpomínky na hrůzy Křišťálové noci v Liberci z 9. na 10. listopadu 1938.

⁵³ V části 2.2. Financování romské integrace je uvedena výše finančních prostředků, které byly z rozpočtové kapitoly Ministerstva kultury na výkup areálu uvolněny.

Předseda Výboru pro odškodnění romského holocaustu v ČR, z. s., který je zároveň předsedou Pracovní skupiny pro odškodnění Romů zřízené při Radě vlády pro záležitosti romské menšiny, sdělil, že další výzvou v oblasti dějin Romů a romského holocaustu zvláště, zůstává nedořešená možnost odškodnění obětí romského holocaustu a jejich rodin. Konkrétně by měla být zahájena majetková kompenzace za zabavený majetek Romů během druhé světové války. Předseda Pracovní skupiny pro odškodnění Romů a zároveň člen Rady vlády pro záležitosti romské menšiny konkrétně k tématu dodává:

„První normy, na jejichž základě mohly protektorátní a okupační úřady zabavovat majetek Romů a Sintů, byly přijaty v roce 1942. Jednalo se jednak o vládní nařízení „o preventivním potírání zločinností“ z března a nařízení „o potírání cikánského zlořádu z července tohoto roku“.

Přesto, že podle ústavních dekretů prezidenta republiky o obnovení právního pořádku z 09.08.1944 byly prohlášeny normy vydané v době nesvobody (od 30. 9. 1939 do 4. 5. 1945) za neplatné a nebyly považovány za součást čs. právního řádu a protiromské předpisy byly tímto způsobem zrušeny, původním českým Romům a Sintům jejich majetek zabavený v době nacismu nebyl nikdy vrácen ani žádným způsobem nahrazen na rozdíl od již proběhlých majetkových kompenzací majetků Židů. Jednalo se především o vězně protektorátních tzv. cikánských táborů Lety u Písku a Hodoníněk u Kunštátu a dále o jednotlivce z řad těch, kteří byli do koncentračního tábora v Osvětimi deportováni přímo ze svých domovů.

Žijící bývalí vězňové KT z řad původních českých Romů a Sintů a pozůstalí po obětech s podporou občanských členů Rady vlády pro záležitosti romské menšiny vnímají průběh odškodňovacích a kompenzačních procesů ve vztahu k nim za projev velkého ponížení. Opět se cítí být občany nižší kategorie.

Vzhledem k historickým skutečnostem vztahu protektorátu a okupačních úřadů k tradičním českým Romům a Sintům ze strany vlád Spolkové republiky Německo a České republiky očekávají, že se k romským obětem nacizmu zachovají stejně, jako se oprávněně chovají k židovským obětem.“

3.5.3. Muzeum romské kultury, příspěvková organizace

Muzeum romské kultury (dále jen „MRK“) je příspěvkovou organizací Ministerstva kultury. Jedná se o nejvýznamnější instituci ve výzkumné, dokumentační a sociálně edukační oblasti týkající se romské menšiny. Sídlo Muzea romské kultury je v Brně, ovšem s převzetím správy památníků v Letech u Písku a v Hodoníně u Kunštátu došlo k posunu v činnosti a významu muzea, a to jak z hlediska geografického, kdy MRK už nepůsobí pouze v Brně, ale i na jiných místech České republiky, tak i z hlediska činnosti, která se tím více posouvá k uchování památky obětí holocaustu.

Vzhledem k rozšířené činnosti MRK se v budoucnu předpokládá i otevření jeho pobočky v Praze. Zde by mělo být vybudováno Centrum Romů a Sintů, které by se mělo soustředit na medializaci činnosti MRK a věnovat se zejména tématu romského holocaustu. Centrum Romů a Sintů by mělo být vybudováno za podpory finančních prostředků z Norských fondů.

MRK při své činnosti také spolupracuje s několika zahraničními organizacemi, zejména pak organizacemi RomArchive / Digitální archiv Romů a Sintů Berlín (Německo) a International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA).

Za svou činnost získalo MRK v roce 2018 také několik ocenění. V lednu 2018 fotograf MRK Mgr. Adam Holubovský převzal první cenu za kolekci svých muzejně dokumentačních snímků v soutěži Musaion Photo, kterou každoročně pořádá Moravské zemské muzeum. V dubnu

2018 pak MRK v Madridu převzalo cenu Instituto de Cultura Gitana za působení muzea v oblasti romské kultury, oblasti výtvarného umění. V červenci 2018 pak vyhrál hlavní cenu Černý Janek na 21. ročníku festivalu muzejního filmu v Uherském Brodě – MUSAIONfilm 2018 dokument videodokumentaristky MRK MgA. Anny Babjárové s názvem Andrej Pešta: O fotki, který je doprovodným filmem k aktuální přechodné výstavě MRK. Za stejný film MRK ke konci roku 2018 obdrželo první místo v kategorii nejlepší český film na festivalu dokumentární tvorby Etnofilm Čadca.

Výstavní činnost MRK

V MRK je umístěna stálá expozice s názvem Příběh Romů/Le Romengero drom, která přibližuje dějiny Romů od jejich předků ve starověké Indii, přes příchod Romů do Evropy v 11. století, až po události druhé světové války a současnost. Vedle toho organizovalo MRK v roce 2018 řadu dočasných výstav v prostorách jiných institucí. Přehled dočasných výstav realizovaných MRK zobrazuje tabulka 10.

Tabulka 10 Přehled dočasných výstav v roce 2018 pořádaných MRK

Název výstavy	Místo realizace
Vesmír je černý / O kosmos hino kalo	Místodržitelský palác Moravské galerie v Brně
Bez nenávisti?	MRK
Miranda – romský holocaust	sídlo Veřejné ochránkyně práv v Brně
Andrej Pešta: Mire sveti / Světy Andreje Pešty	MRK

Kromě uvedených dočasných výstav realizovalo MRK také řadu muzejních výpůjček. Příkladem mohou být putovní výstavy zapůjčené k oslavám Mezinárodních dnů Romů organizací IQ Roma servis, z.s. nebo EUROTOPIA CZ, o.p.s. Výstavní exponáty byly také propůjčeny na den otevřených dveří Ministerstva kultury nebo pro potřeby workshopu s názvem Živé památky II Technického muzea Brno.

Výzkumná a dokumentační činnost MRK

V roce 2018 se MRK soustředilo zejména na dokumentaci okolností založení Svazu Cikánů-Romů v ČSR a Zvazu Cigánov-Rómov v SSR a společensko-politickou angažovanost Romů a snahy o založení romské organizace v poválečném Československu vůbec. Dále pak také na fotografickou tvorbu dosud prvního známého romského fotografa na území ČSSR Andreje Pešty a oblast romské hudby (v souvislosti s přípravnou fází plánované výstavy Lavutara – cestami romských muzikantů a jejich písní). V roce 2018 také pokračoval výzkum v oblasti holocaustu Romů a výtvarného umění.

Vzdělávací a lektorská činnost MRK

MRK v roce 2018 realizovalo 157 vzdělávacích programů zaměřených na kulturu a dějiny Romů v několika variantách (pro školní skupiny od žáků mateřských škol až po vysokoškolské studenty a prounejrůznější zájmové útvary). Program určený pro žáky a studenty byl doplněn o informace o romském holocaustu, obrazu Romů v médiích aj.

MRK navíc ve spolupráci s Židovským muzeem v Praze (brněnská pobočka), realizovalo speciální program zaměřený na holocaust a druhou světovou válku.

V roce 2018 MRK také realizovalo akreditovanou letní školu pro učitele. Kurz byl připraven ve spolupráci s Institutem Tereziánské iniciativy a Romeou, o.p.s. V rámci třídenního semináře byli účastníci seznámeni s odbornými pracovníky muzea, muzejní pedagožkou i externími lektory. Byla také realizována veřejnosti přístupná beseda s Petrem Torákem, členem Rady vlády pro záležitosti romské menšiny a promítání filmu Stíny romského holocaustu s navazující besedou s jeho autorkou Renatou Berkyovou. Pedagogové v rámci semináře dále navštívili památník romského holocaustu v Hodoníně u Kunštátu, kde měli účastníci možnost být přítomni pietnímu shromáždění k uctění památky romských obětí holocaustu.

MRK poskytuje také sociálně-edukační činnosti především v oblasti individuálního doučování romských dětí. Doučování zajišťuje koordinátorka projektu, tři mentorky a celkem 67

dobrovolníků a 19 studentů Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity. Efektivita doučování je podpořena komunikací se všemi aktéry vzdělávacího procesu, kterou má na starosti mentor. Ke zkvalitňování programu přispívá i systematická práce s doučujícími dobrovolníky a podpora 4 expertních doučujících. V prvním pololetí roku 2018 docházelo na doučování celkem 81 dětí, z toho 31 vícekrát týdně, v druhém pololetí roku 2018 docházelo na individuální doučování celkem 69 dětí a 28 dětí docházelo intenzivněji.

Pro romské, ale i ostatní, děti byl v roce 2018 nabízen kulturně vzdělávací program v rámci Dětského muzejního volnočasového klubu. Nabídka dětského muzejního klubu čítá pravidelné odpolední kroužky a nepravidelné víkendové akce. Většinu aktivit v klubu zajišťují mentoři a dobrovolníci pod vedením muzejní lektorky. V roce 2018 měly děti možnost pravidelně navštěvovat výtvarný kroužek a kroužek romských tanců. Vyvrcholením letních aktivit byl týdenní letní tábor, kterého se zúčastnilo 25 romských dětí.

Publikační činnost

V roce 2018 publikovalo MRK knihu s názvem *Aby bylo i s námi počítáno. Společensko-politická angažovanost Romů a snahy o založení romské organizace v poválečném Československu* autorem H. Sadílkové, D. Slačka a M. Závodské.

Kniha je koncipována jako výběrová pramenná edice, kdy v první části obsahuje výkladové odborné texty jednotlivých autorů věnující se pramenům a literatuře k založení Svazu Cikánů-Romů, poválečné sebeorganizaci a angažovanosti Romů v Československu a možnostem a limitům sebeorganizačních a aktivistických snah, jež jsou doplněny unikátními historickými fotografiemi. Druhá část publikace je edicí dvanácti vybraných archivních pramenů z archivních institucí v České republice a na Slovensku, které jsou opatřeny obsáhlým edičním a poznámkovým aparátem. Otištěné prameny i výkladové texty přibližují aktivismus a společensko-politickou participaci Romů a pokusy o založení celostátní romské organizace v období let 1948–1968/9.

Dále byl publikován již tradiční *Bulletin Muzea romské kultury 26/201*, který vychází od roku 2014 jako odborný romistický časopis s příspěvky procházejícími recenzním řízením.

Další aktivity MRK pro odbornou i laickou veřejnost

MRK se v roce 2018 zapojilo do celorepublikových oslav 100. výročí republiky, a to konkrétně přípravou publikace *Aby bylo i s námi počítáno a dále pak* uspořádáním komponovaného večera *Romové a 1968* a veřejnou debatou *Romové a stát*, kdy na brněnské Staré radnici v reprezentačním sále za aktivní účasti veřejné ochránkyně práv Anny Šabatové došlo k předání Ceny MRK za rok 2018 Davidu Tišerovi a proběhla velmi podnětná veřejná diskuse s romskými i neromskými odborníky/panelisty týkající se diskuse nad uplynulým stoletím republiky a vizí dobrého soužití Romů a většinové společnosti.

Dále byly organizovány další akce, které shrnuje tabulka 11.

Tabulka 11 Aktivity pro veřejnost pořádané MRK v roce 2018

Datum konání	Název akce
07.03.	Pietní akt – připomínka obětí genocidy Romů v období druhé světové války u příležitosti 75. výročí zahájení transportů evropských Romů do vyhlazovacího koncentračního tábora Auschwitz II-Birkenau.
08.-13.04.	Týden romské kultury
12. 04.	Jom ha-šoa
19.05.	Brněnská muzejní noc
07.06.	Romové a 1968
26.07.	Cikánské melodie života
11.10	Beseda s fotografy dokumentujícími romskou tematiku

07.11.	Moderovaná beseda s fotografy Jindřichem Štreitem, Karlem Tûmou a Lucií Sekerkovou
--------	--

Závěr a hlavní zjištění za rok 2018

Zpráva byla zpracována na základě podkladů dodaných jednotlivými krajskými úřady, díky čemuž bylo možné popsat situaci i na nižších úrovních politik romské integrace, a také na základě názorů Národní romské platformy, které byly formulovány jednotlivými jejími účastníky.“ Krajští koordinátoři a další zpracovatelé podkladů pro tuto Zprávu však i v roce 2018 naráželi na problém nedostatku etnických dat, zvláště pak u informací o Romech, kteří jsou do většinové společnosti integrováni a nevyužívají sociální a další podpůrné služby. Zpráva tak v mnoha ohledech reflektuje spíše situaci Romů, kteří podpůrné služby využívají a může tak působit, že všichni Romové jsou příjemci podpůrné pomoci. Samozřejmě tomu tak není, pouze v současné době neexistují možnosti, jak na základě dostupných zdrojů reflektovat situaci všech Romů v České republice.

Ze Zprávy vyplývá, že mezi většinovou společností a Romy stále panují napjaté vztahy, což dokládají jak výzkumy organizace FRA, tak výzkumy veřejného mínění Centra pro veřejné mínění. Napjaté vztahy mezi většinovou společností a Romy mohou být způsobené jak předsudečným jednáním ze strany části Romů vůči členům většinové společnosti, **tak i předsudečným jednáním části většinové společnosti vůči Romům, což může vyústit až v násilí mířené explicitně vůči Romům, které je souhrnně označováno jako anticiganismus.** Právě téma anticiganismu je v současné době jednou ze stěžejních oblastí zájmu mezinárodních organizací i orgánů České republiky, a uvedené téma by mělo být reflektováno i v navazující Strategii romské integrace po roce 2020.

Z pohledu institucionálního zabezpečení romské integrace nedošlo v roce 2018 oproti předchozím rokům k žádné významné změně. Kritická zůstává situace v oblasti zabezpečení výkonu práv příslušníků romské komunity a integraci příslušníků romské komunity do společnosti v ORP. Vzhledem k tomu, že zákon nestanovuje povinnost ORP zřídit pozici romského poradce, je často tato agenda svěřena do gesce celého odboru či oddělení obecního úřadu, případně je k účelu splnění zákonné povinnosti určena osoba, které je vyčleněna část úvazku (průměrně 0,22) na řešení romské problematiky. Ze Zpráv o stavu romské menšiny v kraji vyplývá, že hlavní bariérou pro zřízení funkce romského poradce zůstává nesystematické financování pozice a její neukotvenost v zákoně. Tím, že ORP stále nezřizují pozice romského poradce je narušena hierarchie institucionálního zabezpečení romské integrace, kdy krajští koordinátoři nemají koho metodicky vést a naopak terénní pracovníci v lokalitách se nemají při své činnosti na koho obracet. V tomto ohledu je situace kritická zejména v Karlovarském a Ústeckém kraji (viz 2.1. Institucionální zabezpečení romské integrace). **Problém neukotvenosti pozice romského poradce je hlavní výzvou pro Úřad vlády ČR, který by měl iniciovat explicitní ukotvení pozice romského poradce v zákoně.**

V jednotlivých tematických okruzích politik romské integrace zůstává situace kritická zejména v oblasti bydlení. Tento problém se však netýká pouze Romů, ale i dalších osob ohrožených sociálním vyloučením či osob pohybujících se na hranici chudoby.⁵⁴ **Hlavním problémem zůstává nedostupnost bydlení pro Romy (například z důvodů předsudků, zadluženosti, neexistence dostupného bydlení v daném místě, existence opatření obecné povahy v souvislosti s výplatou doplatku na bydlení, absence legislativní úpravy dostupného bydlení a dalších).** V roce 2018 několik obcí pilotně testovalo programy sociálního bydlení na základě principů Housing First. Z evaluační zprávy projektu realizovaného v Brně vyplývá, že program má velmi pozitivní výsledky, a to nejen ve vztahu k bydlení, ale celkovému zlepšení životní situace osob zapojených do programu. Právě tento program by mohl být dobrým návodem i pro další obce, jak se sociálním bydlením v obci pracovat. Další možností pro obce bude využití finančních prostředků Státního fondu rozvoje bydlení na pořízení

⁵⁴ Skupiny osob, které mohou být znevýhodněny v přístupu k bydlení definuje např. Strategie sociálního začleňování 2014 – 2020. Dostupné na: https://www.mpsv.cz/files/clanky/17082/strategie_soc_zaclenovani_2014-20.pdf

sociálních a dostupných bytů a sociálních, smíšených a dostupných domů, jejichž využití vláda ČR na začátku roku 2019 schválila. Dopad nařízení vlády ČR však bude k dispozici až v budoucích letech.

Dalším kritickým zjištěním je stále rostoucí zadluženost Romů, případně exekuce. Z dostupných informací vyplývá, že s problémem zadluženosti se potýká mnohem více Romů než osob z většinové populace, což může dokládat také mapa exekucí z roku 2017⁵⁵, podle které je situace kritická zejména v krajích Ústeckém a Karlovarském, ve kterých je zároveň sledován nejvyšší výskyt sociálně vyloučených lokalit (100 % ORP v krajích má na svém území alespoň 1 sociálně vyloučenou lokalitu).

K zachování a dalšímu rozvoji romské kultury a jazyka přispívá systematická dotační podpora Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstva kultury, Úřadu vlády ČR, ale i krajů a obcí. Romská kultura a jazyk nicméně zůstává pro většinovou společnost stále relativně neznámou oblastí. **Jednou z možností, jak s romskou kulturou seznámit i většinovou společnost je začlenit informace o romské kultuře a romských dějinách do vzdělávacích plánů základních a středních škol.** Tento požadavek je opakovaně vznášen i členy Rady vlády pro záležitosti romské menšiny, přičemž Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy přislíbilo tuto diskuzi v rámci revize rámcových vzdělávacích programů otevřít. **Další výzvou zůstává rozšíření výuky romštiny na základních a středních školách.** Dlouhodobě je sledován úpadek zájmu o výuku romštiny jako menšinového jazyka a mladá generace, především ve větších městech, tak zcela ztrácí kontakt se svým mateřským jazykem. Některé romské děti však naopak zažívají potíže při adaptaci na českojazyčné prostředí a problematice by měla být věnována zvýšená pozornost. Pozitivně by výuku těchto dětí mohli ovlivnit například romští učitelé, kteří by byli nápomocni při odstraňování jazykové bariéry.

⁵⁵ Dostupné na: <http://mapaexekuci.cz/index.php/mapa-2/>

Příloha 1 Seznam romských a proromských NNO působící v krajích

název organizace	územní působnost	zaměření
Jihomoravský kraj		
DRROM - romské středisko	Brno	Terénní práce, prevence ztráty bydlení, dluhové poradenství, zdravotně soc. pomoc, nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, asistence obětem a pachatelům trestné činnosti, soc. aktivizační služby, komplexní práce s rodinou a pěstouny, kontaktní centrum, zaměstnanost, předškolní příprava dětí
IQ Roma servis, z.s.	Brno, Vyškov, Břeclav	Podpora rodičovských kompetencí, program pro pěstouny, pomoc v nepříznivé soc. situaci (hledání bydlení, zaměstnání, zadluženost), nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, podpora vzdělávacích a karierních úspěchů studentů středních škol (Gendalos), předškolní příprava dětí
Armáda spásy	Brno	Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež (ul. Körnerová Dživipen), noclehárna, prevence bezdomovectví
RATOLEST Brno, z.s.	Brno	Nízkoprahový klub Pavlač (ul. Vranovská 4)
Teen Challenge	Brno	Dětské centrum – předškolní příprava Doučování
Romské středisko Hodonín, z.s.	Hodonín	
ROMIA.CZ	Hodonín	
Poradna pro občanství/ Občanská a lidská práva, z.s.	ORP Vyškov	SAS pro rodiny s dětmi
Společnost Podané ruce o.p.s.	ORP Vyškov	Terénní programy
Společenství Romů na Moravě Romano jekhtaniben pre Morava	Brno, Hodonín	Sociální služby, volnočasové aktivity, kultura
Centrum Společného zájmu	Jihomoravský	Volnočasové aktivity, sociální služby
Asociace společenství Romů ČR	Jihomoravský	Volnočasové aktivity, kultura, vzdělávací činnost
Jihočeský		
CEROK, z.s.	Písek	Volnočasové aktivity
"Aver drom-Jiná cesta Větřní"	Větřní	Volnočasové aktivity
Salesiánské středisko mládeže – dům dětí a mládeže České Budějovice	České Budějovice	KC Máj, volnočasové aktivity, NZDM
o.s. Láčho lav	Větřní	Volnočasové aktivity, doučování
KoCeRo – komunitní centrum rovnost o.p.s.	Český Krumlov	Terénní program, NZDM, KC, volnočasové aktivity
NADĚJE	Písek	Terénní práce, NZDM, volnočasové aktivity
Městská charita České Budějovice	České Budějovice	NZDM Jiloro, V.I.P., volnočasové aktivity, poradenství
Diecézní charita České Budějovice	České Budějovice	Šatník, poradenství, terénní program
Rybka, o.p.s.	Týn N/Vlt.	Ubytování, předškolní výchova, volnočasové aktivity, poradenství
Oblastní charita Vimperk	Vimperk	Poradenství, volnočasové aktivity, poradenství

Koníček, o.p.s.	České Budějovice	Podporované zaměstnání, terénní program, poradenství
SPOLEK ROMŮ - ORIENT	Český Krumlov	tanec, volnočasové aktivity, hudba, sport
Královéhradecký		
Výbor pro odškodnění romského holocaustu v České republice	Hořice	
ROMOS-romské občanské sdružení	Hořice	
ROS-klub	Hořice	
Aufori, o.p.s	Královéhradecký kraj	Osoby ohrožené či zasažené chudobou
„Čhavengre jilo“	Kostelec nad Orlicí	Zajišťuje doučování dětí a další volnočasové aktivity pro děti
Salinger, z.s.	Královéhradecký kraj	Rodiny s dětmi
OPS dluhová poradna	Náchod, Kostelec nad Orlicí, Hradec Králové, Jičín	Osoby v tíživé životní situaci
OD5K10	Rychnov nad Kněžnou	Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
Centrum Orion, z.s.	Rychnov nad Kněžnou	Poskytuje aktivizační služby pro rodiny s dětmi
Začít spolu z.s.	Broumov	Sociální služba – NZDM a SAS, romské tradice a jazyk
Džas Dureder Dživipnaha	Broumov	Celoroční pravidelná sportovní činnost mládeže a osob se zdravotním postižením
Centrum sociálních služeb Naděje Broumov	Broumov	Sociální služba – SAS a odborné sociální poradenství
Romské komunitní centrum Náchod	Náchod	Využití volného času dětí
Dokořán, z.s.	Náchod	Sociálně-aktivizační služby
Diakonie ČCE, středisko Milíčův dům	Jaroměř	Sociální služba – SAS
Vysočina		
Diecézní charita Brno, Oblastní charita Jihlava - Erko	Jihlava	Podpora při začleňování dětí a mládeže, především z romského etnika, které jsou ohroženy společensky nežádoucími jevy
Diecézní charita Brno, Oblastní charita Jihlava - Klubíčko	Jihlava	Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi
Diecézní charita Brno, Oblastní charita Jihlava - Klíček	Jihlava	Neformální předškolní klub
Diecézní charita Brno, Oblastní charita Jihlava – Terénní programy Sovy	Kraj Vysočina	Pomoc osobám ohrožených sociálním vyloučením
DIOD Jihlava	Jihlava	Pohybová a taneční představení, využití ke vzdělávání a dalším činnostem pro širokou veřejnost
Diecézní charita Brno, Oblastní charita Jihlava – Ambrela	Třebíč	Komunitní centrum pro mládež
Občanská poradna Třebíč	Třebíčsko	Odborné
Sociální služby města Žďár nad Sázavou	Žďár nad Sázavou	Nízkoprahové zařízení, volnočasová a pedagogická činnost, kulturní a sportovní aktivity
Karlovarský		

Khamoro o.p.s.	Sokolovsko, kraj	TP, NZDM, doučování, politická a občanská angažovanost v rámci emancipace Romů
KSK centrum o.p.s.	Karlovarsko, kraj	TP, OP, SASRD, sportovní aktivity
Rada romských organizací, z.s.	Město Cheb	Kultura, sport, emancipace
Člověk v tísní o.p.s.	Karlovarský kraj	TP, volný čas dětí, doučování, poradna, předškolní klub Kereka
KOTEC o.p.s.	Chebsko, Ašsko	TP, NZDM
Pomoc v nouzi, o.p.s.	Sokolovsko	Azylové domy, sociální firma
Světlo z.s.	Karlovarsko	TP, NZDM
Český Západ, o.p.s.	Tepelsko, Toužimsko	TP, NZDM, zaměstnávání
Křesťanské sdružení Sintů a Romů	Cheb, Rotava	Evangelizace, práce s mládeží
Liberecký		
Člověk v tísní, o. p.s.	Liberecký kraj	Sociální služby
Občanské sdružení D. R. A. K. z.s.	Liberec, Tanvald	Sociální služby
Diakonie ČCE - středisko v Jablonci nad Nisou	Jablonec nad Nisou, Frýdlant	Sociální služby
Farní charita Česká Lípa	Česká Lípa, Nový Bor	Sociální služby, bydlení, sociální podnik
MAJÁK o.p.s.	Liberec, Hrádek nad Nisou, Nové Město pod Smrkem	Sociální služby
Most k naději, z.s.	Liberecký kraj	Sociální služby
NADĚJE	Liberec, Jablonec nad Nisou, Železnobrodsko	Sociální služby
LAMPA, z.s.	Mimoň - Ralsko	Sociální služby, volnočasové a sportovní aktivity
Romodrom o.p.s.	Liberec, Tanvald	Sociální služby
Oblastní charita Most	Tanvald, Ralsko, Osečná, Mimoň, Zákupy	Sociální služby
Rodina v centru, z.ú.	Nový Bor, Cvikov	Sociální služby, předškolní výchova dluhová poradna, vzdělávání
Komunitní středisko Kontakt Liberec	Liberec	Volnočasové aktivity
zapsaný spolek "Liberecké fórum"	Liberec	Volnočasové aktivity
Amaro suno – feder dživipen, z.s.	Arnoltice	Volnočasové aktivity
Tosara z.s.	Ralsko	Volnočasové aktivity
Občanské sdružení Česká Lípa	Česká Lípa	Volnočasové aktivity
BACHTALE z.s.	Mimoň	Lidská práva, dětská skupina
Romany art workshop z.s.	Tanvald	Volnočasové aktivity, komunitní práce, vzdělávání
Občanské sdružení AVER	Liberec	Sportovní aktivity
Pomoc pod jednou střešou z.s.	Velké Hamry	Komunitní aktivity
Nadační fond Pomoc v nouzi Liberecko	Liberecko	Sociální pomoc
Educa Roma, z.s.	Liberecký kraj	Vzdělávací aktivity

DUHA Liberec o.p.s.	Liberec	Volnočasové aktivity
Spolek Romů v Semilech, pěstujících Romských i slovenský folklor	Semily	Volnočasové aktivity, kultura
GYPSY LEGEND z.s.	Hrádek nad Nisou	Volnočasové aktivity
Lumen vitae, z.s.	Česká Lípa	Volnočasové aktivity
Asociace romských představitelů Libereckého kraje, z.s.	Liberecký kraj	Lidská práva a osvětové akce
Romský křesťanský sbor Nevo dživipen	Nové Město pod Smrkem	Kultura
SANREPO, o.p.s.	Jablonné v Podještědí	Sociální služby
Romská hospodářská rada ČR	celorepubliková	Emancipace, zaměstnanost
Romská demokratická strana ČR	celorepubliková	Politická činnost
ROMA TANVALD z.s.	Mikroregion Tanvaldsko	Komunitní práce
HCB 3000,o.s.	Liberec	Zaměstnanost
Gipsy Bor Band	Nový Bor	Kultura
Česko-romské občanské sdružení	celorepubliková	Politická činnost
Fortuna in natura, z.s.	Česká Lípa	Komunitní aktivity
Olomoucký		
Společenství Romů na Moravě	Olomouc, Pěnčín	Práce s dětmi, kultura, sociální služby
Demokratická aliance Romů ČR z.s.	Prostějovsko	Volnočasové aktivity, sport, kultura
“IMPERIO o.s.”	Přerov	Kulturní aktivity, prevence drog. závislostí
Život a Světlo, z.s.	Olomouc	Péče o duchovní růst, práce s dětmi, pořádání společenských akcí
Moravská brána, z.s.	Lipník nad Bečvou	Uchování romské kultury, multikulturní aktivity, vzdělávání pedagogů
ROMSKÉ ŽENY A PŘÁTELE	Olomouc	Práce s dětmi, zaměstnanost
Romodrom, o.p.s.	Olomoucký kraj	Podpora bydlení
SPOLEČNĚ–JEKHETANE, o.p.s.	ORP Šumperk	Služby soc. prevence, předškolní příprava, komunitní práce v Hanušovicích
ESTER z.s.	Mikroregion Javornicko a Žulovsko	SAS, TP, azylové bydlení
Darmoděj z.ú.	ORP Jeseník	SAS, TP, NZDM
FELIX FILII, z.s	Olomoucký kraj	Aktivizace, výchova, vzdělávání, volnočasové aktivity
Společnost Podané ruce o.p.s.	Olomoucký kraj	NZDM Olomouc, Zábřeh, Hanušovice, podpora bydlení, TP
Člověk v tísní, o.p.s	ORP Přerov, Prostějov, Olomouc, Jeseník, Hranice, Konice	SASRD, TP, protidluhové poradenství
DROM, romské středisko, p.o.	Olomouc, ORP Prostějov, ORP Jeseník	Zdravotně- sociální pomoc
PONTIS Šumperk o. p. s.	Šumperk	Rachot – nízkoprahové zařízení pro děti a mládež.

Město Šumperk	Šumperk	Volnočasová aktivita pro děti ohrožené sociálním vyloučením.
Moravskoslezský		
Občanské sdružení romských dětí	Český Těšín	
Spolek přátel Romů	Český Těšín	Komunikace a spolupráce s většinovou společností, boj proti diskriminaci a rasismu
Charita Frýdek-Místek (Pramínek)	Frýdek-Místek	Volnočasové aktivity
Renarkon, o.p.s.	Český Těšín, Frýdek-Místek, Frýdlant nad Ostravicí, Třinec, Jablunkov, Vítkov, Budišov nad Budišovkou, Černá ve Slezsku, Bohumín, Hlučín, Ostrava	Protidrogový program, služby následné péče
Charita Frýdek-Místek (Rebel)	Frýdek-Místek	Terénní program, volnočasové aktivity
Přátelé Lipiny, z.s.	Frýdek-Místek	Aktivity komunitního charakteru
Spolek Tulipán	Horní Suchá	Odborné sociální poradenství
Sociální služby města Havířova	Havířov	Odborné sociální poradenství, terénní programy
Církevní středisko volného času sv. Dona Boska	Havířov	Volnočasové aktivity
Občanské sdružení Sdružení Romů Severní Moravy z.s.	Karviná	Vzdělávací, osvětové, volnočasové, kulturní a společenské akce, realizace projektů na vzdělávání a zaměstnanost Romů
Lácho lav	Karviná	Sociální poradenství, volnočasové aktivity pro celé rodiny, děti a mládež
21. přední hlídka Royal Rangers, Apoštolská církev – sbor Karviná	Karviná	Systematická práce s romskými dětmi a mládeží ze sociálně vyloučených lokalit, volnočasové aktivity
Cikne Čhave	Nový Jičín	Propojení romské kultury s kulturou majoritní společnosti
Dživipen, o.p.s.	Opava	Rekvalifikační programy
EUROTOPIA.CZ, o.p.s.	Opava, Hlučín	Nízkoprahový klub, SAS, dluhové poradenství
Elim Opava, o.p.s.	Opava, Krnov, Bruntál	Nízkoprahový klub, SAS, krizová pomoc
Spolu pro rodinu, z. s.	Opava, Ostrava	Sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi
Vzájemné soužití o.p.s.	Ostrava (zejména Slezská Ostrava, dílčí projekty mají působnost na území celého města)	Poskytovatel sociálních služeb (TP, SASRD, NZDM, OP) a dalších aktivit (např. vzdělávací projekt, projekt na podporu zaměstnanosti)
SPOLEČNĚ-JEKHETANE, o.p.s.	Ostrava (zj. Přívoz, Moravská Ostrava, Poruba)	Poskytovatel sociálních služeb (TP, SASRD, NZDM, OP) a dalších aktivit

CENTROM z.s.	Ostrava-Radvanice, Vítkovice	Poskytovatel sociálních služeb (TP, SASRD, NZDM) a dalších aktivit (zj. v oblasti bydlení s doprovodným sociálním programem)
Bílý nosorožec, o.p.s.	Ostrava-Mariánské Hory a Hulváky	Poskytovatel sociálních služeb (SASRD) a dalších aktivit (např. předškolní klub, sekundární prevence)
S.T.O.P., z.s.	Ostrava	Dobrovolnická organizace zaměřující se na doučování dětí ze sociokulturně znevýhodněného prostředí
Salesiáni Dona Bosca	Ostrava	Volnočasové aktivity s dětmi ze sociálně vyloučených lokalit a příprava dětí do školy v terénu tzv. oratoř na ulici
Armáda spásy v ČR	Ostrava (zejména obvody Moravská Ostrava a Přívoz a Poruba)	Poskytovatel sociálních služeb (TP-prevence bezdomovectví, NZDM)
Sociofactor s.r.o.	Ostrava	Výzkumná a vzdělávací organizace, která realizovala mimo jiné rekvalifikační kurzy zaměřené na cílovou skupinu Romů ze SVL
Poradna pro občanství, Občanská a lidská práva, o.p.s.	Prokešovo náměstí 3, 702 00 Ostrava	Poskytovatel sociálních služeb (SASRD, TP) a dalších aktivit
Diecézní charita ostravsko-opavská	Ostrava-Kunčičky, Muglinov	Poskytovatel sociálních služeb (SASRD, NZDM, OP) a dalších aktivit (např. předškolní klub)
Charita Ostrava	Ostrava	Poskytovatel sociálních služeb (NZDM, startovací byty)
Beleza Ostrava o.s.	Ostrava-Poruba	Zajišťuje vzdělávací a volnočasové aktivity pro romské děti a mládež, realizuje předškolní klub
Centrum sociálních služeb Ostrava, o.p.s.	Ostrava	Poskytovatel sociálních služeb (SASRD, DPC, AD) a dalších aktivit (např. předškolní klub, sociální bydlení)
Romipen, z.s.	Ostrava	Zájmový spolek, který se snaží zejména pomoci Romům v oblasti bydlení.
HFA - Helping for all z.s.	Ostrava	Organizace vznikla v roce 2018, zaměřuje se na zaměstnávání, pracovní veletrhy, sociální podnikání. Akcentace romské otázky.
Hnutí romských studentů, z. s.	Ostrava	Podpora romských studentů
Asociace Romských Rodičů z.s.	Ostrava	Zájmový spolek, který se snaží na dobrovolnické bázi motivovat romské rodiče, aby své zkušenosti v oblasti vzdělávání dětí předali dalším zástupcům romské komunity
Awen Amenca z.s.	Ostrava	Organizátoři romských komunit v Ostravě ve věci rovného přístupu romských dětí ke kvalitnímu vzdělávání
Komunitní centrum pro děti a mládež, SRNM	Rýmařov	Podpora a předcházení socio-patologických jevů u dětí a mládeže ohrožené soc. vyloučením
Lači melodia le Romenge, z.s.	Třinec	Kulturní, umělecké společenské, edukační a propagační aktivity.
Bunkr, o. p. s.	Třinec	Komunitní centrum Borek
Pardubický		
Šance pro Tebe, z.s.	Chrudimsko, Vysoké Mýto,	Předškolka, doučování, NZDM, SAS
Bonanza Vendolí, z.ú.	Svitavsko, Moravskotřebovsko	NZDM, SAS pro rodiny s dětmi, vzdělávací činnost

SKP-CENTRUM, o.p.s.	Ústí nad Orlicí, Vysoké Mýto, Pardubice	Terénní práce v SVL, NZDM, nízkoprahové denní centrum, azylové domy
Oblastní Charita Pardubice	Luže, Pardubice	Komunitní práce, rodinné centrum
ABATAB, spolek pro péči o rodinu	Pardubický kraj	Sanace rodiny
Naděje, pobočka Česká Třebová	Sídlíště Borek	Soc. práce- terénní programy, správcovské služby, NZDM
Dům dětí a mládeže Kamarád	Česká Třebová	Vzdělávací služby
Farní Charita Litomyšl	ORP Litomyšl+ Česká Třebová	SAS pro rodiny s dětmi
SVĚTÉLKO z.s.	Vysoké Mýto	Kulturní a vzdělávací akce
Naděje o.s.	Litomyšl	NZDM
Centrum volného času	Město Moravská Třebová	Primární poradenství s následnou pomocí vyřešit problém
Mateřské centrum Rosa	Česká Třebová	Vzdělávací služby
Amalthea z.s.	Pardubický kraj (Pardubice, Chrudimsko)	SAS pro rodiny s dětmi, Sanace rodiny, poradenství v oblasti NRP
Oblastní Charita Ústí nad Orlicí	Okres Ústí nad Orlicí	SAS pro rodiny s dětmi, Sanace rodiny, občanská poradna
Oblastní Charita Přelouč	Přelouč	Podpora rodiny, Jakub klub, Podpora pro pěstouny
Multikulturní centrum	Pardubice	Volno časový klub pro děti, mládež a dospělé; práce s romskou komunitou
Centrum J. J. Pestalozziho	Chrudim, Pardubice,Svitavy	Dluhová poradna, krizové centrum, Azylový dům, nízkoprahové zařízení, sociální rehabilitace
Farní Charita	Chrudim	Sociální poradenství, dobrovolnické centrum, osobní asistence, pečovatelská služba, ošetřovatelská služba
Archa, středisko výchovné péče pro děti a mládež	Chrudim	Poradenství, diagnostika, terapie, podpůrné vedení
SOPRE CR o.p.s.	Chrudim	Noclehárna, nízkoprahové denní centrum, SAS, služby pro rodiny s dětmi
Romodrom o.p.s.	Pardubický kraj	Terénní programy, odborné sociální poradenství
Spolu	DD Holice	Sociálně aktivizační služba, odchod dětí z dětského zařízení
Šance	Svitavy	Nízkoprahové denní centrum, noclehárna, azylový dům
Český červený kříž	Svitavy	Ošatní středisko
Rodinné centrum Srdíčko - Kamin	Ústí nad Orlicí	NZDM
Romská rada	Pardubice	
Plzeňský		
Blízký souseď, z.s.	Plzeň	Volnočasové aktivity
Roma Plzňatar, z.s.	Plzeň	Volnočasové aktivity
Romodrom o.p.s.	Stříbro, Semněvice	Sociální programy, oblast dalšího vzdělávání
Člověk v tísni, o.p.s.	Semněvice, Stříbro Plzeň	Terénní programy, odborné sociální poradenství

KOTEC o.p.s.	Stříbro, Tachov	Terénní programy, centrum podpory rodiny
Sdružení Romů a národnostních menšin Plzeňského kraje	Plzeňský kraj	Integrace, asistence, vzdělávání a zaměstnání
Naděje	Plzeň	Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, sociálně aktivizační služby pro děti a mládež
Salesiánské středisko mládeže	Plzeň	Sociálně aktivizační služby pro děti a mládež
Ponton, z.s.	Plzeň	Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, terénní program
SPOLEČNOST TADY A TEĎ, o.p.s.	Plzeň	Sociálně aktivizační služby pro děti a mládež, terénní program
Domus	Tachov	Centrum pro rodinu
Diakonie ČCE středisko Západní Čechy	Plzeň, Rokycany, Domažlice, Dobřany, Klatovy, Chotěšov, Stod	Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, terénní program, sociálně aktivizační služby pro děti a mládež
hl. m. Praha		
Romodrom o.p.s.	hl. m. Praha	Osoby v obtížné sociální situaci
Athinganoi	hl. m. Praha	Podpora vzdělávání
R – Mosty, z.s.	hl. m. Praha	Pomoc při hledání bydlení
Člověk v tísní, o.p.s.	hl.m. Praha	Aktivity zaměřené na děti
ARBESAČKY, z.s.	Praha 5	Práce s romskými dětmi
Buči z.s.	celorepubliková	Zaměstnanost, kultura
Naděje	hl. m. Praha	Dospělí, rodiny,
Centru sociálních služeb	hl. m. Praha	Noclehárny, azylové domy, terénní program
Armáda spásy	hl. m. Praha	Sociální služby, nácvikové bydlení
Fokus Praha		Asistence pro psychicky nemocné
Sananim z.ú.		Pomoc závislým
Cikne Čhave	celorepubliková	aktivity pro děti, mládež a dospělé, doučování
Dům dětí a mládeže Praha 3 - Ulita	Praha 3	Terénní problémy, nízkoprahová zařízení, pro děti a mládež
JAHODA, z.ú.	Praha 14	Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
Naděje	hl. m. Praha	Podpora sociální práce pro občany, tréninkové bydlení
Nová škola,o.p.s.	hl. m. Praha	Vzdělávání, vedení k multikulturní toleranci
Občanská poradna pro Prahu	hl. m. Praha	Sociální poradenství
Progressive o.p.s.	celorepubliková	Osoby ohrožené závislosti na návykových látkách
R - Mosty, z.s.	celorepublikové	Sociální poradenství, volnočasové aktivity, azylový dům
ROMEA, o.p.s.	celorepubliková	Medializace, vzdělávání, lidská práva
Romodrom o.p.s.	celorepubliková	Terénní sociální program, služby pro matky s dětmi, vězeňský program, nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, předškolka
RomPraha, z.s.	celorepubliková	Spolupráce s DNM o.p.s. přednášky, doučování, konzultace se studenty SŠ a VŠ, preventivní programy
Sdružení pro tradice národnostních menšin z.s.	celorepubliková	Aktivity národnostních menšin
SCOP Praha 5 – KC Praha 5	Praha 5	NZDM volnočasové aktivity, doučování

Slovo 21, z.s.	celorepubliková	Festival Khamoro, vzdělávací aktivity, kulturní aktivity, zaměstnanost, výuka cizích jazyků
SPOLEČNOU CESTOU z.s.	hl. m. Praha	Azylové domy, odborné poradenství, sociální aktivizační služby pro rodiny
Spolek pro mimoškolní aktivity PALAESTRA	celorepublikové	Sportovní aktivity – Box, výchova talentů
Středisko prevence a léčby drogových záležitostí DROP IN, o.p.s.	celorepubliková	Terénní programy
Střep - České centrum pro sanaci rodiny, z.ú.	celorepubliková	Soc. aktivizační služby pro matky s dětmi
Teen Challenge International	celorepubliková	Semináře, centra dětí a mládeže, podpora sociální práce, klub pro nejmenší
SP Český Most s.r.o.	Praha 14	Komunitní centrum
Plechárna	Praha 14	Komunitní centrum
Člověk v tísni, o.p.s.	celorepubliková	Doučování
Sdružení na pomoc dětem s handicapem	Praha 14	Volnočasové aktivity, doučování
Středočeský		
Sdružení občanského porozumění	Nymburk	Kulturní a volnočasové aktivity
Centrum sociálních služeb	Lysá nad Labem	Kulturní a volnočasové aktivity
Člověk v tísni, o.p.s. pobočka Kladno	Kladno	Vzdělávání a volnočasové aktivity
Farní charita Kralupy nad Vltavou	Kralupy nad Vltavou	Kulturní a volnočasové aktivity
Oblastní charita Kutná Hora	Kutná Hora	Kulturní a volnočasové aktivity
Srdce dětem z. s.	Rakovník	Kulturní a volnočasové aktivity
Prostor plus o.p.s.	Kolín	Kulturní a volnočasové aktivity
Romodrom o.p.s.	Slaný	Volnočasové aktivity
Farní charita Beroun	Beroun	Volnočasové aktivity
LUMA MB, z. s.	Mladá Boleslav	Medializace
Romské srdce	Benátky nad Jizerou	Kulturní a volnočasové aktivity
Od kořenů z.s.	Kutná Hora	Rodiny s dětmi
Ústecký		
Cinka, z.s.	Děčín	Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež a terénní programy
Indigo Děčín, z.s.	Děčín	Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež a terénní programy
Romano jasnica, spolek	Trmice, Louny, Štětí, Krupka	Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, terénní programy
SPOLEČNÝ ŽIVOT	Litvínov	Terénní programy
Dům romské kultury	Most	Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
Člověk v tísni, o.p.s.	Ústí nad Labem, Chomutov, Bílina	Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, terénní programy, předškolní kluby a další
Zlínský		

Argo, Společnost dobré vůle Zlín, z.s.	Holešov, Kroměříž, Uherský Ostroh, Uherský Brod, Valašské Meziříčí, Zlín	Terénní sociální práce, domovnictví
Charita Holešov	Holešov	Převážně romská mládež
Charita Valašské Meziříčí	ORP Valašské Meziříčí	Služby prevence
AGARTA z.s.	Vsetín	Terénní programy, kontaktní centrum
Azylový dům pro ženy a matky s dětmi, o.p.s.	Vsetín	SAS pro rodiny s dětmi, azylové bydlení
Diakonie ČCE – středisko Vsetín	Vsetínsko	SAS pro rodiny s dětmi; kulturně-společ.aktivity na podporu integrace
Diakonie ČCE – středisko Vsetín	Vsetín	NZDM
Dživ Lačes z.s.	Vsetín	Organizace volnočasových aktivit pro děti a mládež, kult.-společ. akce na podporu integrace
Elim Vsetín, o.p.s.	Vsetín	Terénní programy, azylové bydlení, soc.rehabilitace
Charita Vsetín	Vsetín	NZDM
NA CESTĚ, z.s.	Vsetín	Terénní programy, NZDM
spolek Pod křídly	Vsetín	Dům na půl cesty
TSP org.složka města Vsetín	Vsetín	Terénní programy
VKCI Vsetín,o.p.s.	Vsetín	Občanská poradna
Sdružení dětí a mládeže Romů ČR	Zlín	Pořádání výstav
SKLÁDANKA, z.s	Zlín	Programy pro osoby s mentálním postižením (převážně) – Romové prakticky ne

Příloha 2 Projekty podpořené z dotačních titulů Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy

Podpora integrace romské menšiny

Příjemce dotace	Název projektu	Poskytnutá dotace (v Kč)
S.T.O.P., z.s.	Podpora vzdělávání romských žáků a studentů 2018	995.720
OD5K10, z. s.	Spolu v Centru 5KA 7	125.000
Amaro suno - feder dživipen, z.s.	Volnočasový klub v roce 2018	301.000
Středisko ROSA, z. s.	Hrajeme si a učíme se spolu	81.740
Společnost Podané ruce o.p.s.	ROMANODROM - volnočasové aktivity	250.000
Oblastní charita Most	Učíme se učit prostřednictvím metody Grunnlaget	428.966
IQ Roma servis, z.s.	Gendalos - nejsi v tom sám!	531.012
Charita Valašské Meziříčí	Most mezi dítětem, školou a rodiči	226.000
R - Mosty, z.s.	Metodická a informační podpora pedagogických pracovníků, kteří se setkávají se sociokulturními a jazykovými specifiky romských žáků	344.800
Muzeum romské kultury	Společně za vzděláním	71.000
Romano jasnica, spolek	Předškolní centrum Šneček v Trmicích	686.908
SPOLEČNĚ-JEKHETANE, o.p.s.	Rovný start 2018	220.940
Centrum společného zájmu, z.s.	Doučování dětí z vyloučených lokalit - Spolu to zvládneme	109.200
Slovo 21, z. s.	DŽA DUREDER 2018	619.580
Salesiánské středisko mládeže - dům dětí a mládeže České Budějovice	Pedagogické programy Salesiánského střediska mládeže - DDM České Budějovice	168.840
Mateřská škola Orlová-Lutyně K. Dvořáčka 1228 okres Karviná, příspěvková organizace	Hrajeme si všichni spolu	128.100
Bílý nosorožec, o.p.s.	Společně do školky 2018	613.000
Základní škola Budišov nad Budišovkou, okres Opava, příspěvková organizace	Máš na to!	96.600
KoCeRo - komunitní centrum Rovnost o.p.s.	Na barvách duhy	398.000
ROMEIA, o.p.s.	Romský mentor 2018 – integrace romských dětí realizací volnočasových aktivit	332.470
Salesiánské středisko Štěpána Trochty - dům dětí a mládeže	Učíme se V.	162.750
Šance pro Tebe, z.s.	Předškolní příprava a včasná péče na Chrudimsku - pokračující projekt	600.000
Kleja, z.s.	Předškolní centrum Klíček	607.920
Bunkr, o.p.s.	Odpoledne nap(i)lno	100.000
R - Mosty, z.s.	Volnočasové aktivity v Klubu R-Mosty	204.000
Romodrom o.p.s.	Centrum pro podporu rodičovských kompetencí	524.787
Základní škola Ústí nad Labem, Školní náměstí 100/5, příspěvková organizace	Předlice sobě 13	358.700
Oblastní charita Šluknov	Ambrelka – předškolní centrum pro děti a rodiče	775.100
Tosara, z.s.	Předškolní vzdělávání pro děti ze sociálně znevýhodněného prostředí ve Slaném	579.892

Kostka Krásná Lípa, p.o.	Klub Včelka 2018	464.530
Městská charita České Budějovice	Učíme se po škole	520.416
Liberecké fórum, zapsaný spolek	BEZ VZDĚLÁNÍ NENÍ BUDOUCNOST	492.250
Oblastní charita Pardubice	Žádoucí vzdělávací zázemí pro romské děti a rodiče	130.885
EUROTOPIA.CZ, o.p.s.	Můžeme jít dál	101.500
Aufori, o.p.s.	Učí (se) celá rodina - terénní pedagogická práce v ohrožených rodinách	448.394

Příloha 3 Projekty podpořené z dotačních titulů Ministerstva kultury

Podpora integrace příslušníků romské menšiny

Příjemce dotace	Název projektu	Poskytnutá dotace (v Kč)
ARA ART, z. s., Praha	ARA FEST 2018	33.000
	Oslavy Mezinárodního dne Romů 2018	50.000
Demokratická aliance Romů v ČR z. s., Valašské Meziříčí	Romská píseň 2018	115.000
Drom, romské středisko, Brno	Pojď se bavit s námi	215.000
Hudební společnost Úštěk – musikgesellschaft Auscha, Úštěk	Světová premiéra kompozice Kolomana Poláka/“Mám strach, že Osvienčin ještě žije...”	50.000
Charita Olomouc	Romská pouť 2018	31.000
Cheiron T, o. p. s., Tábor	Zníť čistým tónem	70.000
IQ Roma servis, z. s., Brno	Týden romské kultury v Brně 2018	9.225
KoCeRo - Komunitní centrum Rovnost o. p. s., Český Krumlov	Amaro dživipen	42.500
	Rozdáváme radost a pomáháme	38.000
Lampa, z. s., Mimoň	Kale Jakha – IV. ročník	45.000
MIRET, z. s., Bystré	Čhavoreng 2018	130.000
Oblastní charita Pardubice	Podpora romské hudební, pěvecké a taneční skupiny Loly Růža	34.089
Oblastní charita Ústí nad Labem	Rotahufest XI.	28.000
Ponton, z. s., Plzeň	Miro Suno	13.616
R-Mosty, z. s., Praha	Bašaven čhavale! - součást volnočasových aktivit Nízkoprahového klubu R-Mosty	135.000
Romano jasnica, spolek, Trmice	14. Různobarevný festival	115.000
Romea, o. p. s., Praha 3	Dokumentace romské kultury a její trvalé zpřístupnění široké veřejnosti v roce 2018	200.000
Romodrom o. p. s., Praha 1	Miri gili	69.000
Sdružení Petrov, z. s., Brno	Taneční kroužek Romano čhava	28.000
Společenství Romů na Moravě Romano jekhetaniben pre Morava, Brno	Kulturní aktivity SRNM Olomouc	70.000
	Django Fest 17. ročník	52.000
SPOLEČNĚ-JEKHETANE, o. p. s., Ostrava	Setkání vzájemného porozumění	75.000
Spolek ProART, Brno	Současný tanec pro Romy a „neromy“ na ProArt Festivalu 2018	40.000
Tělocvičná jednota Sokol Jihlava	Rozpravy	44.000
tranzit.cz, Praha 2	Knihovna Romafuturismo – Diskusní a přednáškový program	100.000
Výbor pro odškodnění romského holocaustu, Hořice	Kulturní program při pietním aktu na místě KP Lety 2018	27.000
Vzájemné soužití o. p. s., Ostrava	Zrcadlo poznání	29.815
Zapsaný spolek „Liberecké fórum“, Liberec	7. ročník hudebního festivalu národnostních menšin	65.000

Příloha 4 Projekty podpořené z dotačních titulů Úřadu vlády ČR.

Podpora koordinátorů pro romské záležitosti

Příjemce dotace	Poskytnutá dotace (v Kč)
Olomoucký kraj	435.940
Jihomoravský kraj	400.000
Liberecký kraj	450.000
Ústecký kraj	500.000
Pardubický kraj	450.000
Plzeňský kraj	375.000
Moravskoslezský kraj	465.300
Zlínský kraj	499.968
Kraj Vysočina	447.618
Karlovarský kraj	300.000
Středočeský kraj	450.000
Královéhradecký kraj	250.000
Jihočeský kraj	499.979

Podpora terénní práce

Příjemce dotace	Název projektu	Přidělená dotace (v Kč)
Městská část Praha 14	Terénní práce na Praze 14	600.000
Obec Vrbátky	Terénní práce v obci Vrbátky v roce 2018	209.999
Město Česká Lípa	Podpora terénní práce pro rok 2018	236.600
Statutární město Chomutov	Terénní práce v Chomutově 2018	1.191.829
Město Znojmo	Romský terénní pracovník 2018	224.100
Město Písek	Podpora terénní práce Písek 2018	300.000
Město Hranice	Podpora TP v romské komunitě na Hranicku pro rok 2018	230.000
Město Krásná Lípa	AMARI - Terénní programy 2018	300.000
Město Vysoké Mýto	Terénní práce ve vyloučených vysokomýtských lokalitách IV	299.490
Město Moravská Třebová	Podpora terénní práce pro rok 2018 v Moravské Třebové	300.000
Město Větrní	Podpora terénní práce ve Větrní	300.000
Městská část Praha 7	Podpora terénní práce na území MČ Praha 7 v roce 2018	149.996
Město Cheb	Podpora terénní práce pro rok 2018	506.631
Město Bruntál	Podpora terénní práce v Bruntále 2018	147.092
Statutární město Ostrava, městský obvod Moravská Ostrava a Přívoz	Terénní práce 2018	300.000
Město Svitavy	Terénní programy Svitavy 2018	270.000
Město Velké Hamry	Podpora terénní práce ve Velkých Hamrech 2018	274.000
Statutární město Karviná	Terénní práce Karviná 2018	450.000
Město Štětí	Terénní práce - Štětí 2018	300.000
Město Trmice	Terénní práce v Trmicích 2018	odstoupili
Město Nový Bor	Podpora terénní práce Nový Bor	299.999
Město Roudnice nad Labem	Podpora terénní práce 2018	269.999

Město Žďár nad Sázavou	Terénní práce v lokalitě Žďár 3	300.000
Město Milevsko	Podpora terénní práce 2018	225.000
Město Sokolov	Podpora terénní práce 2018 - Sokolov	299.999
Statutární město Opava	Terénní práce v Opavě 2018	299.999
Město Český Krumlov	Podpora terénní práce v Českém Krumlově na rok 2018	300.000
Město Nové Město pod Smrkem	Podpora terénní práce v NMpS	300.000
Obec Mikulovice	Podpora terénní práce v Mikulovicích 2018	299.152
Město Rumburk	Podpora terénní práce pro rok 2018	400.000
Město Šluknov	TERÉNNÍ PRÁCE ŠLUKNOV	257.200
Město Bílina	Terénní práce Bílina 2018	300.000
Město Velká Bystřice	Podpora terénní práce ve Velké Bystřici 2018	287.347
Obec Kobylá nad Vidnavkou	Podpora terénní práce v Kobylé 2018	150.000
Město Tábor	Podpora terénní práce 2018	240.000
Město Dubí	Podpora terénní práce 2018	281.400
Město Mělník	Terénní sociální pracovník 2018	300.000

Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce

Příjemce dotace	Název projektu	Přidělená dotace (v Kč)
Oblastní charita Šluknov	Komunitní práce ve Šluknově 2018	1.167.959
Oblastní charita Most	Asistenční centrum v Janově	553.221
Diakonie ČCE - středisko Vsetín	Naše cesta	235.800
KAPPA-HELP, z.s.	Střední školou za prací	69.100
Spolek pro mimoškolní aktivity PALAESTRA	Komunitní sportovně vzdělávací centrum	766.800
Diecézní charita Brno, Oblastní charita Jihlava	Jsme součástí řešení, ne problému	312.101
IQ Roma servis, z.s.	Krok za krokem	982.712
Oblastní charita Pardubice	Pomoc romským rodinám	414.841
GOPALA o.p.s.	Finanční gramotnost v komunitě	152.783
Člověk v tísní, o. p. s	Komunitní práce v Olomouckém kraji	930.361
Městská charita České Budějovice	Neplýtváme, vzděláváme, z toho plyne zdravě jíme i žijeme	414.800
KoCeRo - komunitní centrum Rovnost o.p.s.	Cesta ke změně V	351.866
Bunkr, o.p.s.	Komunitní centrum Borek	422.690
Český západ, o.p.s.	Na vlastní nohy	320.000
Roma Tanvald z.s.	Komunitní práce v Tanvaldu 2	254.440
R-Mosty, z.s.	Férové bydlení	1.107.926
Cheiron T, o.p.s.	Na cestě ke zplnomocnění VI	515.944
Diecézní charita České Budějovice	Komunitní práce Novohradská 2018	496.403
Šance pro Tebe, z.s.	Zlepšení životních podmínek Romů Vysokomýtska	825.085
SPOLEČNOST TADY A TEĎ, o.p.s.	Prostor	390.588
Romodrom o.p.s.	Komunitní práce Semněvice 2018	508.324
EUROTOPIA.CZ, o.p.s.	Společnou cestou III.	301.785

Romano jasnica, spolek	Rozvoj komunity v Trmicích	758.349
------------------------	----------------------------	---------

Podpora implementace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků

Příjemce dotace	Název projektu	Přidělená dotace (v Kč)
Amaro suno - feder dživipen, z.s.	Mluvme romsky - Vakeras romanés	129.800
Nová škola, o. p. s.	Romano suno 2018	324.630
KHER	Romština a literatura Romů jako klíč k vzájemnému pochopení	192.400

Příloha 4 Seznam obcí, na jejichž území je vyhlášeno OOP

Kraj	OOP účinné od
Jihočeský	10. 4. 2018 Větřní 18. 5. 2018 České Velenice
Jihomoravský	XXX
Karlovarský	21.10.2017 Sokolov 22.12.2017 Chodov 4.1.2018 Aš 22.3.2018 Cheb 18.5.2018 Rotava 1.5.2019 Vintřívov 10.5.2019 Ostrov nad Ohří
Královéhradecký	15.10.2018 Úpice 14.5.2019 Broumov I 14.5.2019 Broumov II 14.5.2019 Broumov III 14.5.2019 Broumov IV
Liberecký	XXX
Moravskoslezský	20.6.2018 Ostrava - Michálkovice 22. 12. 2017 Bohumín 6.1.2018 Frýdek - Místek 16.2.2018 Karviná I 22.2.2018 Rýmařov 28.5.2018 Bruntál I 23.8.2018 Budišov nad Budišovkou 5.10.2018 Vítkov 17.1.2019 Karviná II 26.2.2019 Karviná III - Fryštát 12.4.2019 Bruntál Dvorce 16.4.2019 Ostrava Jih II 6.5.2019 Bruntál II
Olomoucký	24.10.2017 Stražisko 30.1.2018 Přerov 17.12.2018 Hanušovice 7.3.2019 Šternberk
Pardubický	XXX
Plzeňský	23.3.2018 Janovice nad Úhlavou
Středočeský	11.2.2018 Slaný 17.9.2018 Libušín
Ústecký	9.11.2017 Jirkov 24.11.2017 Duchcov 7. 12. 2017 Varnsdorf I. 28.12.2017 Děčín 26.12.2017 Bílina 27.12.2017 Most 16.2.2018 Kadaň 14.3.2018 Trmice 15.3.2018 Obrnice 10.4.2018 Jílové 5. 5. 2017 Varnsdorf II. 9.5.2018 Litvínov 20.6.2018 Chomutov 29. 6. 2018 Česká Kamenice 29. 6. 2018 Štětí 5.7.2018 Podbořany 6.7.2018 Žatec 12.7.2018 Brozany nad Ohří 4.9.2018 Děčín - Boletice n. L. 4.9.2018 Děčín III 4.9.2018 Děčín VI

	4.9.2018 Děčín VI 12. 9. 2018 Děčín IV 12.10.2018 Postoloprty 20.10.2018 Děčín 20.10.2018 Děčín 13.11.2018 Most II 1.12.2018 Klášterec nad Ohří 5.2.2019 Krásná Lípa 21.2.2019 Staré Křečany 4.3.2019 Ústí nad Labem 13.3.2019 Blžina II 15.5.2019 Děčín III – Staré Město
Vysočina	XXX
Zlínský	XXX